Чаадаєва, вулиця мкрн. Перемога Дзерж. р-ну. Закладена в кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 320 м. Пл. 1,9 тис. кв. м. Має 21 приват. будинок. Названа на честь рос. поета Чаадаєва Петра Яковича (7.6.1794, Москва – 26.4.1856, там же). Філософ-ідеаліст. Чл. таєм. тов-ва "Союз благоденства". Виступав за демократич. реформи. Обслуговує 47 в/з.

Чабан Іван Захарович (15.10.1934, Дніпропетров. обл.). Буд. керівник. Зак. Дніпропетров. інж.-буд. ін-т (1963), КГРІ (1974). У 1952 – 1955 працював на шахті у Кр. Розі. У 1963 – 1965 майстер, виконроб, механік тр-ту "Криворіжпівнічрудбуд". У 1965 – 1976 нач. дільниці, нач. УМ № 4, у 1976 – 1992 керуючий тр-том "Криворіжбудмеханізація". У 1992 – 1999 директор виробнич. фірми "Криворіжбудмеханізація", з 1999 ген. директор ЗАТ "Криворіжбудмеханізація". Умілий організатор і керівник процесу механізації буд. об'єктів. Винахідник і раціоналізатор. Розробив удосконалення для траншейного екскаватора, грейфера. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Чабанівська неповна середня школа, відкрита у 1946. Розташовувалася у пристосованій споруді. Навчалося 25-30 чол. Ліквідована у 1965 шляхом переведення учнів до Червонозабійницьк. СШ. Серед учителів Л. П. Кікоть, Ф. Д. Штефан.

Чабанівське кладовище, закладене у 1924 у с. Чабанове Петриківськ./Червонівськ. сільради. Пл. 4,5 км. Поховані жителі села. З 1965 ховають жителів с. Червоне. Кількість поховань невідома.

Чабанівський сільський клуб, відкрит. у 1932. Розташовувався у спільно з місцевою школою. Приміщення збереглося. Під час свят проводяться концерти худ. самодіяльності.

Чабанівські балки, розташовані за 1,5 км на півн. від с. Чабанове Червонівськ. сільради. Найдовша – 2 км. Схили похилі, покриті кущами і трав'яною рослинністю. Витягнута у бік р. Саксагань.

Чабанівські ставки закладені в дореволюційні часи місцевими землевласниками на території сучас. рад-пу "Червоний забійник". Пл. 4,8; 4,6; 2,6 га, водні запаси 72, 69, 39 тис. куб. м. Зариблені. Місце для відпочинку місцевих жителів.

Чабанка, балка розташована в р-ні сіл Веселе і Нова Зоря. Довж. 21 км. Схили пологі, часом круті. Складна, гілляста. Має бокові відгалуження у вигляді малих балок. На рельєфі слабопомітна. Значна частина затоплена Півд. водоймищем. На берегах штучні ліси, населені пункти. База Радушнянськ. рекреаційної зони. Назва пішла від присутності у давні часи череди худоби з чабанами.

Чабанківське урочище Дзерж. лісництва Криворізьк. лісгоспу закладене у 1947 – 1950. Пл. 103 га. Росте дуб. Місце гніздування птахів.

Чабанове, село Червонівськ. сільради розташоване за 12,5 км на півн. захід від центру сільради. Виникло у 1933 шляхом переселення 6 сімей з с. Чечеліївка Петрівськ. р-ну Кіровоград. обл. Серед перших поселенців родини Мальків, Рябоконів, Марцифеїв. Рельєф спокійний. Село поділене лісом на 2 частини – Чабанове-1, Чабанове-2. У 30-50-х вважалося підсобним госп-вом РУ ім. 1-го Травня. У 1973 проживало 328 чол. До 1992 мало назву село Червоне. Має 6 вулиць, до 100 дворів, де проживає до 200 чол.

Чабер (Satureja), рід рослин родини губоцвітих. Стебла прямостоячі, вис. 15-35 см, галузисті, опушені. Листки супротивні, сидячі, лінійно-ланцетні. Квітки 2-статеві, неправильні, чашечка дзвоникоподібна, віночок світло-ліловий, рожевий або білий. Плід скл. з 4-х 1-насінних горішків. Цвіте VII-VIII. Батьківщина – Схід. Середземномор'я, Іран. На території Криворіжжя культивують як ефіроолійну, пряносмакову та декоративну рослину. Ефірна олія має бактерицидні й гіпнотензивні властивості.

Чавдара, вулиця, селища Степове Інгулецьк. р-ну. Забудова тривала у 1950 – 1959 у зв'язку з розвитком ш. "Центральна". До груд. 1975 мала назву провулок 1-й Чернишевського. Довж. 150 м. Має 2 2-поверх. будинки, решта – 1-поверхові. Потрапляє в санзону ІнГЗК. Названа на честь народ. артистки СРСР Чавдар Єлизавети Іванівни (23.2.1925, Одеса). Співала в Київ. опері. Обслуговує 58 в/з.

Чавун (тюрк), сплав Fe (основа) з C (звичайно 2-4 %), який утримує постійні суміші (Si, Mn, S, P), іноді легуючі елементи (Cr, Ni, V, Al ін.). Як правило ламкий. Одержують із залізорудних матеріалів у домених печах ком-ту "Криворіжсталь". Основна маса переробляється на сталь (вище 85 %), решта використовується для виготовлення фасонного литва. За структурою поділяється на сірий, білий та повний.

Чавунна, вулиця житломасиву ім. Горького Терн. р-ну закладена в кінці 40-х. Розвитку набула в 50-60-х. довж. 624 м, ширина 7 м. Має 47 приват. будинків, проживає 167 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Обслуговує 17 в/з.

Чавуновоз, ківш, встановлений на залізничну платформу, для перевезення рідкого чавуну на ком-ті "Криворіжсталь".

Чай, рід тропічних вічнозелених багаторічних рослин (родина чайних), який часто приєднують до роду камелія. 2 види: чай китайський (китайський і японський різновид) – чагарник вис. до 3 м у гірськ. р-нах Півд.-Схід. Азії, чай ассамський (включає цейлонський чай – природний гібрид чаю китайського з ассанським) – дерево вис. до 10-15 м у лісах Ассама (Індія). В культурі обидва види. На основі китайськ. чаю одержані селекційні сорти: "Грузинський" 1 і 2, "Краснодарський" ін. (назван. за місцем виробництва). Чай (продукт) одержують з листя і стебла рослини (звичайно зав'яленням, скручуванням, ферментацією, сушкою). Містить кофеїн, ефірне масло, дубильні речовини, вітамін С ін. Випускають чай байховий (розсипний) і пресований (плитковий). В залежності від способу обробки листя відрізняють чай чорний, зелений (кок-чай), жовтий, червоний (болонг). Чайний напій згадується у рукописах, які відносяться до 2700 років до н. е., в Росії чай вживається з 1638, коли монгольськ. Алтин-хан надіслав у подарунок царю Михайлу Федоровичу 4 пуди чаю. Чай популярний на Криворіжжі з давніх часів, так як чайний кущ не росте в нашому регіоні, то серед криворіжців дуже популярний чай з трав, які в достатній мірі розповсюджені в нашій місцевості.

Чайка, чибіс (Vanellus vanellus), птах родини сивкових. Довж. до 35 см, вага до 200 г. Великий кулик з коротким дзьобом, ногами. Крила широкі і тупі. На голові довгий вузький чубчик. Спина оливково-зеленувата з блиском, низ білий, голова, зоб чорні, підхвістя руде. Перелітний птах. Населяє ліси біля водоймищ Криворіжжя. Гніздиться колоніями. Гніздо – неглибока ямка. Кладка у квіт.-червні. з 4 яєць. Добре літає. Живиться комахами.

"Чайка" , клуб школяра діяв у Дзерж. р-ні у 80-90-х. Об'єднував школярів, які відвідували гуртки і секції за інтересами. Вихованці брали участь у виставках, фестивалях, конкурсах.

"Чайка", піонерський табір РУ ім. Дзержинського відкрит. у кінці 50-х на березі Азовського моря у м. Бердянськ. Щозміни приймав 1250 дітей гірників. Існувало затишне містечко з спальними корпусами, спорт. майданчиком, пляжем.

"Чайка", турбаза СУ "Укренергочормет" введена у 1972 на березі р. Боковенька у зоні відпочинку для працівників промпідприємств Кривбасу. Приймає 120 чол. Має спальний корпус, ігрові майданчики, пляж.

Чайка, легкий козацький човен за часів козаччини на Криворіжжі. Виготовлявся з дерев'яних дошок, які потім просмалювали. До бортів з зовнішньої сторони кріпилися снопи з очерету, який утримував у бурю човен на плаву, а під час бою служив захистом від ворожих стріл, куль та дрібних ядер.

Чайка Анатолій Федорович (22.10.1934, Сумська обл. – 13.1.1993, Дніпропетровськ). Засл. працівник сфери послуг України (1989). Зак. Київ. інж.-буд. ін-т (1965), Дніпропетров. інж.-буд. ін-т (1981). У 1954 – 1955 ст. колектор геологіч. партії у Владимирськ. обл. У 1958 – 1962 гірнич. майстер, нач. дільниці ш. "Південна" РУ ім. XX партз'їзду. У 1962 – 1967 майстер, виконроб КСУ № 552. У 1967 – 1970 голов. інж. Криворізьк. управління газ. госп-ва. Один з авторів проекту газифікації житлового фонду Кр. Рогу. У 1970 – 1975 керуючий тр-том пром. і побут. газифікації у Дніпропетровську. У 1975 – 1993 нач. обл. управління газового госп-ва. Канд. економіч. наук (1981). Уміло керував газифікацією області. Об'єднання перевиконувало виробничі плани, завойовувало

перехідні прапори. Побудував пансіонат, 2 бази відпочинку, піонер. табір. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”.

Чайка Степан Федорович (1.8.1928, Вінницька обл.). Почес. гірник. Освіта середня. У 1955 – 1995 машиніст тепловоза по вивезенню гірнич. маси з кар'єрів НКГЗК. Випробував всі марки вітчизнян. кар'єрних тепловозів. Ініціатор використання спарених составів під керівництвом однієї локомотивної бригади. Виробничі плани виконував на 140-150 %. Нагородж. орд. Леніна.

Чайковський Ілля Петрович (20.7.1795, Кіров. обл. – 9.1.1880, Петербург). Ген.-майор-інж. Зак. Петербурзьк. гірнич. кадет. корпус (1817). Батько композитора П.І.Чайковського. З 1817 провідний спеціаліст Гірнич. департаменту Росії. Досліджував Урал. У 70-х консультував рос. геологів, які досліджували рудні поклади Криворіжжя. Автор наук. праць.

Чайковського, вулиця мкрн. ім. Шевченка в Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформована у 50-60-х. Довж. 412 м. Пл. 1,5 тис. кв. м. Має 48 приват. будинків. Названа на честь рос. композитора Чайковського Петра Ілліча (7.5.1840, Удмуртія – 6.11.1893, Петербург). Автор опер “Євген Онєгін”, “Мазепа”, “Іоланта”, балетів “Лебедине озеро”, “Спляча красуня”, 120 романсів. Обслуговує 5 в/з.

Чайна, вулиця житломасиву Бажанове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. До 1975 мав назву провулок 2-й Талаліхіна. Довж. 400 м, ширина 7 м. Має 6 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Обслуговує 31 в/з.

Чайний гриб, організм, який створено сімбіозом дріжджового гриба з оцетокислою бактерією. Дає товсту слизьку плівку на поверхні підцукрованого чайного настою (звідси й назва). У результаті життєдіяльності “чайного гриба” рідина (чайний квас) набуває кисло-солодкого смаку, використовується як освіжаючий напій. Був широко розповсюджен. та популярний на Криворіжжі до початку 80-х.

Чайок, вулиця житломасиву Степове Інгулецьк. р-ну. Закладена у 1951. Розвитку набула до середини 60-х. До 1975 мала назву провулок 2-й Чернишевського. Довж. 150 м. Знаходиться у санзоні кар'єру ІнГЗК. Залишилося 4 будинки. Назва на честь птаха. Обслуговує 68 в/з.

Чакін Петро Олександрович (20.2.1958, Тамбов. обл.). Пром. керівник. Зак. КГРІ (1980). У 1980 – 1981 геолог, у 1981 – 1984 секретар комітету ЛКСМУ РУ ім. ХХ партз'їзду. У 1984 – 1985 1-й секретар Жовт. райкому ЛКСМУ. У 1985 – 1989 1-й секретар Криворізьк. міськкому ЛКСМУ. З 1997 голова правління КЦРЗ. Медаль “За ефективне управління” (1999) Міжнарод. кадрової академії.

Чакчура, жіноче взуття завезене козаками з Туреччини у давнину на Криворіжжі.

Чалдон, прізвисько донських козаків (вихідців з Дону) у давні часи на Криворіжжі.

Чалий Захарій Петрович (1930, Полтав. обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. З 1959 працював прохідником ШПУ № 3 тр-ту “Кривбасшахтопроходка”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Чалка, конопляна мотузка у давнину на Криворіжжі.

Чамбул, загін татарської кінноти численністю дорівнював козачому полку (0,8-1,0 тис. чол.). Ч. робили набіги на різні міста і села України, а також і на Криворіжжя.

Чамбур, за часів козаччини на Криворіжжі звали повод, що кріпився до вуздечки.

Чан, дерев'яна, пізніше металева ємність для різних господарськ. цілей. Широко використовувалась у побуті на Криворіжжі.

Чанін Сергій Васильович (18.4.1956, Карелія). Поет. Зак. Моск. літ. ін-т ім. Горького (1988). За фахом коксохімік. Вірші пише з дитинства. Автор збірки “Далекие огни” (1998). Друкується в періодич. пресі.

Чанчіков Сергій Володимирович (31.7.1951, Чита – 29.1.1993, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Читинськ. мед. ін-т (1973). У 1973 – 1977 голов. лікар лікарень у Приморськ. краї. У 1980 – 1983 лікар, зав. відділенням 6-ї міськ. стоматополіклініки. У 1983 – 1984 зав.

відділом охорони здоров'я Терн. райвиконкому. У 1984 – 1987 голов. лікар 6-ї стоматполіклініки. Умілий організатор процесу лікування хворих. Трагічно загинув.

Чапаєва вулиця, розташована у старій частині Інгульця. Забудова почалася в 30-х у зв'язку з розвитком РУ "Інгулець". Довж. 1,8 тис. м. Були розташовані БК "Інгулець", стадіон, 18-та лікарня, 3-й тубдиспансер. Потрапила у зону зсуву гірнич. порід у зв'язку з нарощуванням відвалів ІнГЗК та підзем. виробіток ш. "Центральна". Майже знесена, залишилося 2 будинки. Розташована братська могила визволителів. Названа на честь уч. гром. війни, ком-ра 25 СД на Схід. фр. Чапаєва Василя Івановича (9.11.1887, Чувашія – 5.9.1919). Уч. 1-ї світ. війни. Нагородж. 3 Георгіївськ. хрестами. Один з керівників боротьби з колчаківцями. Нагородж. орд. Червоного Прапора. Обслуговує 503 в/з.

Чапаєва ім. житломасив, розташована у захід. частині Терн. р-ну. Закладен. в 90-х XIX ст. як гірниче селище на землях поміщиці А. Е. Харченко. Згодом перейшло до С. М. Колачевського. Розвитку набув у 30, 50-70-х. Проживають гірники РУ ім. Леніна. Пл. 58,7 га. Має 9 вулиць, проживає до 900 чол.

Чапаєвка, село Новопільськ. сільради розташоване за 3,5 км на півд. схід від центру сільради. Рельєф спокійний, дещо хвилястий. Засноване в 30-х. У 30-50-х діяв відділок кол-пу ім. Щорса. У 60-90-х – рад-п/КСП ім. К. Лібкнехта. У 1973 проживало 58 чол., у 1987 – 23 двори, 36 чол., у 2000 – 48 дворів, 68 чол., у 2001 – 64 двори, 84 чол. Шляхи з твердим покриттям.

Чапаєвки села курганні могильники, розташовані, **1.** На вододілі за 1 км на схід від села і за 0,6 км на півн. від лісорозсадника. Скл. з 4 насипів. Домінуюча вис. 2 м, діам. 50 м. У народі відома під назвою "Могила Бобриківська". Решта вис. 0,2-0,5, розорані. **2.** За 0,1 км на півн. від села, на схилі балки Широкої. Скл. з 2 насипів вис. 1,2 і 0,3 м, розорюються. Оглянуті археологом О. О. Мельником у 1983.

Чапаєвський ставок, закладен. у 1946 на землях рад-пу ім. К. Лібкнехта. Пл. 0,9 га, водні запаси 7 тис. куб. м.

Чапала Геннадій Миколайович (1.12.1961, Кр. Ріг). Засл. тренер України (1997). Зак. Дніпропетров. ін-т фізкультури (1995). З 1984 тренер-викладач з кульової стрільби тов-ва "Авангард", спорткомплексу "Північний". Канд. у майстри спорту. Призер. республік. змагань тов-ва "Авангард". Виховав близько 300 спортсменів масових розрядів і 10 переможців і призерів міжнарод. змагань.

Чапала Марина Анатоліївна (9.9.1972, Кр. Ріг). МСМК (1997). Зак. Дніпропетров. ін-т фізкультури (1997). З 1984 бере участь у змаганнях з кульової стрільби. Спортсмен-інструктор. Вихованка тренера Г. М. Чапали. Екс-чемпіонка світу з стрільби по рухомих цілях серед жінок. Чемпіонка Європи у скл. збірної України (Варшава, 1997), (Таллінн, 1998). Багато раз чемпіонка України. Володар Гран-прі Словаччини (1997).

Чапека вулиця, розташована Інгульці. Забудова почалася у 70-х у зв'язку з розвитком ІнГЗК. До груд. 1975 мала назву вулиця Чехова. Довг. 200 м. Має 8 приват. будинків, де проживає 21 чол. Названа на честь чеськ. письменника Чапека Карела (9.1.1890 – 25.12.1938). Автор роману "Війна з саламандрами", повістей "Біла хвороба", "Мати". Обслуговує 68 в/з.

Чаплигіна, вулиця розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. Довж. 1,4 тис. м, ширина 7 м. Має 137 приват. будинків, проживає 259 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь Героя Соц. Праці Чаплигіна Сергія Олексійовича (5.4.1869, Липецька обл. – 8.10.1942, Новосибірськ). Рос. вчений, акад. АН СРСР (1929). Праці стосуються руху твердих тіл у рідині, струминних рухів газів при надзвукових швидкостях, теорії механізованого крила, балістики ін. Обслуговує 55 в/з.

Чаплія, пристрій на довгій ручці для діставання з печі сковороди у давнину на Криворіжжі.

Чапля (Ardea)**,** птах родини чаплевих. Довж. до 110 см, вага до 2 кг. **Ч. мала біла** має чорний дзьоб. Кільце навколо ока чорне. Пальці жовті. **Ч. сіра** великий сірий птах, на

голові – чубчик, на боках, шиї – чорні смуги. Ноги жовто-бурі, дзьоб бурий. Населяє водоймища Криворіжжя. Перелітний птах. Гніздо на деревах. Кладка у квіт. з 4-5 яєць. Живиться завжди зграйками. Політ плавний, повільно махає крилами. Голос – неприємний крик. Споживає дрібних риб, птахів.

Чапля руда (Ardea purpurea), птах родини чаплевих ряду лелекоподібних. Менший за сіру чаплю. Шия руда з чорними смугами. Верх тіла, крила зверху і хвіт – сірі. В кінці плечевого пір'я іржасто-руде. Груди і боки, черево каштаново-червоні. Ноги і дзьоб жовтувато-бурі. Низ крил рудий, що видно у польоті. Ареал включає Півд. Європу, півд. частину Схід. Європи, Півд. Азію і Африку, Казахстан, Серед. Азію. В Україні гніздиться у степовій і лісостеповій зонах. На Криворіжжі гніздиться на Карачунівськ. водосховищі і шламосховищі ЦГЗК. Тримається зрідка на ін. водоймах під час перельотів. Менш обережний птах ніж сіра чапля. На дерева сідає зрідка. Активний в сутінках. Гнізда будує в глухих очеретяних заростях. Кладка в трав. з 4-5 зелено-голубих яєць. Живиться рибою, часто жабами і комахами, вужами і дрібними гризунами. Перелітний птах. Шкоди не робить, чисельність низька. Потребує охорони.

Чаповський Олександр Якович (17.8.1951, Львів. обл.). Ген.-лейтенант гвардії (1998). Зак. Військ. акад. бронетанк. військ (1985), Акад. Збройних сил України (1998). В арм. з 1968. У 1971 – 1994 ком-р танк. роти, батальйону, полку, мех. бригади. У лют.-червні. 1994 ком-р Криворізьк. танк. з'єднання. З 1994 ком-р мехдивізії, заст. ком-ра корпусу, з квіт. 2001 – заст. міністра оборони України. Брав участь у створенні Збройних сил України. Нагороджений орд. Червоної Зірки.

“Чарівна флейта”, щорічний фестиваль духової музики започаткован. у 1975 за ініціативою педколективу Криворізьк. муз. уч-ща і підтримці відділу культури Криворізьк. міськвиконкому. Сприяє популяризації духової музики, грі на духових та ударних інструментах, надає метод. допомогу молодим виконавцям. Серед учасників колективи з Кр. Рогу, Нікополя, Жовтих Вод, Марганця ін. Переможцям вручаються дипломи і пам'ятні подарунки. Серед почес. гостей Держ. духовий оркестр України, духова група ансамблю “Віртуози Москви” ін.

Чарка, старовинна міра, що дорівнювала 2 шкаликам; 123 г; 0,123 л. Використовувалася жителями Криворіжжя.

“Чари”, театр-ілюзіон діяв з початку XX ст. до початку гром. війни. Один з перших культурних закладів Кр. Рогу. Демонстрували фільми, циркові вистави, виступи самодіяльних колективів, заїжджих груп. Місце зібрання інтелігенції Кр. Рогу. Став прообразом сучас. театрів та ін. розважальних закладів.

"Чарлі", зразковий цирковий колектив створен. у 1988 у скл. ПК залізоруд. ком-ту. До скл. входять 30 підлітків. Зразковий з 1996. У репертуарі пластичні, акробатичні, гімнастичні етюди. Переможець і дипломант фестивалів і конкурсів. Керівник Т.П.Духновська.

Чарльза Перрі, англ. рудопромисловця рудник заснован. у 1885 у скл. Новоросійськ. акціонерн. тов-ва. Існував потужний на ті часи кар'єр, де в 1886 видобуто 6 тис. т руди. У 1902 споруджен. похилий підйомник з паровою машиною потужністю 8,8 кВт на 1-тонну вагонетку. У 1905 існувало 7 підйомників. Рудник став одним з найпотужніших у Кривбасі. Існувало робітниче селище, школа, їдальня, церква. Припинив діяльність з початком гром. війни. Після відбудови у 1925 родовище розробляло потужності ШУ ім. Фрунзе. З початку XX ст. керував С. Є. Зимовський.

“Чароїт”, спортивно-оздоровчий. табір КГРІ/КТУ відкрит. у сел. Лазурне Скадовськ. р-ну Херсон. обл. у лип. 1988 з проект. потужністю 500 місць. Діє корпус на 200 місць. Щорічно на березі Чорного моря відпочиває до 1 тис. чол. Існує пляж, спорт. і танц. майданчики.

Чарунка, воскові бджолині соти на Криворіжжі.

Час, старовинна міра відстані, що дорівнювала 5 км. Використовувалася жителями Криворіжжя.

“Час пик”, регіональний журнал-довідник заснован. тов-вом “Пік” у верес. 1998. Друкує рекламно-інформ. матеріали, юридич. документи з коментарями, рекламу. Виходить раз на місяць тиражем 5 тис. екз.

Часи (лат. Horologium), сузір'я Півд. півкулі. З території Криворіжжя спостерігається в кінці осені і взимку.

Часник, див. **цибуля.**

Часничниця звичайна (Pelobatus fuscus), представник родини часничницевих ряду безхвостих земноводних. Поширена в Центр. і Схід. Європі та Захід. Азії. Зустрічається по всій території України. На Криворіжжі мешкає у лісах, парках, полях і городах. Веде риючий спосіб життя, ховаючись вдень під землею. В берез.-квіт. просипається та іде до водойми, де лишається до кінця травня. У цей час відкладає кладку у вигляді слизистого шнура, в якому знаходиться 1,2 до 2,6 тис. яєць. Через 7 діб вилуплюються личинки. Живиться наземними безхребетними: мурашками, турунами, павуками, гусеницями і т. п. На зимівлю іде в жовт., зариваючись у землю.

Часослов, церковно-богослужбова книга, в якій містяться псалми, молитви, співи ін. Призначена для церковних читців та півчих.

Частини особливого призначення створені у квіт. 1919 із посланців партосередків, комсомольців і добровольців. На кінець квіт. 1919 у Кр. Розі діяла рота ЧОП у скл. 40 чол. Особовий склад вивчав військ. справу, охороняв рудники і Кр. Ріг від нападу банд. формувань. Основна частина чопівців увійшла до скл. 1-го Криворізьк. комуністич. полку і вела боротьбу з отаманом Григор'євим. У берез. 1920 сформован. загін ЧОП у скл. 60 чол. Вели боротьбу з банд. формуваннями. До 1924 на Криворіжжі діяв окрем. комуністич. батальйон.

Частівка, коротка (звичайно 4-рядкова), яка виконувалася у швидкому темпі римована пісенька (приспівка) переважно любовного, нерідко злободенного змісту; популярний жанр рос. народ. словесно-музичної творчості останньої третини XIX-XX ст. Вірш має вид дольника на хореїчній основі. Жанр частівки відомий на Криворіжжі із давніх часів: Як із Криму чумаки сіль до нас возили, Приїздили в Кривий Ріг водку й брагу пили!

“Частный интерес”, газета експертно-правового бюро виходить з січ. 1993. Має економіко-правове та аналітич. призначення. Виходить щомісяця тиражем 0,5-1,0 тис. екз.

Частокіл, у давнину фортифікаційна споруда на козацьких зимівниках, виготовлена з колод, що встановлювалися щільно одна до одної під кутом до землі. Кінець колоди, який стирчав, загострювали. Пізніше – огорожа з кілків вбитих у землю.

Частуха (Alisma), рід трав'янистих рослин родини частухових. Багаторічні водяні рослини з безлистим стеблом і зібраними листками. Квітки правильні, з 6-листою оцвітиною, з 3-ма зовнішніми, звичайно зелених, і 3-ма внутрішніми пелюстковидними листочками. На Криворіжжі поширена Ч. подорожникова. Має вис. 30-90 см, яйцевидні або еліптич., при основі заокруглені листки. Суцвіття – пірамідальна кільчасто-розгалужена волоть. Внутрішні листочки оцвітини білі або блідо-рожеві, з жовтою основою. Цвіте VI-VII. Часто зустрічається по берегах річок, ставків, заболочених луках.

Чахвина, верхня частина волового ярма у давнину на Криворіжжі.

Чаша (лат. Crater), сузір'я Півд. півкулі. З території Криворіжжя спостерігається взимку і навесні.

Чверкалюк Олександр Калістратович (21.4.1941, Саратов. обл.). Д.М.Н. (1996). Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1973). У 1973 – 1985 лікар 1-ї міськлікарні. З 1985 зав. обл. відділенням кістково-гнійної хірургії. З 1994 доцент, зав. кафедрою травматології фак-ту післядипломної підготовки лікарів (Кр. Ріг). Автор 58 праць, 4 посібників, 8 автор. свідоцтв, 65 пропозицій з проблем травматології.

Чвир, вид горілки, щось на зразок самогону у давнину на Криворіжжі.

“Че Геваре”, пиво розроблене технологами концерну “Надєжда” в 1999 – 2000. Світле, виготовлене з високоякісного солоду та хмелю, спеціально очищеної води. Має оригінальний вишуканий смак з винним присмаком та неповторний аромат. Енергетична

цінність 58 ккал/100 г. Вуглеводів – 6,4 г. Алкоголю – 4,2 %. Гідно представляє криворізьку марку.

Чебан Ангеліна Омелянівна (26.11.1909, Харків – січ. 1971, Кр. Ріг). Засл. лікар України (1958). Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1931). У системі охорони здоров'я з 1927. Уч. ВВВ з червня. 1941 у скл. медсанбатів і польових госпіталів. У 1944 – 1950 голов. лікар Інгулецьк. лікарні. Відновила її діяльність, згодом працювала хірургом у різних лікарнях. У 1965 – 1969 зав. хірургіч. відділенням. Лікар вищої категорії. Провела багато унікальних операцій. Відмінник охорони здоров'я. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Чебаненко Жанна Володимирівна (27.8.1931, Кр. Ріг). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1955). У 1955 – 1956 лікар-педіатр 6-ї міськлікарні. З 1956 лікар, з 1963 зав. соматичним відділенням, з 1963 зав. поліклінікою, у 1972 – 1986 голов. лікар 1-ї дитяч. лікарні, з 1986 лікар-кардіоревматолог поліклініки. Зробила вагомий внесок у розвиток медицини у Кр. Розі. Відмінник охорони здоров'я. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Чебишова вулиця, розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 2-га Чорноморська. Довж. 325 м, ширина 9 м. Має 26 приват. будинків, проживає 71 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. вченого Чебишова Пафнутія Львовича (26.5.1821, Калузька обл. – 8.12.1894, Петербурзьк). Акад. Петербург. АН (1856). Праці стосуються теорії ймовірностей і математич. статистики, арифметики і теорії чисел, математич. аналізу та аналітич. механіки. Обслуговує Залізничний в/з.

Чебоксарська вулиця, житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Закладена в кінці 40-х. Сформувалася у 50-60-х. Довж. 232 м, ширина 8 м. Має 22 приват. будинки, проживає 78 чол. До 1975 мала назву вулиця 3-я Гірська. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь столиці Чувашії м. Чебоксари (Росія). Обслуговує 17 в/з.

Чебаркульська вулиця, житломасиву Весела Дача Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-х. До 1975 мала назву вулиця 3-я Горна. Довж. 938 м, ширина 7 м. Має 59 приват. будинків. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Чебаркуль. Обслуговує 17 в/з.

Чеботар Йосип Іванович (5.11.1904 - ?, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. Працював на залізниці. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Леніна. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Чеботар-Худобіна Тамара Іванівна (1921, Кр. Ріг – 1987, там же). Почес. залізничник. Освіта середня. Перша жінка-машиніст паровоза депо ст. Довгинцеве. На залізниці з 1937. Ударник п'ятирічок, стахановка. Уч. ВВВ у скл. паровоз. бригад. З 1944 машиніст паровоза ст. Довгинцеве. Брала участь у відбудові залізниці. Майстер проведення надважких ешелонів. Наставник. Виховала багато залізничників.

Чеботаренко Ольга Валеріївна (1966,). Діяч культури. Зак. Одес. консерваторію (1990). З 1990 ст. викладач кафедри теорії, історії музики, концертмейстер Криворізьк. пед. ін-ту. У 1992 – 1996 асистент-стажист Санкт-Петербурзьк. та Київ. консерваторій. Канд. мистецтвознавства (1998). Уч. міжнарод. конкурсів у Цвікау, Мюнхені, Хельсінки. Автор наук. праць з проблем теорії, історії музики.

Чеботарьов Василь Іванович (18.4.1936, Криворіжжя). Відом. фінансист. Зак. Львів. торгово-економіч. ін-т (1968). У 1959 – 1961 електромонтер БУ № 454. У 1961 – 1965 контролер інспекції "Діяпруда". У 1965 – 1990 економіст, нач. відділу, зав. фінвідділом Криворізьк. міськвиконкому. У 1990 – 2000 нач. контрольно-ревізійного відділу у Кр. Розі.

Чеботарьова вулиця, житломасиву Рахманівка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-х. До 1975 мала назву вулиця Набережна. Довж. 742 м, ширина 7 м. Має 71 приват. будинок. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. геронтолога, акад. АМН СРСР Чеботарьова Дмитра Федоровича (17.9.1908 Київ).

Засл. діяч науки України (1964). Зак. Київ. мед. ін-т (1933). З 1961 керівник Ін-ту геронтології АМН СРСР (Київ). Праці присвячені вивченню захворювань шлунково-кишкового тракту, питанням геронтології ін. Держ. прем. України (1984). Обслуговує Рахманівський в/з.

Чебрець (Thymus), рід рослин родини губоцвітнх. Півкущики з повзучими здерев'янілими стеблами-стовбурцями і трав'янистими піднятими квітконосними пагонами; часто розвинені лежачі неплідні пагони. Листки цілокраї, вкриті крапчастими залозками, по краях при основі війчасті. Віночок з виїмчастою верхівкою і 3-лопатевою нижньою губою. На Криворіжжі поширений **Ч. двовидний**, 5-20 см заввишки, з рожево-бузковим віночком. Цвіте VI-VII. Звичайно зустрічається на степових схилах балок, відслоненнях різних гірських порід. Рослина лікарська. Препарати Ч. д. виявляють відхаркувальну, антибактеріальну, спазмалітичну і знеболюючу дії.

“Чебурашка”, сквер закладен. в середині 70-х у Жовт. р-ні. Пл. 0,8 га. Місце відпочинку батьків з дітьми. Багатий на зелені насадження. Існують малі форми атракціонів.

Чеверики, взуття у давнину на Криворіжжі. Перевернуте від черевики.

Чеглик (Falco subbuteo), підсоколок, птах роду соколиних. Хижак. Довж. до 35 см, вага до 250 г. Дрібний довгокрилий, короткохвостий сокіл. Верх темно-сірий, голова чорнувата, горло біле, низ світлий з повздовжніми строкатинами, підхвістя, “штанці” руді. Населяє ліси Криворіжжя, надає перевагу відкритим місцям з групою дерев. Перелітний птах. Гніздо на деревах. Кладка у квіт. з 3-4 яєць. Голос- дзвінке “плі-плі-плі”. Живиться комахами, ловить на льоту. Підлягає охороні.

Чеговця вулиця, житломасиву Степове в Інгульці. Забудова почалася на початку 60-х для гірників ш. “Центральна” РУ “Інгулець”. До 1975 мала назву провулок 3-й Чернишевського. Довж. 200 м. Має 16 приват. будинків, де проживає 68 чол. Потрапляє у санзону кар'єру ІнГЗК. Обслуговує 68 в/з.

Чекаленко Євгенія Денисівна (1915, Дніпропетров. обл.). Пед. керівник. Зак. Запорізьк. пед. тех-м (1931). У 1931 – 1934 учитель Пологовськ. початкової школи Криворізьк. р-ну. У 1934 – 1975 працювала учителем початкових класів у школах Кр. Рогу, зокрема СШ № 91. Виховала кілька поколінь криворіжців. Нагородж. знак. “За заслуги перед містом”.

Чекаліна вулиця, житломасиву Рахманівка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-х. До 1975 мала назву вулиця Урицького. Довж. 664 м, ширина 7 м. Має 71 приват. будинок. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь Героя Рад. Союзу Чекаліна Олександра Павловича (25.3.1925, Тульська обл. – 6.11.1941, Лихвин, тепер Чекалін). У ВВВ чл. винищувального загону, партизан-розвідник. Виказаний зрадником. Страчений фашистами. Обслуговує Рахманівський в/з.

Чекан чорноголовий (Saxicola), птах родини дроздових. Довж. 12-20 см, вага 12-16 г. У самця голова, горло, спина, крила, хвіст чорні, груди іржаво-руді, основа хвоста біла. У самки чорний колір замінений біло-сірим. Населяє вологі луки Криворіжжя. Тримається парами. Гніздо на землі. Кладка у трав.-червні. з 5-8 яєць. Пісня – щебетлива трель.

Чекашкін Іван Григорович (30.10.1932, Мордовія – 6.5.1996, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1949 – 1992 тракторист МТС кол-пу ім. Тельмана, рад-пу ім. Шевченка. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Золота медаль ВДНГ (1987). Похован. у с. Високе Поле Орджонікідзівськ. сільради. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора (2).

Чекмарьов Олександр Петрович (12.9.1902, Запорізька обл. – 11.3.1975, Дніпропетровськ). Акад. АН України (1948), акад. АН СРСР (1968), проф. (1934), Д.Т.Н. (1940), Герой Соц. Праці (1972), засл. діяч науки і техники України (1962). Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1927). У 1927 – 1930 інженер-прокатник металург. з-ду ім. Петровського і за сумісництвом читав лекції у Дніпропетров. металург. ін-ті. Почав досліджувати проблеми міцності залізнич. рейок. Уч. Всесоюз. наради з питань точної прокатки металів (1930). З 1930 у Дніпропетров. металург. ін-ті. У 1931 – 1941 декан технологіч. фак-ту. Доктор. дисертація присвячена точній прокатці. У 1942 – 1944 проф.

Магнітогорськ. гірничо-металург. ін-ту. З 1944 у Дніпропетров. металург. ін-ті. З 1950 чл. експерт. ради Держплану України, з 1955 голова Укр. правління НТТ металургів. З тих часів регулярно читав курс лекцій на Криворізьк. вечірньому фак-ті, консультував прокатників з-ду "Криворіжсталь". Написав 560 наук. праць, з них 23 монографії. Одержав 30 авторських свідоцтв. Підготував 5 тис. інж.-прокатників, 120 докторів і канд. наук. Вивчав проблеми прокатки металів, рейкового, трубо.-листопрокатного виробництва. Держ. прем. СРСР (1941, 1949), Держ. прем. України (1970). Нагородж. орд. Леніна (2), Трудового Червоного Прапора (3), Червоної Зірки, "Знак Пошани".

Чекомас, брудна, невмита людина у давнину на Криворіжжі. Пізніше так звали рибу окунь та страву, різновид галушок або млинців.

Челнокова Лідія Миколаївна (2.4.1939, Київ). Народ. майстер. Поетеса. Зак. Криворізьк. гірничо-економіч. тех-м (1963). У 1957 – 1970 касир Красінськ сільради, контролер, економіст ЦГЗК, інж. тр-ту "Житомирнерудпром". З 1971 економіст тр-ту "Кривбасшахтопроходка", автобази, підприємства "Кривбасвибухпром", СУ № 216. Працює у галузі декоративно-прикладного мистецтва. Худ. вишиванка. Уч. виставок з 1998. Персональні виставки у 1998 – 2000 у Кр. Розі. Серед робіт "Маки", "Богородиця з дитям", "Марічка", "Голуби", "Танок" ін. Автор поетич. збірок "Щиросердя", "Зорі наді мною" (1999). Роботи зберігаються у музеях, приват. колекціях.

Челюскінців вулиця, житломасиву Гданцівка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Попередня назва вулиця Челюскіна. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 630 м, ширина 6 м. Пл. 3,7 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має 70 приват. будинків. Названа на честь подвигу полярників, що через загибель криголаму опинилися на льоду і були врятовані льотчиками(1934). Обслуговує 4 в/з.

Челюста, частина печі перед місцем, де горить вогонь в давнину на Криворіжжі. До Ч. підставляли горщики, коли треба було, щоб страва не сильно кипіла.

Челябінська вулиця, житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Закладена в кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця Жилкоопівська. Довж. 794 м, ширина 8 м. Має 28 приват. будинків, проживає 99 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь обл. центру м. Челябінськ (Росія). Обслуговує 17 в/з.

Чемерис Віктор Прокопович (11.11.1918, Кр. Ріг – 90-ті, там же). Краєзнавець. Зак. Миколаїв. пед. уч-ще (1956). У 1936 – 1938 інструктор із спорту. Уч. ВВВ з лип. 1941. У 1948 – 1953 викладач ФЗН у Калузьк. обл. У 1953 – 1958 учитель НСШ № 27. У 1958 – 1970 бригадир аглофаб-ки ПівдГЗК. Почес. чл. спорт. тов-ва «Локомотив». Знавець історії Довг. р-ну. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 2 ст.

Чемес Олександр Петрович (19.2.1958, Донецька обл.). Мед. керівник Зак. Дніпропетров. мед. ін-т (1981). У 1981 – 1998 лікар, зав. відділом гігієни праці Сакс. райСЕС, з лют. 1998 голов. лікар Терн. райСЕС.

Чемодуров Василь Петрович (1902 – 1942). Новатор виробництва. Навчався у Пром. акад. ім. Сталіна (1937 – 1939). Із середини 20-х на шахтах ШУ ім. Дзержинського. Один з найвідоміших гірників Кривбасу. Перший стахановець на руднику. Ударник перших п'ятирічок. Встановив кілька галузевих рекордів. Працював на шахтах ім. Косіора, ім. 1-го Травня. Уч. ВВВ з лип. 1941. Загинув у бою. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

"Чемпіон", міський клуб з важкої атлетики створен. у серп. 1994 на базі спорт. школи з важкої атлетики. Налічує 150 чол. Проводить змагання, підтримує спортсменів. Голова Л. П. Моргун.

Чемпіонів вулиця, розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мала назву провулок 1-й Черняховського. Довж. 1,5 тис. м, ширина 4 м. Пл. 6 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має до 50 приват. будинків. Обслуговує 72 в/з.

Чепіков Микола Андрійович (1937, Криворіжжя). Новатор сільгосп виробництва. Освіта н/середня. Передовий тракторист рад-пу "Інгулецький". Майстер високих врожаїв. Нагороджж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Чепура велика (Egretta garzetta), птах родини чаплевих ряду лелекоподібних. За розміром менший за сіру чаплю, на високих і довгих ногах, з довгою шиєю і чорним дзьобом (взимку жовтий). Ноги темні. Ареал охоплює півд. Схід. Європи, Закавказзя, півд. Казахстану, Серед. Азію, Півд. Європу, Півд. та Схід. Азію, Австралію, Африку, Америку від півд. США до Аргентини. В Україні гніздиться у гирлах Дунаю, Дністра, Дніпра, в Чорноморськ. заповіднику. На Криворіжжі гніздиться на Півд. водосховищі та відстійнику ЦГЗК. Гнізда будує в заростях очерету, рідше на деревах (Південне водосховище). Відкладає 3-5 зеленувато-голубих яєць. Дуже обережний мовчазний птах. Живиться різними тваринами від дрібних риб і жаб до комах. Під час перельотів зустрічається по всій території, але малим числом. Потребує охорони.

Чепура мала (Egretta alba), птах родини чаплевих ряду лелекоподібних. Дуже схожий на чепуру велику, але майже в 2 рази менший. Дзьоб і ноги чорні. Літає подібно до великої чепури, дуже важко, повільно і плавно з глибокими і нечастими змахами крил. Ареал включає півд. Схід. Європи, Урал, Закавказзя, півд. Казахстан, захід Серед. Азії, Півд. Європу, Півд. Азію, Африку. В Україні гніздиться у пониззі Дунаю, Дністра, Дніпра. На Криворіжжі рідкісний перелітний птах, тримається невеликими групами, поодинці. Оселяється в густих заростях очерету. Відомий рідкісний випадок гніздування у колонії з іншими видами чапель на Південному водосховищі. Кладка у кінці квіт. з 5-6 зеленувато-голубих яєць. Живиться дрібною рибою, жабами, комахами. Малообережний птах. Корисний і потребує охорони.

Чепурний Микола Васильович (5.1.1949, Дніпропетров. обл.). Засл. працівник транс-ту України (1995). Зак. СПТУ № 28 (1966). У 1966-1968 слюсар тр-ту "Дніпросантехмонтаж". У 1970-1974 працював у с/госп. З 1974 водій по вивезенню гірнич. маси автоцеху ІнГЗК. Приймав актив. участь в удосконаленні техніч. характеристик автомашин серії "БєлАЗ". Раціоналізатор і наставник. Переможець змагань, кращий за професією.

Чепуха, сажа в димарі у давні часи на Криворіжжі.

Червень, шостий місяць календарного року (30 діб). Названо на честь древньоримської богині Юнони. На Криворіжжі середньоріч. температура січ. –5,4º, лип. 22,2º.

Червеці, спільна назва комах кількох родин підряду кокцид. Довж. тіла 0,6-15 мм. Самки червоподібні, самці мають одну пару крил. 4 тис. видів, в Україні – близько 170. Окремі види (напр., кошеніль) корисні. Більшість Ч. шкідники плодових дерев, цитрусів, винограду.

Черви, збірна група безхребетних тварин, що включає такі типи: плоскі черви, первинно-порожнинні черви, немертини і кільчасті черви, а також ехіуриди та сипункуліди. Близько 40 тис. видів, поширені по всій земній кулі. Більшість живе у морях і прісних водах (багатощетинкові, війчасті та ін.), значна частина Ч. – паразити людини, тварин і рослин (присисні, стьожкові, фітонематоди та ін.), деякі пристосувались до життя в грунті (нематоди, малощетинкові), окремі – на поверхні грунту (п'явки, війчасті черви).

Червінець (від польськ. czerwony zloty, буквально – червоний золотий, тобто монета з високопроб. золота), **1.** Загальна назва іноземних золотих монет (дукатів, цехінів), які були в обігу в допетровській Росії. **2.** Російська золота монета 3-рубльової вартості, що була випущена у 1701 (3,4 г). **3.** Банковські білети, що випускалися Держбанком СРСР у 1922 – 1947 вартістю в 1, 2, 3, 5, 10, 25 і 50 червінців (білети в 2 і 50 червінців в обігу не були і відомі тільки в зразках). Золотий вміст червінця було установлено в 7,74234 г чистого золота. Один червінець рівнявся 10 крб. казначейськ. білетами. Золотий червінець випуску 1923 використовувався, як правило, у міжнарод. розрахунках, і в обіг проникали ліченні одиниці монет. В результаті грошової реформи 1947 червінці були замінені новими банківськ. білетами, виявленими в карбованцях. На Криворіжжі дотепер купюру в 10 грн. називають червінцем.

Червневі 1905 страйки робочого класу Криворіжжя, почалися на ст. Довгинцеве. 17.6. залізничники припинили роботу і до 20 вимагали від господарів задоволення своїх вимог. Частково адміністрація пішла назустріч, але 21.6. страйк відновився. Мітинг виявив солідарність з повсталими матросами броненосця “Потьомкін”. 23.6. війська придушили страйк.

"Червона", змішаний ринок діє з жовт. 1998 на майдані ст. Кр. Ріг у Дзерж. р-ні. Пл. 18,3 тис. кв. м. Має 96 торг. місць.

Червона Армія (РСЧА), робітничо-селянська, під такою назвою існували Збройні сили СРСР у 1918 – 1946. Війська РСЧА визволяли Криворіжжя від денікінців, у 20-х несли територіальну службу, у 30-х формували полки, у 40-х обороняли і визволяли Кр. Ріг.

Червона балка, село засноване у 80-х XIX ст. шляхом переселення із с. Лозуватка. Селяни орендували землі на 40 років, які належали поміщикам Харіну і Титенку. Жителі проживали у землянках. Забудова почалася на початку XX ст. Селяни брали участь у рев. подіях 1905, 1917. Забудовувалося хаотично. Жителі вели одноосібне госп-во. У 50-х діяли кол-п ім. Шевченка початкова школа, клуб, кузня. Постраждало під час війни. Відбудоване на початок 50-х. У 1958 увійшло до скл. с. Новоіванівка. Назва пішла від одноймен. балки і залишилася в пам'яті старожилів.

Червона балка, села меморіал на братській могилі визволителів, встановлен. у трав. 1958 поблизу пошти. Скульптурна група матері з суворовцем оберігає прах 558 бійців та командирів 15, 28 гв., 188 СД, 10 гв. ПДД, які загинули у жовт. 1943 – лют. 1944. Імена 28-и вибиті на плиті (1985). Пам'ятник виготовлен. у Харків. худ. майстерні.

Червона (Південна), балка розташовані на лівому березі р. Інгулець, гирло за 1,5-2 км нижче впадіння Саксагані. Довж. 7 км. У 1880 С. Конткевич виявив сліди розробки заліза в стародавні часи. Заповнена ставками і відстойниками промвитоків КМК. Гирло виходить до р. Інгулець в р-ні вул. Широківської на півд. від центр. ринку.

Червона (Північна), балка права притока р. Саксагань довж. 9 км, з розгалуженнями до 20 км. Назву одержала від наявності глини із вмістом заліза у нижній частині. Виявлені залишки плавильних печей скіфських часів. У кількох км від гирла балка звужується, заглиблюється. На схилах протягом 1,5-2 км з'являються скелі сланців. На території розташован. держ. заказник “Червона балка”, де зустрічаються рідкісні види степової рослинності.

Червона Гвардія, озброєнні загони робочих у Росії створювалися з весни 1917 на підприємствах під керівництвом більшовиків. В жовт.-лист. 1917 близько 200 тис. чол. Основна ударна сила більшовиків. У берез. 1918 влилась у Червону Армію. Основна сила більшовиків Криворіжжя у лис. 1917- квіт. 1917.

Червона Гірка житломасив, розташован в старій частині м. Інгулець. Виник на початку XX ст. поблизу ш. "Філіція", як гірнич селище. До скл. входять вул. Весела, Кампанели, Робітнича, Ясна. Приват. сектор.

"Червона зірка" дитяча жива газета, діяла в м. Інгулець з початку 20-х XX ст. До скл. входило до 40 активістів. Діти виступали з критикою, пропагували трудові досягнення. Уч. Всеукр. зльоту піонерів (1929). Керівник П. Лихман. Занепала у середині 30-х.

"Червона калина", народний вокальний ансамбль створен. у 1988 у скл. ПК ПівдГЗК. До скл. входять 11 жінок. Народний з 1995. У репертуарі укр. народні пісні. Переможець фестивалів і конкурсів. Керівник Л.О.Берьозкіна.

"Червона калина", народний хоровий колектив створен. у 1990 у скл. ПК ш. "Батьківщина". Відвідують 36 чол. Лауреат фестивалю "Україна моя", 2-го Всеукр. фестивалю народ. співу ін. У репертуарі укр. народні пісні. Пропагує духовність і культуру. Бере участь у концертах і масових видовищах. Керівник В. М. Горбатюк.

"Червона калина", фольклорний ансамбль Красінськ. Будинку культури створен. у 1988 за ініціативою О. Й. Багінської. Займається відродженням укр. культури, збереженням нац. традицій. У репертуарі укр. народні пісні та обряди. До скл. входять 11 чол.

Переможець і дипломант обл., р-них конкурсів, фестивалів худ. самодіяльності. Веде концертну діяльність, виступає по радіо.

"Червона книга", науковий збірник, що подає перелік, характеристику рідкісних і тих, що знаходяться під загрозою зникнення видів рослин і тварин. Містять дані про причини скорочення видів. Перша підготовлена у 1949 Міжнарод. союзом охорони природи та природних ресурсів і подань переліку рідкісних птахів світу. Відомі "Червона книга фактів" (1966), "Червона книга СРСР" (1983, 1988). У підготовці "Червоної книги України" брав участь криворізьк. вчений В. І. Стригунов.

"Червона нива", колгосп організован. у 1929 у с. Павлівка сучас. Гейківськ. сільради на базі тов-ва спільної обробки землі. Мав 500 га землі, яка розташовувалася від р. Боковенька до кар'єру і від балки до лісосмуги. Займався вирощуванням зернових, розведенням худоби. Діяли стайня на 50 коней, ферма на 60 корів, вівчарня, пасіка. Під час війни ліквідован. Відбудован. на початку 50-х. Серед передовиків О. К. Койда, С. О. Суярко, Г. П. Бабенко. Обслуговувала техніка Гейківськ. МТС. Ліквідован. у 1959 шляхом приєднання до кол-пу ім. Дзержинського на правах бригади. Серед голів Д. С. Хрипун, Г. О. Нікітін, В. П. Бугаєвський, Я. А. Артеменко.

Червона Поляна, село Кіровськ. сільради розташоване за 12 км на півд. схід від центру сільради. Рельєф спокійний, рівнинний. Утворене у 1922 шляхом переселення частини жителів с. Олександродар (сучас. Рахманівка). До рев. подій 1917 землі належали поміщику Яновському. З 1922 нагадувало виселок, на душу припадало 16 дес. землі. Жителі вели натуральне одноосібне госп-во. Вважалося заможним. Значна частина населення постраждала під час колективізації. Землі використовувалися у вигляді допоміжних госп-тв. З 1960 увійшло до скл. рад-пу "Комуніст"/"Україна". Пл. 15 га. Має 3 вулиці, 63 будинки, проживає 89 чол.

“Червона хустина”, фольклорний ансамбль ПК ЦГЗК створен. у 1986 М. В. Січевою. Скл. з ветеранів праці ЦГЗК, в основному жінок. В репертуарі старі козацькі, укр. пісні. Актив. участь у концерт. діяльності. Серед активістів М. І. Новикова, О. Ф. Затуливітер, В. Ф. Радкевич, Р. М. Зігіна, М. О. Балан, Р. Г. Яценко ін.

"Червоне", геологічний об'єкт розташован. за 900 м від с. Недайвода у півд.-схід. напрямку. Місце виходу гірських порід у вигляді червоної глини. У результаті поверховий прошарок грунту має червоне забарвлення.

Червоне, селище, центр одноймен. сільради Криворізьк. р-ну. Розташоване за 50 км на півн. схід від центру Кр. Рогу і за 0,5 км від ст. Рядова. Засноване вихідцями із с. Веселі Терни у 1932. Виникло як будівельна бригада, яка нараховувала 20 чол. Серед засновників І. Гарус, І. Ситний, І. Малько, Білохвіст, Ткалик, Косенко, Чабаненко. Колись землі належали поміщику Кочубею. Засновники жили у землянках серед степу. Артіль у 30-х мала 15 тракторів. Серед перших трактористів І. Гарус, П. Рокітенко, П. Рудніченко, жінки Л. Гарус, Р. Рокітенко, Д. Шматко. Тракторист П. Рокітенко і доярка М. Мазур брали участь у с/госп. виставці у Москві. У 1934-1935 побудовано гуртожиток, житлові бараки, у 1936- перші кам'яні будинки. У 1937 село перенесене у зв'язку з розширенням Ганнівськ. кар'єру. 50 жителів брали участь у війні, 15 загинуло. Більше 30 чол. нагороджж. орд. і медалями за працю. У 1970 перенесене на нове місце у зв'язку з розширенням Ганнівськ. кар'єру. У 1987 у 406 будинках проживало 1062 чол. У 2000 мало 309 дворів, проживало 883 чол. Діють школа, будинок культури, бібліотека, універмаг, медпункт.

Червоненська сільрада, створена у 1977 з центром у с. Червоне. Розташована за 50 км від Кр. Рогу на півн. схід. Підпорядковані сел. Червоне, Рудничне, села Гомельське, Запорожець, Калініна, Чабанове-1, Чабанове-2. Пл. 1,2 тис. га, населення 1,9 тис. чол. Угіддя рад-пу/КСП "Красний забойщик".

"Червоний гірник", багатотиражна газета рудника ім. газ. "Правда" виходила у 1930.

"Червоний гірник", газета Криворізьк. міськради заснована 7 грудня 1924 під назвою "Красный горняк". Виходила на 2-х полосах, малим форматом, тричі на тиждень. Біля витоків стояли Я. Крастинь, З Марголіс І. Пікельний, С. Лельчицький, М. Олійник, М.

Пронченко, М. Хазан. З 1928 виходить під назвою "Червоний гірник". Тираж 7 тис. екз. У 1928-1930 колектив рішуче виступив проти "теорії затухання" Кривбасу, як гірничорудного центру Півд. України. Пропагував стаханівськ. рух, "маяків" 30-х Г. Г. Граматикопулуса, А. К. Любича, О. І. Семиволоса. Діяло літоб'єднання "Кривліто". У роки окупації Кр. Рогу серп. 1941- лют. 1944 не виходила. Відновила вихід 28.2.1944. З жовт. 1957 виходить великим форматом 5 разів на тиждень. У груд. 1974 нагородж. орд. "Знак Пошани". Діяла школа робкорів, існувала прем. ім. І. З. Штаферука, яка діставалася кращому дописувачу до газети. У кінці 80-х тираж дорівнював 130 тис. екз. У 1984 нагородж. Почес. Грамотою Президії Верх. Ради України. З 1986 виходить популярна краєзнавча сторінка-добірка "Ріднокрай". Ім'я "ЧГ" носила одна із шахт Криворіжжя. Один з організаторів "Клубу мільйонерів". Має автографи маршалів Р. Я. Малиновського, В. О. Судця, О. М. Василевського, першого космонавта Ю. О. Гагаріна, диктора Ю. Левітана, шахового короля М. Таля. Журналісти Б. В. Косигін, В. С. Савруцький, Л. М. Чухан, В. В. Штельмах удостоєні почес. звання заслуж. журналістів України. Газета з 1924 розповідає про життя Кр. Рогу, великого і малого Криворіжжя, славить людину праці, інформує читачів про події в Україні, світі.

"Червоний гірник", колгосп організован. у 1930 селянами с. Інгулець Лозуватськ. сільради на базі комуни "Червоний плуг", що діяла з 1926. Серед організаторів Г. С. Деркач, Т. А. Білий, І. К. Хоменко, Ф. С. Соколовський, К. І. Барліт. Першими об'єдналися 30 сімей. Мав 780 га землі. Займався вирощуванням зернових. Перший голова О. Т. Андреєв. Під час окупації пограбован. Відбудова почалася з берез. 1944. Ліквідован. у 1950-1951 шляхом об'єднання з кол-пом "Україна".

"Червоний гірник", шахта введена у 1930 у скл. Червоногвардійськ. ШУ на базі кол. ш. № 1 і "Капітальна". Потужність до 350 тис. т руди. На початку 30-х вперше використані скреперні лебідки і підповерхового руйнування покладів. У серп. 1941 підірвана і затоплена. У 1949 відбудована, як допоміжна – вентиляційна. Називалася на честь газ. "Червоний гірник".

"Червоний Жовтень", деревообробна артіль існувала у 1945-початок 60-х. Виготовляла м'які дивани, кушетки, шифоньєри. Працювало більше 100 чол. Виготовляла інтер'єри для спектаклів Криворізьк. міськтеатру.

"Червоний Жовтень", колгосп утворен. у 1929 у с. Лозуватка, сучас. територія с. Чкаловка. Організован. сім'ями бідняків на базі комуни. Мав до 600 га землі, працювало до 200 чол. Займався вирощуванням зернових. Ліквідован. у 1933 шляхом перейменування у кол-п ім. Хатаєвича. Голова М. Ф. Вахомов.

"Червоний Жовтень", колгосп організован. у с. Родіонівка Лозуватськ. сільради. Пл. до 600 га, працювало до 200 чол. Займався вирощуванням зернових, свиней, перше поголів'я яких скл. 20 шт. Ліквідован. у 1931 шляхом перейменування у кол-п "Колективіст".

Червоний забійник, залізнична станція Криворізьк. відділка Придніпров. залізниці на лінії ст. Савро – ст. Мусіївка. Відкрита у 1961, як роз'їзд. Виконує вантажні операції, пропускає транзитні поїзди.

"Червоний компанієць", шахта РУ ім. Леніна почала видобуток у трав. 1945. Мала значну потужність. Видобуток скл. 90 тис. т руди. Втратила практичне значення із відбудовою ш. ім. Орджонікідзе, далі виконувала допоміжні функції.

"Червоний лібкнехтовець", стінна газета ШУ ім. К. Лібкнехта виходила у 1929.

"Червоний металіст", артіль організована у 1944. Займалася виготовленням деталей для водопроводу. Зруйноване війною міське госп-во потребувало багато вузлів і деталей для відбудови водопровідної системи. Працювало до 100 чол. Номенклатура скл. до 50 видів виробів. Ліквідована у лист. 1959 шляхом перейменування на з-д "Металіст". Керівники Лейфер, Винокур, Василенко.

"Червоний незаможник", сільгоспартіль утворена у 1930 у с. Крилове Красінськ. сільради. Мала 300-400 га землі, ферму на 15 корів, пташник, свино, вівцеферми.

Вирощувала зернові, розводила худобу. Працювало до 100 чол. Ліквідована у 1939 шляхом приєднання до кол-пу ім. Сєдова на правах бригади.

"Червоний партизан", колгосп створен. у 1929 у с. Недайвода. Мав до 4 тис. га землі. Об'єднував жителів села. Займався вирощуванням зернових, розведенням худоби. Існувала стайня на 100 голів коней, ферма на 200 корів, свиноферма, птахоферма, кузня, млин. У такому складі існував до 1938, коли почалося роздрібнення господарств. На його базі утворені кол-пи "Політвідділ" ім. Ворошилова, , ім. Кірова, Сталіна.

"Червоний партизан", колгосп організован. у 1930 в с. Веселе. Мав 1,5 тис. га землі, ферми, кузню, початкову школу. Спеціалізувався на вирощуванні зернових. Назван. на честь партизан. загону, у якому під час гром. війни воював перший голова С. Кучеренко. У 1956 до скл. увійшли кол-пи "Промінь", "Пам'ять Ілліча". У 1958 увійшов до скл. кол-пу ім. Сталіна.

"Червоний партизан", колгосп діяв у 1933-1950 с. Інгулець Чкаловськ. сільради. Увійшов до скл. кол-пу "Колективіст".

"Червоний партизан", колгосп діяв на території сучас. Недайводськ. сільради у 1929-1938. Спеціалізувався на вирощуванні зернових.

"Червоний партизан", шахти родовище залізистих кварцитів, розташоване за 3 км на півд. захід від кол. РУ ім. 1-го Травня. Географіч. координати 48º10' півн. широти, 33º15'-33º30' схід. довготи. Являє півд. частину Криворізько-Кременчуцьк. підзони. Відоме з 1896. У 1970 прогнозні запаси складали до млн. т руди. Сакс. синкліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Рудні тіла пластоподібні. Пл. 0,5 км х 1,1 км. Належить до залізисто-кремнистої формації. Вік 2100 млн. років. Склад: залізисті роговики, багаті руди. Типи руд: амфіболо-магнетитові, залізнослюдно-магнетитові. Утримання заліза 32 %. Вивчали геологи А. П. Каршенбаум, Т. М. Сумцова, П. І. Іваненко ін.

"Червоний плуг", комуна утворена у 1925-1926 жителями с. Мар'янівка. Об'єднала до 40 дворів малоземельних селян. Мала до 500 га землі. Займалася спільною обробкою землі, вирощуванням зернових. Ліквідована у 1929 шляхом утворення одноймен. кол-пу.

"Червоний плуг", колгосп Лозуватськ. сільради створен. у 1929 на базі тов-ва спільної обробки землі. Мав 600–700 га земельних угідь. Займався вирощуванням зернових. Працювало до 200 чол. Ліквідован. у 1933 шляхом приєднання до кол-пу "Колективіст".

"Червоний плуг", сільгосп. артіль створена у 1926 на території Лозуватськ. сільради. Мала трактор "Фордзон". Ліквідован. внаслідок окупації с Лозуватка фашистами.

Червоний рудник, заснован. Костянтинівськ. металург. тов-вом у 1895 у схід. частині Кривбасу. Відпрацьовувався Червоний руд. пласт. Потужність до 500 тис. пудів руди. Мав кар'єр на глибину до 10 саж. з кінним підйомним барабаном. Працювало до 20 чол. За рад. часів видобуток вела ш. ім.ОДПУ РУ ім. Ілліча.

"Червоний степ", колгосп газета виходила у Кр. Розі у 30-х. Докладних відомостей не виявлено.

"Червоний степ", організован. у 1929 у с. Романівка Широківськ. сільради. Мав до 700 га землі, 80 коней, працювало до 50 сімей. Займався вирощуванням зернових, утримував тваринницькі ферми. За часів ВВВ пограбован. окупантами. У 1944 залишилося 5 коней, працювало до 40 жінок і дітей. У 1950 ліквідован. шляхом приєднання до кол-пу "Комбайн" на правах бригади.

Червоний струмок, село Новозорівськ. сільради Криворізьк. р-ну засноване у 1924 українцями, євреями, росіянами. На початку 50-х мало 50 дворів, проживало до 100 чол. У 1958-1959 знесене у результаті будівництва Південного водоймища. Населення переселене у села Веселівськ. сільради.

"Червоний хлібороб", колгосп організован. у 1930 у с. Кудашівка Христофорівськ. сільради. Мав 600 га. Спеціалізувався на вирощуванні зернових і розведенні корів і волів (до 100 голів). Працював трактор ХТЗ. Існувала ферма на 150 голів, пташник. Зруйнован. під час окупації. Під час визволення склали своїми силами трактори ХТЗ, "Універсал", відгодовування 7 корів. Орали коровами. Відбудова тривала до кінця 40-х. Мав до 100

голів худоби. Ліквідован. у 1950 шляхом об'єднання з кол-пом "Комсомолець" (с. Кіровка) на правах бригади. Голови Т. Д. Дяченко, В. Ільченко, Т. Зверєв, Д. М. Білий, П. П. Чорний, Г. Л. Гончар, П. І. Казанець.

"Червоний шахтар", держплемзавод бере початок від 1931 у Вільнянськ. сільради. У 1941 мав 700 голів, які були евакуйовані у глиб країни. Після війни збереглася чиста червона степова порода корів. Бугаї-плідники відносяться до класу еліта-рекорд. Розводять голштино-фризьку породу. У 1994 надої сягали до 5 тис. л молока. Продає 2 тис. л молока, 1,3-1,5 тис. т зерна, 200 т соняшнику. Працювали Герої Соц. Праці В. А. Радченко, М. І. Кісельова.

Червоний шахтар, залізнична станція Криворізьк. відділка Придніпров. залізниці на лінії ст. Мусіївка – ст. Савро. Відкрита у 1966, як вантажна. Обладнана сучас. системою безпеки руху, має всі необхідні споруди.

"Червоний шахтар", радгоспу хоровий гурток, існував із середини 30-х до початку війни. Репертуар складався з укр. народ. пісень. Серед учасників М. І. Русаненко, І. Я. Фоміченко, Д. І. Чмихало, М. П. Щупко. Виступи організовувалися на польових станах, у місцевому клубі.

"Червоний шахтар", рудовиявлення бідних залізних руд розташоване у Криворізьк. р-ні. Географіч. координати 47º50'-48º півн. широти, 33º15'-33º30' схід. довготи. Належить до півд. частини Західно-Інгулецьк. руд. підзони. Виявлене у 30-х XX ст. Геологіч. розвідка проводилася у 1957-1962, 1970-1974 приурочене до інтенсивної магніт. аномалії. Рудні тіла пласто-, лінзоподібні. Пл. 0,5 км. Вік - 2600 млн. років. Склад: залізисті роговики, сланці. Типи руд: магнетитові, силікатно-магнетитові. Утримання заліза 32 %. Вивчали геологи О. С. Кисельов, М. І. Веригін, Л. Т. Загоруйко, Т. М. Сумцова.

"Червоний шлях", видавництво діяло в Україні у 20-х. Мало відділення у Кр. Розі.

"Червоний" шлях, дореволюційна назва грунтової дороги від Тарапаківськ. рудника до ст. Червона. Нею возили руду, яку з кар'єрних складів грабарками доставляли до залізниці. Сировина просипалася крізь щілини і вкривала землю, від чого шлях виглядав червоним. Шлях пролягав по сучас. вул. Харитонова, далі мостом через р. Саксагань на вул. Вознесенську (частина пл. Визволення), Лермонтовську, Прикордонну (вул. Кобилянського), Вокзальну.

Червоний Яр, село закладене на початку 30-х. З 1933 існував кол-п. Розташовувалося у захід. частині Криворізьк. р-ну. На період знесення мало 60 дворів, проживало до 150 чол. Знесене у 1958 у зв'язку з розширенням пл. Карачунівськ. водоймища. Частина людей переселена у села Степове і Вільне.

Червоних Подів, села курганний могильник розташоваан на плато від центру села до схід. околиці. Скл. з 4 насипів. Вис. домінуючої 3,5 м, діам. 48 м. 2 вис. 1 м, діам. 35 м, решта в результаті розорювання до 0,6-0,3 м. Оглянутий археологом О. О. Мельником.

Червоних троянд вулиця житломасиву Змичка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мав назву провулок 2-й Лозуватський. Довж. 336 м, ширина 3,7 м. Пл. 1,2 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має більше 20 приват. будинків. Обслуговує 45 в/з.

Червонищенко Іван Іванович (23.11.1938, Кіровоград. обл.). Засл. металург України (1975). Освіта середня. У 1956-1967 формувальник Миколаїв. суднобуд. з-ду, слюсар СУ № 569 (Запоріжжя). У 1967-1998 слюсар, сталевар домен., мартен. цехів ком-ту "Криворіжсталь". Новатор виробництва. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Наставник. Раціоналізатор. Нагороджений орд. "Знак Пошани".

"Червоні вітрила", клуб школяра діяв у Сакс. р-ні у 80-90-х. Об'єднував школярів, які відвідували гуртки і секції за інтересами. Вихованці брали участь у виставках, фестивалях і конкурсах.

“Червоні горобці”, аматорська футбольна команда криворізьк. журналістів створена у лют. 1996 за ініціативою відомого громадськ. діяча, журналіста і драматурга В.В.Козака. Об'єднує журналістів, екологів Кр. Рогу. Брала участь у турнірах у Кр. Розі,

Дніпропетровську, Запоріжжі ін. Гра проходить на звичайних і міні-полях. Серед гравців Г.Туренко, Ю.Распутін, О.Кутаєв, А.Бухтіяров, О.Бухтіяров., С.Бойко, Е.Чунаєв, І.Кононенко, С.Капустін, К.Чистяков. Проводяться зустрічі пам'яті В.В.Козака. Ст. тренер В.В.Косигін, капітан М.Крамаренко.

Червоні Поди, село Новопільськ. сільради розташоване за 7 км на півд. від центру сільради. Рельєф спокійний, дещо хвилястий. Засноване в 80-х XIX ст. поміщиком Кордубанем. Існувала економія, цегельний з-д, ставок. Діяло родовище глини. Розташоване у паді. А від того, що цегла мала червоний колір пішла назва. У 30-50-х діяло відділення кол-пу ім. Щорса, у 50-90-х – рад-пу/КСП ім. К. Лібкнехта. У 1966 проживало 452 чол., у 1973 – 422 чол., у 2000 – 237 дворів, 360 чол. Проходить канал Дніпро-Кр. Ріг. Діє магазин. Газифіковане у 1986. Шляхи з твердим покриттям.

"Червоні шакалята", так на Криворіжжі називали у 20-30-х дітей, які вважалися безпритульними. Вони чергували поблизу їдалень і чекали, коли можна поживитися недоїдками.

Червонівський будинок культури, відкрит. у 1970. Пл. 600 кв. м. Має зал на 450 місць, 16 приміщень для занять худ. самодіяльністю і спортом. Діють 16 творчих колективів, які відвідують 145 чол. Середньорічне відвідування до 10 тис. чол. Працює 5 чол. Обслуговує населення у 15,5 тис. чол. Центр культури с. Червоне, місце проведення урочистостей, фестивалів, конкурсів, оглядів. Оточен. сквером з місцями для відпочинку.

Червонівський меморіальний комплекс на честь визволителів, села відкрит. у лист. 1973. На цьому місці перепоховані останки 195 чол. У центрі меморіалу вилите зображення обличчя воїна-визволителя у шоломі та образ матері. У підніжжя горить Вічний вогонь. Пам'ятник виготовлен. на кошти ПівнГЗК.

"Червонію!", фраза-відчай вимовлена під фізич. тиском на селян до 1861. Після тортур боржник податків не витримував насильства, а подавав знак таким чином, що готовий заплатити 10 крб. недоїмок, а купюра мала червоний колір ("червонець"). Подібні екзекуції були у давні часи звичайним явищем на Криворіжжі. Загальна сума зборів податей у кілька разів перевищувала прибуток від врожаю. Селянин платив 3 крб. 70 коп. за дес., а вона давала у середньому лише 2 крб. 50 коп. прибутку.

"Червоноармієць", колгосп заснован. у 1931 у поселенні № 63 (сучас. с. Новий Кременчук Гейківськ. сільради). Мав 600 га землі. Займався вирощуванням зернових, розведенням худоби. Мав до 18 ц/га зернових. Знищен. під час ВВВ. Відбудован. на кінець 40-х. Ліквідован. у 1959 шляхом приєднання до кол-пу ім. Дзержинського на правах бригади.

Червоноармійська вулиця, житломасиву Першотравневий Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 1,8 тис. м, ширина 7 м. Має 4 держ. будинки, проживає 16 чол., 12 приват. будинків, проживає 42 чол. Вкрита бруківкою, багата на зелені насадження. Названа на честь Червоної Армії. Обслуговує 78 в/з.

Червонобалківський будинок культури, відкрит. у верес. 1972. Пл. 300 кв. м. Має зал на 410 місць, 8 приміщень для занять худ. самодіяльністю і спортом. Діють 3 творчих колективи, які відвідують 20 чол. Середньорічне відвідування 950 чол., обслуговує населення у 3,2 тис. чол. Працює 3 чол. Центр культури жителів с. Червона Балка, місце проведення урочистостей, фестивалів, конкурсів, оглядів. Оточен. сквером з місцями для відпочинку.

Червонобалківський загін Червоної гвардії, сформован. у верес. 1917 і на лист. нараховував. 30 чол. Скл. з гірників одноймен. рудника та Бронштейна. Охороняв об'єкти, патрулював робітничі селища.

Червонобалківські ставки, закладені в 1952 на території рад-пу "Веселі Терни". Пл. 13,5 і 3,5 га, водні запаси 202 і 35 тис. куб. м. Зариблені. Місце відпочинку городян. Обладнані пляжами.

"Червоногвардієць", багатотиражна газета ШУ/РУ ім. Р. Люксембург виходила у 1931-1941, 1955-?. Розповідала про життя колективу гірників, передовиків виробництва, піднімала гострі виробничі проблеми.

"Червоногвардієць", підпільна група діяла під керівництвом М. Д. Мазикіна в р-ні кол. рудника "Червона гвардія" і в півн. частині Кр. Рогу. Боротьбу почали у верес. 1941 у скл. 17 чол. Всі промовили слова клятви. Мала радіоприймач, друкарську машинку. Вела розвідку, виготовляла листівки, рятували молодь від угону в Німеччину, визволяла військовополонених. Влаштовувала схованки зброї, готувала збройне повстання. Влітку 1943 сформувала партизан. загін у 50 багнетів, який на початок жовт. 1943 зріс до 130 чол. Кілька підпільників загинуло у боях і під тортурами гестапо. Серед актив. учасників Т. І. Буряченко, М. Ф. Грабовий, М. П. Гриньов, Г. Д. Колесник, І. П. Гудзь, М. І. Санкевич, М. Д. Мазикін ін.

Червоногвардійська вулиця, житломасиву Гвардія Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувалася у 50-х. Довж. 1,3 тис. м, ширина 8 м. Має 4 держ. будинки, проживає 96 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Названа на честь червоногвардійськ. загонів, що діяли на Криворіжжі за часів рев. подій 1917-1918. Обслуговує 16 в/з.

Червоногвардійське родовище суглинків, розташоване за 1 км на захід від с. Нова Колонка. Придатні для використання у будівництві.

Червоногвардійське ШУ (рудник ім. "Червоної гвардії"), створен. у берез. 1923 на базі рудників Брянськ. акціонер. тов-ва. До скл. входили шахти ім. Р. Люксембург, "Комсомолка", "Червоний гірник", "Нова". На 1930 видано 600 тис. т руди. У 1929-1930 розвід. роботи велися 30-а шпурами, що дозволило відкрити поклади Південне, Східне, Східне-2. Ліквідоване у трав. 1939 шляхом перейменування на ШУ ім. Р. Люксембург.

Червоногвардійський загін рудника Колачевського, створен. у жовт. 1917 у кількості 40 чол. До кінця 1917 зріс до 2,5 тис. багнетів. Брав участь у збройному повстанні у січ. 1918, боїв з австро-нім. окупантами. Поніс значних втрат, поступово з'єднався з частинами Червоної Армії. Ком-ри М. В. і В. Т. Задорожні.

Червоногвардійські загони Криворіжжя, почали формуватися у квіт. 1917. На лист. у своїх лавах мали 2,5 тис. чол. Озброєння скл. з гвинтівок, наганів, кулеметів типу "максим", гранат. Більшість зброї відібрано у поліції, фронтовиків. Допомогу отримали з Катеринослава. У лист. 1917 формування перейшли на казармений стан. Діями керував політич. штаб Червоної гвардії. У скл. В. А. Валявка, С. С. Тинка, Р. І. Зорте, І. Л. Калиниченка ін. У лют. 1918 на ст. Довгинцеве червоногвардійці провели операцію по роззброєнню козацького полку, який слідував на Дон. На берез. 1918 у 30 загонах нараховувалося 5 тис. бійців. Залізничники переобладнали пульманівський вагон у фортецю на колесах. Формування посилені робітниками і селянами вступили в бій з австро-нім. окупантами в р-ні Знам'янки і Долинської. Штаб Червоної гвардії сформував 3 військ. загони загальним числом до 4 тис. чол. при 44 кулеметах. У поході криворізькі червоногвардійські загони увійшли до скл. 1-ї Армії і вели бої у Донбасі, під Царициним.

Червоногірничанська вулиця, житломасиву Верабове Жовт. р-ну. Довж. 286 м, ширина 7 м. Має 4 приват. будинки. Багата на зелені насадження. Обслуговує 40 в/з.

Червоного села, курганний могильник розташован. компактно на підвищенні за 0,7 км на півн. захід від села і за 0,8 на захід від ст. Руднична. Скл. з 4 насипів. Домінуюча вис. 6 м, діам. 70 м, має назву "Висока могила". 2-й вис. 2,2 м, діам. 45 м, решта у результаті розорювання до 0,5 м. Оглянутий і описаний археологом О. О. Мельником у 1983.

Червоного села, курганний могильник розташован. за 2,5 км на півд. захід від півд. околиці села на півн. борту Ганнівськ. кар'єру ПівнГЗК. Оглянутий археологом О. О. Мельником у 1980 і частково розкопаний ним у 1983, 1985, 1987, 1989, 1990. Скл. з 11 насипів, з них 6 розкопані. Домінуюча вис. 9,1 м, діам. 80 м. Форма зрізаного конуса. 2-й мав вис. 5,2 м, діам. 70 м. Вис. решти від 1 до 0,5 м. Досліджені насипані в епоху неоліту, бронзи і розвинуте середньовіччя. Матеріали зберігаються в міськ. музею.

"Червоного гірника" журналістам меморіальна дошка, встановлена у трав. 2000 на будинку № 19 по пр. К. Маркса. Напис сповіщає, що в боях загинуло 8 червоногірничан.

Червоного Хреста Товариство міської організації, бере початок з часів 1-ї світ. війни. Організовувало збирання пожертвувань для госпіталів, інвалідів. Активізувала діяльність за часів рад. влади. Мала колективних членів, організовувала курси медсестер, навчання за вимогами цивільної оборони. У теперішні часи налічує 60 тис. чол. Голова В. С. Ржепецька.

Червоного шахтаря села група курганів, розташована, 1. На плато за 1,2 км на схід від півн. околиці села, на території аерологіч. станції. Скл. з 2-х насипів. Домінуюча 2,8 м, діам. 40 м. 2-га вис. 2 м, діам. 40 м. 2. За 0,3 км від з-ду "Констар" на півн. Вис. 1,8 м, діам. 40 м. У народі зветься "Свинарка". 3. На першому вододілі за 1 км на схід від лівого берега Карачунівськ. водоймища. Висота 3 м, діаметр 48 м. На карті початку XX ст. позначається як "Могила Брильова". Засаджена деревами. Оглянуті археологом О. О. Мельником у 1983.

Червоноградська вулиця, житломасиву Первомайка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 40-х. Довж. 290 м, ширина 7 м. Має 64 держ. будинки. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь м.Червоноград. Харків. обл. Обслуговує 1 в/з.

Червонозабійницька середня школа, відкрита у верес. 1933 на центр. садибі рад-пу "Красный забойщик" (с. Червоне). Пл. 2,4 тис. кв. м. Має 21 класну кімнату, навчається 300 учнів, працює 21 учитель. Бере початок від початкової школи, яка відкрилася у 1936, де навчалося 40-50 учнів. У 1959 побудована неповна СШ, де навчалося 266 учнів. У сучас. школі діють музей бойової слави, світлиця, хор, танц. гурток, секції з футболу, волейболу, майстерня, присадиб. ділянка 0,7 га, спорт. зал. Серед кращих учителів Є. С. Косенко, В. М. Рудинська, В. М. Ущаповський, В. Ф. Ущаповська, З. І. Щербак, А. А. Миросенко, Л. П. Кікоть, Л. М. Данилейченко, Л. О. Сас, О. Д. Шеляг, В. Ф. Рассолова, Т. І. Стельмах. Директори В. М. Рудинська, П. Р. Галка, М. С. Корнієнко, В. Я. Романюк, О. М. Бірюков, В. М. Ущаповський, О. В. Шевченко, О. Г. Піскарьова.

"Червонокам'янська" геофізична аномалія залізних руд, розташована у Кіровоград. обл. Географіч. координати 48º40'-48º30' півн. широти, 33º15'-33º30' схід. довготи. Належить до центр. частини Західно-Інгулецьк. руд. підзони. Виявлена у 1952. Геологіч. розвідка проводилася криворізьк. геологами у 1964. Пл. 1,2 км х 0,4 км + 4 км х 0,4 км. Вивчали геологи Т. М. Сумцова, Л. Г. Загоруйко, М. І. Веригін.

Червонокутський рудник, заснован. у 1897 підприємцями Копиловим і Калоті на землях селян. Дав поштовх до розвитку сел. Жовта Річка. Видобувалося до 2,5 млн. пудів руди кар'єрним способом. Сировина доставлялася на ст. Пічугіне. 90% прибутку належало бельгійськ. підприємцям. Навколо існувало гірниче селище з землянок. Працювало до 300 чол. Припинив діяльність з початком гром. війни.

Червоноподівський будинок культури, відкрит. у 1970. Пл. до 200 кв. м. Мав зал на 40 місць, діяло 3 творч. колективи. Закрит. у 1995.

Червоноподівське кладовище, закладене у кінці XIX ст. у центр. частині с. Червоні Поди. Пл. 2 га. Кількість поховань невідома.

Червонопрапорна вулиця житломасиву Веселі Терни Терн. р-ну. Закладена у 30-х. Сформувалася у 50-60-х. Довж. 4,5 тис. м, ширина 8 м. Має 113 приват. будинків. Проживає 401 чол. Розташована бібліотека. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Обслуговує 90 в/з.

Червонопрапорної вулиці сквер, закладен. у 60-х у Терн. р-ні. Пл. 0,2 га. Обладнан. клумбами, пішохідними доріжками.

Червонопрєснінська вулиця, розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. Довж. 213 м, ширина 7 м. Має 20 приват. будинків, проживає 85 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь Червоної Прєсні, невід'ємної частини м. Москва (Росія). Обслуговує Залізничне в/з.

Червоносільська вулиця мкрн. Перемога Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 205 м. Пл. 1,4 тис. кв. м. Має 18 приват. будинків. Обслуговує 7 в/з.

Червоношахтарська середня школа, відкрита у 1932 як початкова – філія СШ № 28 Кр. Рогу. Навчалося 10-12 дітей. Педагог В. К. Ситниченко. У жовт. 1952 відкрита 7-річка. Працювало 10 вчителів. З 1960 – 8-річна, з 1980 – середня. У 1987 одержала нове приміщення з 16 класів на 330 учнів. Працює 26 учителів.

Червоношахтарське кладовище, відкрите у 1962 на території Ц.-Міськ. р-ну. Пл. 1,9 га. Близько 3 тис. поховань.

Червоно-Федорівське родовище бідних залізних руд, розташоване на півн. від Кр. Рогу в Олександрійськ. р-ні Кіровоград. обл. Географіч. координати 48º41'-48º43' півн. широти, 33º32'-33º34' схід довготи. Належить до центр. частини Західно-Інгулецьк. руд. підзони. Виявлене у 20-х XX ст. Геологіч. розвідка проводилася у 1960-1962, 1966-1970. Запаси руди розвідані до 300 м. Приурочене до 30-х локальних аномалій. Червоно-Федорівська синкліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Пл. 6 км х 1,5 км. Рудні тіла пластоподібні. Вік 2100 млн. років. Склад: залізисті роговики і джеспіліти, сланці. Типи руд: магнетитові, силікатно-магнетитові, мартито-гематито-гідрогематитові роговики. Утримання заліза 34%. Вивчали геологи Д. Чумак, Ф. Іваненко, Т. М. Сумцова, М. І. Веригін, Л. Г. Загоруйко.

Червоної гвардії штаб, з літа 1917 розташовувався на вул. Миколаївській (Леніна, 56). Звідси координував дії 15 загонів. Проводилася підготовка до збройного повстання у січ. 1918, формувався 1-й Криворізьк. ревполк.

Червяченко Олександр Анатолійович (21.7.1953, Луганська обл.). Буд. керівник. Зак. Комунарськ. гірничо-металург. ін-т (1975). У 1975-1982 майстер, ст. виконроб, нач. управління "Азотхімбуд" (Череповець). У 1982-1991 ст. виконроб, секретар парткому, у 1988-1991 голов. інж. тр-ту "Кривбасрудбуд".

Чердаков Ігор Андрійович (1955, Ленінград). МСМК (1972). Зак. Ленінград. ін-т фізкультури (1978). Дитинство і юність провів у Кр. Розі. Вихованець СШ №№ 8, 25. Плаванням займався у СК "Гірник" у тренера А. А. Герасько. Рекордсмен України на дистанції 200 м брасом (1970) серед юнаків (2, 32, 8 сек.). Уч. XX Олімпійських ігор в Мюнхені (1972). Входив до скл. найсильніших брасистів світу (70-ті). З 1972 проживає у Ленінграді.

Черевань Олександр Вікторович (25.1.1952, Луганська обл.). Ген.-лейтенант (2000). Зак. Дніпропетров. ун-т (1974), Вищу школу КДБ (1985). У 1974-1975 інж.-конструктор, у 1976-1978 ст. майстер металург. з-ду ім. Петровського. У 1978-1983 інструктор, зав. відділом обкому ЛКСМУ, 1-й секретар Ленінськ. райкому ЛКСМУ (м. Дніпропетровськ), 2-й секретар Дніпропетров. обкому ЛКСМУ. З 1983 в органах держбезпеки. У 1986-1988 заст. нач. Криворізьк. міськвідділу КДБ. Перебуває на відповідальних посадах в центр. апараті СБУ.

Черевик Микола Захарович (20.10.1938, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1969 працював на ДРРЗ/ВАТ "Рудор". Ініціатор труд. починів. Майстер-наставник. Один з кращих гальваніків. У 1988 очолив раду трудового колективу. Профспілковий діяч. Багато зробив для робітників.

Черевко Іван Митрофанович (1911, Кр. Ріг - червень 1943, там же). Уч. підпілля. Освіта середня. Працював на залізниці. За часів окупації чл. підпільної групи П. Ю. Щербака. Брав участь у диверсіях, уч. операції по встановленню червоних прапорів на честь Жовт. свят (1941). Після жорстоких тортур у гестапо, розстрілян. Ім'я на меморіалі в парку залізничників.

Черево, верхня частина печі у давнину на Криворіжжі.

Черевовійчасті черви (Gastrotricha), клас первиннопорожнинних червів. Довж. 0,05-1,5 мм. Близько 200 видів, поширені в морськ. і прісних водоймах земної кулі. Ведуть

придонний спосіб життя. Живляться одноклітинними організмами, органічними рештками.

Черевоногі молюски (Gastropoda), клас молюсків. Близько 90 тис. видів, в Україні – 246. Тіло асиметрич., поділяється на голову, тулуб і ногу. Раковина (вис. 2 мм – 60 см) спіральнозакручена або ковпачковидна, іноді недорозвинена або зовсім відсутня. Деякі види (слизень польовий, слимак виноградний та ін.) завдають шкоди с/госп. культурам. Частина Ч. м. (напр. ставковик малий) – проміжні хазяї збудників глистяних захворювань людини і тварин; багато Ч. м. їстівні і є об'єктами промислу та розведення (морське блюдечко, слимак виноградний та ін.). З раковин одержують перламутр, виготовляють різні прикраси.

Череда (Bidens), рід трав'янистих рослин родини айстрових. Рослини з прямостоячими галузистими стеблами. Листки супротивні, глибоко-3-роздільні або самі верхні цілісні, лопаті листків ланцетні, гострі, великопилчасті. Кошики 20-25 мм в діам., поодинокі або скл. китацевидне або щитовидне суцвіття. Всі квітки у кошику жовті. Сім'янки обернено-клиновидні, з виступаючими ребрами і 2-4 міцними щетинками, які разом з ребром густо вкриті спрямованими донизу гачкуватими зубчиками. На Криворіжжі поширена **Ч. трироздільна** – 1-річник 20-100 см заввишки. Цвіте VII-IX. Звичайно зустрічається по берегах річок, ставків, канав. Рослина лікарська. Настій трави Ч. трироздільної виявляє сечогінну, жовчогінну і бактерицидну дію, поліпшує травлення, нормалізує порушений обмін речовин.

Чередник Іван Васильович (16.5.1930, Дніпропетров. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1949-1956 водій рад-пу у Лихівськ. р-ні. У 1956-1991 водій рад-пу "Гірник". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Чередник Олексій Валентинович (15.9.1966, Душанбе). Засл. майстер спорту (1988). Чемпіон Олімпійських ігор в Сеулі (1988). Відом. футболіст. Грав за "Памір" (Душанбе), "Дніпро" (Дніпропетровськ), "Чорноморець" (Одеса), "Металург" (Запоріжжя), "Кривбас" (Кр. Ріг). У лип. 1996 виконував обов'язки голов. тренера "Кривбасу". Тренував "Торпедо" (Запоріжжя).

Чередниченка вулиця житломасиву Гданцівка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 712 м, ширина 6 м. Пл. 4,2 тис. кв. м. Має до 70 приват. будинків. Названа на честь уч. рев. руху на Криворіжжі В. П. Чередниченка. Обслуговує 4 в/з.

Чередниченка В. П. меморіальна дошка, встановлена у 1977 на початку вул. Чередниченка. Напис свідчить, що вулиця названа на честь уч. рев. подій на Криворіжжі В. П. Чередниченка.

Чередниченко Василь Панкратович (1870, Київ. обл. – 2.6.1918, там же). Уч. рев. руху. На Криворіжжі із середини 90-х. Спочатку працював на шахтах. З 1898 на Гданцівськ. з-ді. Чл. соціал-демократич. гуртка Т. А. Рейніш. Один з організаторів профспілки на з-ді (1904). Уч. рев. подій 1905. Організовував страйки. У груд. 1905 заарештован. і рік провів у Херсонськ. в'язниці. Депутат Криворізьк. Ради (1917). Уч. зброй. повстання у січ. 1918. Залишений для підпільної боротьби з австро-нім. окупантами. Заарештован. і після тортур розстрілян. Пам'ятник на могилі, ім'я носить вул. у Кр. Розі.

Чередниченко Григорій Петрович (23.2.1923, Кіровоград.обл.). Пед. керівник. Зак. КГРІ (1961). Уч. ВВВ з серп. 1941. У 1945-1961 ст. майстер ФЗН №№ 43, 45, ГПШ № 7, директор ГПШ №№ 8, 3. У 1961-1963 ст. інж., нач. ВТК РУ ім. Комінтерну. У 1963-1983 директор ГПШ № 3, СПТУ № 30. У 1983-1993 майстер СПТУ №№ 14, 33. Веде військ.-патріотич. пошук., активіст руху ветеранів. Нагородж. орд. "За мужність" (Україна), Вітчизняної війни 1, 2 ст., Слави 2, 3 ст., знак. "За заслуги перед містом".

Чередниченко Євген Васильович (17.5.1935, Кр. Ріг). Енергокерівник. Зак. Криворізьк. тех-м рудавтоматики (1966). У 1958-1998 електромонтер, інж. підприємства “Криворізькі

електромережі". Новатор виробництва. Наставник. Умілий керівник-енергетик. Почес. грамота Міненерго СРСР (1985). Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Чередниченко Олег Євгенович (31.7.1948, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1973). У 1973-1980 гірнич. майстер, нач. дільниці ш. "Об'єднана". У 1980-1984 нач. дільниці, заст. голов. інж. ш. "Першотравнева". У 1984-1986 нач. ш. "Об'єднана". У 1986-1995 нач. ш. "Першотравнева-2". З 1995 директор ш. "Першотравнева". Умілий організатор процесу видобутку руди. Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 3 ст.

Черезсіделок, шкіряний ремінець, частина кінської упряжі у давнину на Криворіжжі.

Черемха (Padus), рід листопадних дерев, рідше кущів родини розових. До 7-30 м заввишки. Пагони з сочевичками. Листки прості, чергові, зубчасті. Квітки дрібні, білі, в китицях, запашні. Плід – соковита кістянка. Кора шорстка або тріщинувата, іноді лущиться. Розмножується насінням, деякі види – порістю. Близько 20 видів. В озелененні Кр. Рогу зустрічається **Ч. звичайна** – дерево до 17 м заввишки з чорними їстівними плодами. У дикому стані росте майже по всій території Європейськ. частини СНД, а також Сибіру. Добрий медонос і пергонос, кора містить зелену і буру фарби. **Ч. пізня** – дерево до 25-30 м заввишки, кістянки спочатку червоні, згодом чорніють. Походить з Півн. Америки. Пройшли випробування у КБС і пропонуються Ч. азіатська – найбільш раноквітуча Ч. віргінська. Ч. – цінна лісова рослина, поліпшує структуру грунтів, закріплює береги рік і схили. Плоди мають харчове і лікарське значення.

Черемхова вулиця, розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мав назву провулок Чорноморський. Довж. 568 м, ширина 9 м. Має 34 приват. будинки. Проживає 170 чол. Вкрита асфальтом. Багата на зелені насадження. Обслуговує Залізничне в/з.

Черемховик магалібка (Padellus mahaleb), рослина родини розових. Батьківщина Серед. Азія, Півд.-Захід. Україна, Молдавія, півд. частина Захід. Європи, Крим, Закавказзя. Листопадне дерево до 4,7 (12) м заввишки, росте і кущем. Кора темно-коричнева, повздовжньо розтріскується. Листки яйцеподібні, 3,9 см завдовжки. Квітки білі, по 5-14 у китицях. Плід – кулеподібна кістянка, 8-10 мм у діам. Зріла – чорна, неїстівна. Цвіте V-VI. Розмножується насінням. Декоративна рослина. Пройшла випробування у ботсаду і рекомендується в озеленення Кр. Рогу для посадок групами і солітерами, у парках і скверах, створення живоплотів.

"Черемшина", садівницьке товариство тр-ту "Криворіжбудмеханізація" закладене у 70-х в Довг. р-ні. Пл. 5 га. Має 71 ділянку.

"Черемшина", садівницьке товариство КБУ № 2 тр-ту "Укрметалургремонт" закладене у 70-х в Довг. р-ні. Пл. 8 га. Має 114 ділянок.

Черемшина вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Далека. Довж. 505 м, ширина 4,8 м. Пл. 2,4 тис. кв. м. Тверде покриття з 1967. Носить ім'я укр. письменника Черемшини Марка (Семанок Іван Юрійович (13.6.1874, Івано-Франк. обл. – 25.4.1927, там же). Новели "Карби", "Село затихає", "Верховина". Обслуговує 72 в/з.

Череп Валерій Іванович (23.3.1940, Запорізька обл.). Держ. діяч. Засл. будівельник України. Зак. КГРІ (1969). У 1957-1968 майстер, виконроб, нач. дільниці, голов. інж., нач. БУ у Кр. Розі. Профмайстерності набував під керівництвом свого вчителя – засл. будівельника України Подлєпи. У 1968-1971 керуючий тр-тами "Криворіжіндустрбуд", "Кривбасрудпром", "Кривбасрудбуд". У 1971-1977 заст. голови Дніпропетров. облвиконкому. У 1977-1982 голова об'єднання "Укрміжколгоспбуд". У 1982-1985 міністр с/госп. будівництва України. У 1986-1991 заст. голови управління Держагропром, об'єднання Украгробуд. У 1997-1998 міністр транс-ту України. З 1998 голова Держбуду України. Народ. депутат України з 1990. Голова комісій Верх. Ради України з питань будівництва, архітектури та житлово-комунального будівництва (1991-1994), з питань базових галузей народ. госп-ва та соціально-економіч. розвитку регіонів (1994-1998). Організатор будівництва житла для переселенців із зони аварії на ЧАЕС. Акад. Акад.

будівництва України. Нагородж. орд. "За заслуги" 2, 3 ст., Трудового Червоного Прапора (3).

Черепаннікова Анастасія Тимофіївна (15.12.1922, Алтай – 21.5.1993, Кр. Ріг). Засл. металург України (1967). Освіта середня. У 1938-1948 машиніст вагоно-терезів Кузнецьк. металург. ком-ту. Уч. фр. труд. бригад Уралу. У 1942 підписала відозву металургів до воїнів-сталінградців. Мала особисту подяку Й. В. Сталіна. У 1948-1968 машиніст вагоно-терезів з-ду "Криворіжсталь". Брала участь у відбудові підприємства. Уміло передавала свій виробнич. досвід. Переможець змагань, ударник п'ятирічок.

Черепанових вулиця, розташована у сел. Рудничне Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці 40-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Руднична. Довж. 410 м, ширина 3,5 м. Названа на честь рос. умільців Черепанових, батька і сина. Юхим Олексійович (1774, Н/Тагіл – 27.6.1842, там же), Мирон Юхимович (1803 Н/Тагіл-17.10.1849, там же). Кріпаки Демидових. У 1833 створили перший в Росії паровоз. Обслуговує Рудничне в/з.

Черепаха болотяна (Emys orbicularis), представник родини прісноводних ряду черепахи. Поширена в Європі, Півн.-Захід. Африці та Перед. і Серед. Азії. Населяє всю територію України. На Криворіжжі зустрічається у всіх водоймах: річках, каналах, водосховищах, ставках. Весною з'являється у берез.-квіт. З трав. по лип. робить 1-3 кладки по 5-10 яєць, які відкладає на березі на глибині до 10 см. Ямки риє ногами і ретельно їх засипає. Черепашата з'являються на 2-й – 3-й місяць і залишаються під землею до наступної весни, живлячись за рахунок жовточного мішка. Статевозрілими стають у 6-8 років, маючи довж. панцира до 12 см. Живиться ракоподібними, комахами, пуголовками, рибою (головним чином мертвою) та водоростями. Активна цілодобово. Зимує на дні водойм, ховаючись у них у жовт.

Черепашка (р. Eurygaster), рід клопів родини щитників. Довж. тіла 8-13 мм. 25 видів, в Україні – 5 видів: **Ч. шкідлива, Ч. австрійська, Ч. маврська** та ін. Небезпечні шкідники зернових культур і злакових кормових трав. Ч. разом з представниками ін. родів об'єднують під назвою хлібні клопи.

Черепашник, камінь, з якого виготовляють блоки або цеглу для будівництва. Широко використовувався у будівництві на Криворіжжі.

Черепиця, покрівельний штучний матеріал, виготовлений з глини шляхом формовки. Широко використовувалася на Криворіжжі. Археологи знаходять як Ч. укр. виробництва (Харків) так і закордонного (Франція). У сучас. період замінена шифером або металочерепицею.

Черепов Дмитро Петрович (90-ті, Орлов. обл. – січ. 1962, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. Уч. гром. війни. З 1920 працював на залізниці у Маріуполі, Донецьку, Харкові. Із середини 30-х працював у Кр. Розі. Нагородж. орд. Леніна, "Знак Пошани".

Череповецька вулиця житломасиву ПівдГЗК Інгулецьк. р-ну. Закладена у 1959. До 1975 мав назву провулок 2-й Громадянський. Довж. до 200 м. Має до 15 приват. будинків. Названа на честь м. Череповець (Росія). Обслуговує 26 в/з.

Череп'янка, керамічна миска без покриття поливою, виготовлена з обпаленої глини. Використовувалася для приготування їжі у давнину на Криворіжжі.

Чересло, ніж плуга у давнину на Криворіжжі.

Черешнев Євген Володимирович (1917, Кр. Ріг). Почес. громадянин м. Флея (Німеччина, 1979). Освіта середня. Навчався у Криворізьк. аероклубі. Уч. ВВВ у скл. авіачастин. У 1952-1954 комендант м. Флея. Після армії до 1976 працював нач. відділу ін-ту ВНДПІрудмаш. Почес. знак. Тов-ва рад.-нім. дружби. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1, 2 ст., Червоної Зірки.

Черешнева вулиця мкрн. ім. Чкалова Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Довж. 225 м. Пл. 1 тис. кв. м. Має 13 приват. будинків. Обслуговує 51 в/з.

"Черешня", садівницьке товариство ін-ту "Механобрчормет". Засноване у 70-х у Ц.-Міськ. р-ні. Пл. 12 га. Має 94 ділянки.

Черінь, під печі у давнину на Криворіжжі. На Ч. садили хліб для випікання, а перед тим жар вигрібали до челюсти.

Черкасинова кохта, жіночий жакет з рукавами у давнину на Криворіжжі.

Черкасов Костянтин Євгенович (1971, Кр. Ріг). Прокурор. Зак. Київ. ун-т (1994). З 1994 пом. міськ. прокурора, заст. прокурора Інгулецьк. р-ну, ст. прокурор відділу Дніпропетров. обл. прокуратури. З квіт. 2000 прокурор Криворізьк. р-ну.

Черкасова вулиця житломасиву ПівнГЗК Терн. р-ну. Закладена у кінці 50-х. Розвитку набула у 60-70-х. Попередня назва 1-й мкрн. ПівнГЗК. Довж. 970 м, ширина 11 м. Має 16 багатоповерхових будинків, проживає 4539 чол. Розташовані хлібоз-д, ПС, магазини. Вкрита асфальтом. Названа на честь рос. актора Черкасова Миколи Костянтиновича (27.7.1903, Петербург – 14.9.1966, Ленінград). Народ. артист СРСР. Провід. актор Ленінград. театру драми ім. Пушкіна. Серед ролей Петро I, професор Полежаєв, Олександр Невський, Іван Грозний. Ленінська прем. (1964).

Черкасова вулиці сквер, закладен. у кінці 60-х в р-ні ВРП Терн. р-ну. Пл. 1,9 га. Обладнан. клумбами, місцями для відпочинку, пішохідними доріжками.

Черкаська вулиця, розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. Довж. 270 м, ширина 7 м. Має 24 приват. будинки. Проживає 41 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь обл. центру України - м. Черкаси. Обслуговує 23 в/з.

Черкашин Григорій Григорович (22.11.1921, Красноярськ. кр.). Засл. пілот СРСР. Герой Рад. Союзу (29.6.1945). Зак. Чкалов. авіауч-ще (1943). В арм. з 1941. Уч. ВВВ з груд. 1943 у скл. 672 ШАП 306 ШАД. У боях за Кр. Ріг здійснив 27 б/вильотів. Водив групи Іл-2, вів розвідку погоди. За час ВВВ здійснив 180 б/вильотів. З 1948 підполковник запасу. Літав в Аерофлоті. Нагородж. орд. Леніна, Жовтневої Революції, Червоного Прапора (3), О. Невського, Вітчизняної війни 1 ст. (2), Червоної Зірки.

Чермалих Валентин Михайлович (16.4.1926, Донецька обл.). Проф. (1972). Д.Т.Н. (1971). Зак. Донецьк. політех. ін-т (1954). У 1954-1958 наук. співробітник НДГРІ. У 1958-1973 ст. викладач, доцент, зав. кафедрою автоматизації виробнич. процесів КГРІ. Автор 100 наук. праць, володар 10 автор. свідоцтв.

Чернега Григорій Олександрович (4.8.1928, Миколаїв. обл.). Засл. гірник України (1960). Освіта н/середня. У 1953-1979 скреперист, буробій, кріпильник, бурильник ш. "Комунар" РУ ім. Дзержинського. Майстер-універсал, обслуговував 3 бурильні верстати. Наставник. Часто працював на відстаючих дільницях, виводив їх з прориву. Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 3 ст.

Черненко Олександр Романович (24.3.1924, Кіровоград. обл. – 1.4.1996, Кр. Ріг). Проф. Д.Т.Н. (1986). Акад. АГНУ (1991). Зак. КГРІ (1951). Уч. ВВВ з верес. 1944. У 1951-1968 інж., нач. дільниці, шахти РУ ім. Дзержинського. У 1968-1971 директор РУ ім. Комінтерну, у 1971-1977 директор РУ ім. Кірова, у 1977-1992 директор НДГРІ. Автор 155 праць, 3 монографій, 54 винаходів з проблем гірнич. науки, сучас. технологій видобутку руди, створення нової техніки. Уч. ВДНГ СРСР, України. Нагородж. орд. Леніна, Вітчизняної війни 1 ст., Трудового Червоного Прапора (2), знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Чернець, особа, яка прийняла обряд постригу в чернецтво і дала обітницю вести аскетич. спосіб життя в монастирі за монастирськ. статутом.

Чернець Микола Тарасович (21.3.1936, Вінницька обл. – 23.10.1995, Кр. Ріг). Почес. автомобіліст. Зак. Харків. автошлях ін-т (1967). У 1955-1960 водій у Киргизії. З 1964 водій, голов. механік, голов. інж., у 1975-1995 директор АТП-11256 (14156).

Чернецький Володимир Дмитрович (24.7.1958, Донецька обл.). Засл. металург України (1994). Зак. Єнакіївськ. металург. тех-м (1977). З 1977 підручний сталевара, сталевар, майстер зміни мартен. цеху ком-ту "Криворіжсталь". Новатор виробництва. Переможець змагань.

Чернишевського вулиця, розташована у сел. Степове Інгулецьк. р-ну. Забудова почалася у 1949-1952 у зв'язку з розвитком РУ "Інгулець". Довж. 900 м. Має 25 будинків ЖКВ ІнГЗК. Потрапляє у санзону ІнГЗК. Розташован. протитуберкульоз. санаторій. Названа на честь рос. революц.- демократа, філософа Чернишевського Миколи Гавриловича (24.7.1828, Саратов - 23.10.1889). Проводив ідеї селянськ. революції. Перебував на каторзі. Автор роману "Что делать?" ін. Обслуговує 68 в/з.

Чернишов Альфред Васильович (19.1.1932, Тверська обл. – лют. 2001, Кр. Ріг). Засл. працівник промисловості України (1992). Зак. Криворізьк. тех-м рудавтоматики (1967). У 1960-1998 токар, нач. дільниці, ст. майстер мехцеху № 1 з-ду гірнич. машинобудування. Новатор виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань.

Чернишов Георгій Петрович (8.4.1932, Липецька обл.). Художник. Зак. Нижньотагільськ. пед. ін-т (1965). Працює у галузі станкового живопису і портрета. Уч. виставок з 1970. Серед робіт спортивне свято (1981), портрет Кисельової (1983) ін.

Чернишова вулиця житломасиву Рахманівка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-х. До 1975 мала назву вулиця Жовтнева. Довж. до 500 м, ширина 7 м. Має 63 приват. будинки. Багата на зелені насадження. Названа на честь укр. геолога Чернишова Бориса Сидоровича (27.1.1888, Краснодар. кр. – 31.8.1950, Київ). Акад. АН України (1939), засл. діяч. науки України (1943). Зак. Дніпропетров. гірнич. ін-т (1916). У 1939-1945 віце-президент АН України, у 1939-1946 директор Ін-ту геологіч. наук АН України. Професор Дніпропетров., Ленінград., Київ ун-тів. Праці з палеонтології і стратиграфії. Обслуговує Рахманівське в/з.

Чернівецька вулиця житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мала назву вулиця 2-а Гірська. Довж. 340 м, ширина 8 м. Має 27 багатоповерх. будинків. проживає 1589 чол., 12 приват. будинків, проживає 43 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь обл. центру України – м. Чернівці. Обслуговує 17 в/з.

Чернігівська вулиця житломасиву Гвардія Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформувалася у 60-х. Довж. 350, ширина 7 м. Має 13 приват. будинків, проживає 46 чол. Вкрита відсівом. Названа на честь обл. центру України – м. Чернігів. Обслуговує 16 в/з.

Чернійчук Наталя Мефодіївна (6.10.1946). Діяч культури. Зак. Київ. консерваторію (1972). З 1972 викладач, зав. відділом музуч-ща. Організатор камерного оркестру (1976). У 1989-1992 диригент "Театру дитинства" муз. школи № 13. З 1991 чл. Всеукр. музспілки, голова асоціації діячів симфонічної музики міськ. відділення. Веде актив. концертну діяльність. Автор програм для музуч-щ України. Виховала 40 проф. скрипалів, 4 лауреати. Відзначена грамотами.

Черніков Петро Іванович (15.12.1897, Саратов. обл. – 28.10.1937). Гірнич. керівник. Зак. гірнич. ін-т. Уч. гром. війни. У 1933-1935 голов. інж. УКБ, з 1935 голов. інж. тр-ту "Руда". Уміло керував механізацією виробнич. процесів, будівництвом шахт, кар'єрів, створив "Стахановський вісник", де пропагувався передовий досвід. Жертва сталінськ. репресій. Заарештован. у лип. 1937. Реабілітован. у 1957.

Чернічко Олександр Михайлович (17.11.1948, Донецька обл.). Парламентарій. Зак. Криворізьк. гірничо-механіч. тех-м (1969). У 1969 зварник тр-ту "Півдказахенергоремонт". Ветеран ПівнГЗК. У 1972-1998 газозварник, механік, майстер цеху техніч. водопостачання ВАТ "ПівнГЗК". З груд. 1993 1-й секретар райкому КПУ, з берез. 1998 народний депутат України. Веде громадську діяльність.

Чернобров Микола Степанович (20.4.1927, Херсон. обл.). Сільгосп. керівник. Зак. Алтайськ. с/госп. ін-т (1970). У 1944-1983 працював на Алтаї, де у 1980-1982 очолював Єльцовськ. райвиконком. У 1983-1984 нач. відділу об'єднання "Криворіжплодоовочгосп". У 1984-1986 директор рад-пу "Гвардієць". Відмінник народ. освіти. Нагороджд. орд. Трудового Червоного Прапора.

Чернов Анатолій Михайлович (20.2.1914, Омськ – 20.4.1981, Київ). Художник-монументаліст. Зак. Моск. худ. ін-т (1938). Автор мозаїч. панно на житлових будинках у Кр. Розі (1968-1971), розпис у Жовт. ПК (1957).

Чернов В'ячеслав Тимофійович (25.9.1946, Кр. Ріг). Госп. керівник. Зак. КГРІ (1970). У 1963-1970 слюсар залізнич. цеху КМЗ. У 1972 ст. інж. ін-ту "Механобрчормет". У 1973-1978 інструктор, голова парткомісії Ц.-Міськ. райкому КПУ. У 1978-1980 заст. голов. інж. ш. ім. Артема, у 1980-1985 зав. орг. відділом Ц.-Міськ. райкому КПУ. У 1985-1991 2-й, 1-й секретар Дзерж. райкому КПУ, 1991-1996-керівник комерц. фірми “Інтерметбізнес” у 1996-1997 президент ФК "Кривбас".

Чернов Георгій Герасимович (25.11.1916, Бєлгород. обл. – 21.12.1944). Герой Рад. Союзу (13.4.1944). Зак. Качинську авіашколу (1937). В арм. з 1936. Уч. ВВВ з червня 1941. У скл. 947 ШАП визволяв Кр. Ріг. Здійснив 140 б/вильотів. Загинув під час бойового вильоту. Ім'я носить школа у рідному селі. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки.

Чернова Алла Іванівна (1929, Кр. Ріг). Літератор. Зак. Криворізьк. педін-т. Працювала в органах МВС, викладала англ. мову в СШ № 63. Друкувалася у колектив. збірках, періодич. пресі. Автор книги "Ранньої весни" (1960).

Чернова Нінель Леонідівна (4.8.1961, Криворіжжя). Поетеса. Зак. Криворізьк. педін-т (1993). У 1979-1984 працювала пом. майстра на з-ді гірнич. машинобудування. У 1985-1994 вихователь у дитсадках. З 1994 учитель укр. мови у СШ № 123. Вірші пише із шкільних років. Лірика, любов до життя. Організувала поетич. гурток "Струни серця". Друкується у колектив. збірках, періодич. пресі, виступає на радіо.

Черновський Михайло Іванович (22.11.1928, Хмельницька обл.). Проф. Зак. КГРІ (1953). У 1953-1970 асистент, ст. викладач, доцент, у 1970-1980 зав. кафедрою геології КГРІ/КТУ. Канд. геолого-мінерал. наук (1963). Автор 110 наук. праць з проблем геології Кривбасу, рудних полів, тектоніч. структур. Один з організаторів Всеукр. студент. олімпіад з геології. Склав геологіч. карту Кривбасу, 1-й редактор газ. "Гірничий інженер".

Чернопищенко Володимир Іванович (24.11.1931, Миколаїв. обл.). Гірнич. керівник. Зак. Криворізьк. гірнич. тех-м (1964). У 1957-1981 бурильник, бригадир, гірнич. майстер шахт "Нова", "Гвардійська" РУ ім. Р. Люксембург. Почес. гірник (1976). Ім'я в Книзі Труд. Слави Дніпропетров. обл. Передовик виробництва, норми перевиконував на 150-180%. Підготував багато спеціалістів. Нагородж. орд. "Знак Пошани", знак. "Шахтарська слава" 1-3 ст.

Черноусов Віктор Федорович (1916, Томськ – 8.7.1980, Кр. Ріг). Діяч мистецтв. Навчався у Саратов. консерваторії. Учень народ. артиста Росії, відом. віолончеліста С. М. Козолупова. У 1951-1960 працював у філармонії, театрі оперети, музуч-щі, на радіо Хабаровська. З 1961 викладач муз. школи № 3. Засновник школи віолончелістів у Кр. Розі. Організатор і керівник камерного оркестру. Переможець фестивалів і конкурсів. Виховав багато проф. музикантів.

Чернявська Алла Володимирівна (25.11.1959, Жовті Води). Художник. Зак. худ. курси (1983). Працює у галузі станкового живопису і графіки. Захоплюється пейзажем. Художник-оформлювач. Уч. виставок у Кр. Розі (1999-2000). Серед робіт пейзажі рідної землі.

Чернявська Марія Михайлівна (17.5.1938, Вінницька обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. У 1962-1988 бетонниця тр-ту "Криворіжпівнічрудбуд". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Брала участь у спорудженні багатьох об'єктів півн. Кр. Рогу. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Чернявський Анатолій Максимович (12.11.1954, Кіровоград. обл.). Художник. Зак. Одес. худ. уч-ще (1981). Працює в живописі, графіці, гобелені, скульптурі малих форм. Уч. обл., міськ. виставок. Серед робіт "Гостинність", "Дачний натюрморт", "Червоні дерева", "Вечір біля Диканьки", "Болото", "Кохання", "Рибарь", "Гармоняр".

Чернявський Віталій Васильович (13.8.1930, Миколаїв. обл.). Відом. проектант. Зак. КГРІ (1954). З 1957 інж., керівник групи, голов. конструктор проектів ін-ту ВНДПІрудмаш. Золота медаль ВДНГ. Брав участь у створенні гірнич. машин.

Чернявський Георгій Георгійович (20.4.1924, Дніпропетровськ – 31.3.1981, Київ). Народ. художник України (1974). Зак. Київ. худ. ін-т (1955). Уч. ВВВ з лип. 1941 у скл. танкових військ. У 1955-1974 директор Дніпропетров. худ. уч-ща. У 1958 голова правління Дніпропетров. організації СХУ. У 1974-1981 доцент Київ. худ. ін-ту. Секретар правління художників України. Пейзажист. Уч. виставок з 1951. Основні твори "Вечір у Кривбасі", "Будується 9-а домна", "Домни Дзержинки", "Верби цвітуть", "Колгоспна череда" ін. Держ. прем. ім. Т. Г. Шевченка (1978).

Чернявський Микола Іванович (1916, Дніпропетров. обл.). Новатор виробництва. Освіта н/середня. З початку 30-х працював у підсобному госп-ві ШУ "Інгулець". У 1944-1966 кріпильник, бурильник ш. "Центральна" РУ "Інгулець". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Уміло впроваджував нову техніку. Брав участь у відбудові шахт. Нагородж. орд. Леніна.

Чернявського водяний млин, діяв у 7-му кварталі с. Лозуватка у 20-30-х. Спочатку належав власнику Чернявському, а потім відійшов до кол-пу.

Черняєв Юрій Володимирович (15.10.1950, Кр. Ріг). Держ. керівник. Зак. КГРІ (1972). У 1972-1987 майстер, виконроб, заст. нач. виробнич. відділу, секретар парткому тр-ту "Криворіжжитлобуд". З верес. 1987 голова виконкому Ц.-Міськ. райвиконкому, райради. Умілий керівник район. служб, кампаній з благоустрою, будівництва житла, розвитку транспорт. мережі.

Чернятевич Володимир Григорович (26.9.1948, Кр. Ріг). Засл. тренер України (1984). Зак. Дніпропетров. металург. ін-т (1971). У 1973-1980 диспетчер, майстер блюмінга № 7, нач. групи, нач. лабораторії верстатів з-ду “Криворіжсталь”. З груд. 1980 голова СК "Богатир". Член президії СК "Богатир" (1980). На тренер. роботі з 1980. Виховав чемпіона Європи у потрійному стрибку Г. Ємця, майстрів спорту О. Зацаренка, А. Ледовських. Чл. збірної України з легкої атлетики серед ветеранів. Чемпіон світу серед ветеранів у потрійному стрибку (Буффало, США, 1995), сріб. призер (Дурбан, ПАР, 1997), чемпіон Європи (Мальме, Швеція, 1999), сріб. (Афіни, Греція, 1994), бронз. (Мальме, Швеція, 1996).

Черняхівська культура, археологічна культура Півд.- Схід. Європи II-V ст. Назва пішла від кургану-могильника, розкопаного у 1900-1901 археологом В. В. Хвойком у с. Черняхова Київ. обл. Вважається помісніч. утворенням народів, що представляли слов'ян, германців, сарматів. Вели осілий спосіб життя, займалися землеробством, вели торгівлю з греками і римлянами. У 375 р. зруйнована ордами гунів, що прийшли з Дону. Виявлена археологами на території Криворіжжя.

Черняховського вулиця, розташована у центр. частині Ц.-Міськ. р-ну. Закладена в кінці 40-х. Розвитку набула у 50-70-х. Довж. 2,2 тис. м, ширина 10,5 м. Пл. 12 тис. кв. м. Тверде покриття з 1976. Має до 280 будинків. Названа на честь укр. полководця Черняховського Івана Даниловича (29.6.1906, Черкаська обл. – 18.2.1945, Вільнюс). Ген. армії (1944). Двічі Герой Рад. Союзу (1943, 1944). Командуючий 3-м і 2-м Прибалт. фр. часів ВВВ. Загинув на фронті. Обслуговують 24, 72 в/з.

Чернь червоноголова (Aythya ferina), птах родини качиних ряду гусеподібних. Поширена у Євразії, Півн. Азії та Америці. Населяє всю територію України. На Криворіжжі мешкає у прісноводних водоймах із заростями очерету, рогози. Прилітає у берез.-квіт. Гнізда робить на заломах очерету та ін. водяної рослинності. У трав. зустрічаються повні кладки з 7-15 яєць. Насиджують 28 діб тільки самки. У серп. молодь стає на крило. Живляться водяними безхребетними тваринами і різними рослинами. На зимівлю відлітають і верес.-жовт. до Азово-Чорноморськ. заток і лиманів. Мисливський птах.

Черпак, дерев'яний ківшик для набирання води, олії, борошна, зерна ін.

Черсак (Dipsacus), рід рослин родини черсакових. У квітникарстві Кр. Рогу найчастіше вирощують **Ч. розрізанолистий,** який зростає на півд. України та в Криму. 2-річна рослина з шипуватими прямостоячими, розгалуженими вгорі стеблами, вис. 80-200 см. Стеблові листки перистонадрізані, супротивні, чашоподібно зрослися основами. Суцвіття – головки, до 10 см довж., 4 см в діам., по 13-20, оточені знизу вигнутими ланцетно-шилоподібними листочками обгортки, зберігають декоративну форму і з плодами. Квітки лілові або білі. Цвіте VII-VIII. Розмножують насінням. Крім Ч. розрізанолистого на Криворіжжі культивують **Ч. посівний, Ч. щетинистий**. Всі види використовують на зріз для сухих зимових букетів.

Черського вулиця мкрн. ім. Шевченка Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Сформована у 50-х. Довж. 220 м. Пл. 830 кв. м. Має 14 приват. будинків. Названа на честь відом. геолога Черського Івана Дементійовича (15.5.1845, Литва – 7.7.1892). Уч. польськ. повстання 1863-1864. Вивчав Сибір. Обслуговує 5 в/з.

Чертоляс Петро Мусійович (12.1.1931, Бєлгород. обл.). Засл. гірник України (1968). Освіта середня. З 1950 працював скреперистом на ш. ім. Комінтерну, бурильником на ш. "Жовтнева". Ударник п'ятирічок, переможець змагань, новатор виробництва. Почес. гірник СРСР (1967).

Чесало, гребінь або гребінниця для чесання конопляного пасма та волосся у давнину на Криворіжжі.

Чесанка, гребінець для вичісування пуху у кіз та кролів. Широко використовувалася у давнину на Криворіжжі.

"Чеська", готель приватна існувала з початку XX ст. Знаходилася на території сучас. Ц.-Міськ. р-ну. Славилася чеською кухнею.

Четверик, старовинна міра обміру рідини, що дорівнювала 8 гарнцам; 26,238 л. Використовувалася жителями Криворіжжя.

Четверта гвардійська стрілецька дивізія (4 гв. СД), сформована у серп. 1940 в Могильові на базі 143 СД, як 161 СД у скл. 477 СП, 542 СП, 603 СП, 632 артполку. Бойове хрещення прийняла у червні 1941 у боях за Мінськ. Вела тяжкі бої в Білорусії, р-ні Смоленська. Удостоєна почес. звання гвардійська (18.9.1941). Обороняла Ленінград, Тихвін, Чудове. У серп. 1942 – квіт. 1943 вела бої на Дону, Міусі. Визволяла Донбас, Запорізьку обл. За визволення Апостолового здобула почес. найменування Апостолівська. У скл. 34 СК вела бої на Криворіжжі. Під Новим Кр. Рогом відзначилися 3, 8 гв. СП. Особливо відзначилися підрозділи Ю. Б. Бороцького, В. М. Філіпкіна, М. Я. Давидова. Важкопоранений снайпер А. Тюлкапов потрапив у полон. Витримав тортури, але залишився вірним присязі. Роти М. Філіпова, В. Беленка, С. Вакуленка оволоділи трампарком. З'єднання вело успішні бої на плацдармі р. Інгулець. Визволяла Миколаїв., Одес. обл., Молдавію, Румунію. За бої на Дунаї за річкові порти Рущук, Туртукай, Сілістрію удостоєна орд. Червоного Прапора. Брала Будапешт, Відень. Удостоєна почес. найменування Віденська. 10 тис. чол. нагороджено орд. і медалями. Здобула 19 подяк Верховного Головнокомандуючого. За часів боїв на Криворіжжі ком-р полковник Г. Ю. Кухарев.

Четверта дитячо-юнацька спортивна школа (4 ДЮСШ), відкрита у трав. 1966. До 1970 працювала на базі Палацу піонерів ім. В. Котика. Пл. 2,4 тис. кв. м. На час заснування відвідувало 505 чол., у 1980 – 1 тис., у 2000 – 694 чол. Працює 14 викладачів. Займається спорт. підготовкою дітей, підлітків і молоді. Директори А. К. Кузьменко, В. М. Резвов, А. М. Клімов, В. В. Осипов.

Четверта дільниця, територія КМК, де розташовані ремонтні цехи. Закладена у 1931 у зв'язку з будівництвом КМЗ. Порядковий номер надали геодезисти під час проведення польових зйомок.

Четверта міська дитяча лікарня, відкрита у лют. 1975 у пристосованому будинку в житломасиві РУ ім. Кірова Сакс. р-ну. Мала 3 корпуси і поліклініку. У 1975 діяли ендокринологіч. і гематологіч. відділення. Обслуговувала дітей житломасивів РУ ім.

Кірова, К. Лібкнехта, Сакс. р-н, з 1997 кол. РУ ім. Комінтерну. Загальна кількість 36 тис. чол., 58 дитяч. закладів у радіусі 20 км. У 1995 відкриті гастроентерологіч., реанімації, патології, новонароджених відділення. Існує хор. Головні лікарі І. І. Кошляк, Ю. О. Драпалюк, В. П. Криволапов, І. П. Кізяковська.

Четверта міська лікарня, бере початок від Галковського рудника фельдшер амбулаторії (1886). В кінці XIX - початку XX ст. працювали 1 лікар і 2 фельдшери. У 1923 у лікарні рудника ім. Артема працювало 2 лікаря, кілька фельдшерів, акушерка. Існувала аптека закрит. типу. Мала статус амбулаторії. Збереглися прізвища лікаря А. В. Гусиної, фельдшера В. В. Чендацького. З 1925 працювавла стоматолог А. Н. Китаєва. На 1929 існувала лікарня на 50, у 1932 – 75 ліжок. У довоєн. час голов. лікарі А. Співак (1933-1937), П. П. Петерс, М. Н. Гординський (1937-1941). У 1933 відкрит. медпункт на ш. "Північна". Під час окупації колектив зберіг Червоний прапор. У 1954 розширена до 100 ліжок, організоване терапевтич. відділення. У 1957 відкрит. новий комплекс на 150 ліжок. У 1973 відкрит. стаціонар на 300 ліжок, поліклініка на 1,2 тис. відвідувань. Заклади оснащені сучас. медапаратурою. Діють центри офтальмологіч. на 80, охорони зору дітей на 40, гематологіч. на 40, неврологіч. на 60, терапевтич. на 60 ліжок. Після війни головні лікарі Г. О. Божко, В. М. Круподер.

Четверта міська музична школа, відкрита у верес. 1961. розташовувалася у кол. Будинку піонерів Дзерж. р-ну на вул. Революційній. Працювало 12 педагогів, навчалося 60 учнів. У 1992 одержала нове 3-поверхове приміщення на вул. XX партз'їзду. Пл. 3,2 тис. кв. м. Має зал концертний на 300 місць репетиційний, 37 учбових кімнат, хол. Працює 52 педагоги, навчається 400 учнів. Вихованці вчаться грі на фортепіано, скрипці, баяні, акордеоні, домрі, гітарі, духових та ударних інструментах. Існує хор, духовий оркестр. У 1996 відкриті художні відділення, класи вокалу та естрад. співів, у 1997 – хореографіч. відділення. За роки існування підготовлено 2,5 тис. чол. Серед випускників лауреати міжнарод., всесоюз. конкурсів О. Безрядін, А. Дьомін, Б. Лисенко, Д. Нечипорук, Н. Серева, С. Шаповал, І. Сазонов, М. Куц, В. Гаранчук ін. Має почес. звання кращого учбового закладу культури Кр. Рогу (2001). Директори В. Ф. Нагорний, В. І. Новицький, В. О. Дьомін.

Четверта міська художня школа, відкрита у 1990 за ініціативою комітету ЛКСМУ ІнГЗК. У 1990 розташовувалася у СШ № 102, а з 1991 в ПК ІнГЗК. У програмі основи живопису, графіки, скульптури, декоративно-прикладне мистецтво. У 1993 засновником став Криворізьк. міськвиконком. За час існування худ. школа мала 50 випускників. 2 з них працює у цій школі. Роботи вихованців відзначалися на конкурсах і виставках. Проводить тематич. виставки. Розташована на пр. Перемога в Центрі дитячої творчості № 2 м. Інгулець. Директори К. Маковецький, Р. Ткаченко.

Четверта напівшахта ШУ "Суха Балка", введена у 1926 в результаті реконструкції рудника. Мала дерев'яний копер, володіла малою потужністю. Практичне значення мала до 1933. Із пуском шахт ім. Шильмана та "Північна" виконувала допоміжні функції.

"Четверта-біс" шахта ШУ ім. К. Лібкнехта, відкрита 1938 у центр частині 2-го Сакс. рудного пласту. Мала малу потужність. У серп. 1941 підірвана і затоплена. У лип. 1944 видала перші на руднику тонни руди. Працювало 4 фр. бригади. До 1949 вийшла на довоєн. рівень видобутку. У 1958 ліквідована у зв'язку з введенням шахти "Дніпропетровська-Комсомольська-2".

Четверта (біс) шахта, діяла у скл. Першотравнев. РУ з 1929. Мала незначну потужність. Демонтована і підірвана у серп. 1941. Відбудована в 1944. Видобувала до 200 тис. т руди. Ліквідована як видобувна в ході реконструкції рудника у 1952-1956.

Четверта шахта Стародобровольського рудника, закладена на землях поміщика В. Д. Добровольського на початку XX ст. Мала незначну потужність. Належала Акціонер. тов-ву Криворізьк. заліз. руд. Особливого впливу на розвиток Кривбасу не мала.

Четвертий відвал ПівнГЗК, сформован. у 1961-1966 шляхом вивезення породи, сланців, малорудних кварцитів з Першотравнев. кар'єру. Півн. борт кар'єру розташован за 1,9 км

від ст. Сировинна. Довж. 600 м, ширина 340 м. Пл. 20 га. Вис. 34 м. Запаси 5984 тис. куб. м.

Четвертий відвал ЦГЗК, формувався у 1965 шляхом вивезення сланців і кварцитів з кар'єру № 1. Розташован. на півд.-захід. борту кар'єру № 1. Довж. 600 м, ширина 300 м. Пл. 18 га. Вис. 3 м. Запаси 393 тис. куб. м.

Четвертий А відвал ЦГЗК, формувався у 1968-1969 шляхом вивезення скельних порід з кар'єру № 1. Розташован. на півд.-захід. борту кар'єру № 1. Довж. 275 м, ширина 100 м. Пл. 2,7 га. Вис. 7,2 м. Запаси 151 тис. куб. м.

Четвертий гвардійський механізований корпус (4 гв. МК), сформован. у трав. 1942 у Сталінград. ВО як 13-й танковий корпус у скл. 65, 85, 88 танкових і 20 мотобригад. У червні 1942 вів бойові дії в р-ні Куп'янська у скл. Півд.-Захід. фр. З лип. 1942 воював у скл. Сталінград. фр. У лист. 1942 одержав статус мехкорпуса. 9.1.1943 одержав гвардійськ. прапор, 27.1.1943 почес. найменування Сталінградський. Брав участь у визволенні Донбасу, Мелітополя. У січ. 1944 передан. до скл. 8 гв. А 3 Укр. фр. Відзначився у боях за Криворіжжя. Діяв у скл. 13, 14, 15 гв. мехбригад, 36 гв. т бр, 138 окрем. сапер. батальйону, 1828 танко-самохід. полку, 1512 артполку, 748 окрем. артдивізіону. Здійснив прорив на дільниці Новоковно – Могила Орлова, перерізав залізницю Нікополь – Апостолове. До скл. увійшли 1891 ЛСАП, 35 і 212 ТП. На Криворіжжі знищив 4 тис. солдатів та офіцерів противника, 170 танків, 589 автомобілів, 92 кулемети, 617 чол. захопив у полон. Визволяв Снігурівку, Березнегувату, Одесу, Ясси, Бєлград. Бойовий шлях закінчив в Угорщині. З боями пройшов 6,3 тис. км, знищив 1476 танків, захопив 29 тис. чол. Виховав 29 Героїв Рад. Союзу, 15,4 тис. чол. нагородж. орд. і медалями. 13.2.1944 нагородж. орд. Червоного Прапора, 20.4.1944 – орд. Суворова 2 ст., 17.9.1944 – орд. Кутузова 2 ст. У червні 1945 переформован. в окрем. мехдивізію. Під час боїв на Криворіжжі ком-р генерал-лейтенант ТВ Т. І. Танасчішин.

Четвертий гвардійський повітряно-десантний артилерійський полк (4 гв. ПДАП), сформован. у груд. 1942 у м. Тейкове Іванов. обл. на базі артчастин 4-го ПДК. Бойове хрещення прийняв у скл. 1 гв. ПДД у січ. 1943 під час форсування р. Ловать і ліквідації "Дем'янського котла" на Півн.–Захід. фр. Вів бої під Старою Русою, форсував Дніпро в р-ні Мишурин Ріг, визволяв П'ятихатки. У жовт.-лист. 1943 відзначився у боях на Криворіжжі, визволяв Недайводу, Лозуватку. Особовий скл. уміло відбивав атаки ворожих танків. Визволяв Кіровоград., Черкас. обл., Дубоссари, Бухарест, територію Угорщини, Чехословаччини. 17.5.1945 нагородж. орд. Кутузова 3 ст. Брав участь у війні з Японією, здійснив похід через Великий Хінган до Порт артура.

Четвертий Гірничий провулок, розташован. у Терн. р-ні. Закладен. у 50-х. Довж. 260 м, ширина 7 м. Має 13 приват. будинків, проживає 46 чол. Вкритий відсівом.

Четвертий Дніпропетровський робітничо-колгоспний театр, створен. у берез. 1934 на базі Театру робітничої молоді (ТРОМ). У Дніпропетров. обл. існувало 9 таких театрів, один з них під №4 існував у Кр. Розі. Мав 3 вагони, їздив по області і півд. України. Неофіційно називався театром живої газети "Комсомольський перфоратор". Репертуар скл. з укр. класики. Серед акторів В. Андрієнко, Ф. Антонов, Ю. Базилевич, В. Гацуліна, М. Борохович, Т. Вишневська, П. Дригавко, О. Мельник, В. Левицький, А. Кушнарьова, С. Кучеренко, В. Пальоха, Є. Тихонова, С. Сольц, П. Шаповалова ін. Худ. керівники М. П. Верхацький, Д. Т. Бондаренко. У 1937 перейменован. у театр ім. Жовтневої революції.

Четвертий мікрорайон Зарічний, розташован. на півн. околиці Жовт. р-ну. Закладен. у середині 70-х. Розвитку набув у 80-90-х. Довж. 1,8 тис. м. Має 24 багатоповерх. будинки, проживає 6 тис. чол. Розташовані СШ, диткомбінат, магазини. Вкритий асфальтом. Обслуговує 85 в/з.

Четвертий міський протитуберкульозний диспансер, відкрит. у жовт. 1958 у житловому будинку. Мав 75 ліжок і 200 відвідувань на зміну. У 1963 мав 200 ліжок. У 1978 введен. корпус на 100 ліжок. Працювало 78 чол. Надає спеціалізовану допомогу хворим на туберкульоз. До скл. входять 2 легеневих відділення на 100 і 50 ліжок,

фтизіоурологіч. на 30 ліжок, 2 диспансерні відділення на 110 і 145 відвідувань за зміну, рентгенкабінет, лабораторія, кабінети діагностики, фтизіотерапії. Працює 203 чол., з них 26 лікарів, 66 медсестер. У січ. 2001 до скл. увійшов протитуберкульоз. диспансерний № 1. За рік стаціонарний курс лікування проходять 800 чол., диспансер – 40 тис. чол. Діє центр пропаганди боротьби з туберкульозом. Головні лікарі Я. М. Брусиловський, О. І. Мезенцев, В. М. Сокиряк, В. В. Малега, В. В. Мірянов.

Четвертий Сальський провулок розташован. у мкрн. Ілліча Дзерж. р-ну. Закладен. у кінці 40-х. Віддалена частина р-ну. Довж. 600 м. Пл. 3,6 тис. кв. м. Має 20 приват. будинків. Обслуговує 41 в/з.

Четвертий трамвайний маршрут відкрит. у 1955. Об'єднує вул. Українську з ПівдГЗК. Довж. 21,2 км. Проходить вул. Українська, Леніна, Широківська, Каховська, пр. Південний.

Четвертий тролейбусний маршрут відкрит. у 1962. До 1987 з'єднував мкрн. Рибасове з ЦГЗК. З 1987 – мкрн. Зарічний з ЦГЗК. До 1987 відстань була 34 км, тепер – 41 км. Проходить вул. Ватутіна, Мусорського, 23-го Лютого, Сурикова.

Четвертого гуртожитку сквер закладен. у 70-х у Терн. р-ні. Пл. 0,3 га. Обладнан. місцями для відпочинку, пішохідними доріжками. Багатий на зелені насадження.

Четвертої дільниці рудне родовище, розташоване за 25 км на півн. схід від центру Кр. Рогу. Значна територія підпорядкована РУ ім. Леніна, півд. частина – РУ ім. Р. Люксембург. Географіч. координати 48º06'-48º07' півн. широти, 33º30'-33º31' схід. широти. Ст. Роковата за 3 км від родовища. Являє півд. частину Криворізько-Кременчуцьк. руд. підзони. У 30-х вивчали геологи М. І. Світальський, Е. К. Фукс, Ю. І. Половінкіна. Не експлуатується. Балансові запаси на глибину до 2,5 тис. м. складали 60 млн. т руди. Приурочене до півд.-схід. схилу магніт. аномалії. Сакс. синкліналь виступає у ролі рудоконтролюючої структури. Пл. 1,7 км х 0,4 км. Належить до залізисто-кремнистої формації. Вік 2000-2100 млн. років. Склад: залізисті роговики, сланці, багаті заліз. руди. Рудні тіла пласто-стовпоподібної форм. Тип руд: силікатно-магнетитові, залізнослюдкові і магнетитові. Утримання заліза 46,38%. Вивчали геологи М. І. Веригін, Л. Г. Загоруйко, Т. М. Сумцова.

Четвертої дільниці родовище бідних залізних руд, розташоване у Кр. Розу поміж РУ ім. Леніна – РУ Першотравневе. Географіч. координати 48º06'-48º07' півн. широти, 33º30'-33º31' схід. довготи. Належать до півд. частини Криворізько-Кременчуцьк. руд. підзони. Виявлене у кінці XIX ст. Геологіч. розвідка проводилася у 1955, 1974. Запаси руди розвідані до 1,5 тис. м. Приурочене до півд.-схід. схилу інтенсивної магніт. аномалії. Сакс. синкліналь виконує роль рудоконтролюючої структури. Пл. 1,7 км х 0,4 км. Вік 2100 млн. років. Рудні тіла пластоподібні. Склад: залізисті роговики, джеспіліти, сланці, багаті руди. Типи руд: магнетитові, силікатно-магнетитові, мартитові роговики, джеспіліти. Утримання заліза 32%. Вивчали геологи М. І. Веригін, Т. М. Сумцова.

Четвертуха Олександр Якимович (15.3.1928, Вінницька обл.). Засл. будівельник України (1975). Зак. Криворізьк. буд. тех-м (1959). З січ. 1963 у ДБК. У 1963-1972 голов. будівельник 3-го буд. майдану Відзначився на будівництві ДП-9. У 1988-1993 нач. БУ №№ 3, 5. З 1993-1996 нач. дільниці індивід. забудови. Нагороджен. орд. Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани".

Четверть, старовинна міра, **1.** Вага дорівнювала 2 осьмини; 209,91 кг. **2.** Рідина дорівнювала ¼ відра; 209,91 мл/л. **3.** Довж. дорівнювала 13,8 см; 0,178 м. Використовувалася жителями Криворіжжя.

Чеха, давня народна назва мідної монети на Криворіжжі.

Чехова провулок, житломасиву Першотравневий Терн. р-ну. Закладен. у кінці 40-х. Довж. 470 м, ширина 7 м. Має 2 приват. будинки, проживає 7 чол. Вкритий відсівом. Назван. на честь рос. письменника А. П. Чехова. Обслуговує 78 в/з.

Чеховський Андрій Павлович (1916, Дніпропетров. обл.). Полковник (1944). Зак. Саратовське танк. уч-ще (1940). Уч. ВВВ з лист. 1942. В 1941 перебував в Ірані. Визволяв

Керч, Сталінград, Курськ, П'ятихатки, Кр. Ріг, Кіровоград, Ясси, Брно, Прагу, Порт-Артур. Під час визволення Кр. Рогу ком-р 84 ТП 63 мбр 7 МК. У жовт. 1943 керував авангард. боями бригади в р-ні Мудрьоної, цегельного з-ду, Гейківки. Працював на Мінськ. автоз-ді. Нагородж. орд. Червоного Прапора (2), Суворова 3 ст., О. Невського, Вітчизняної війни 1 ст. (2), 2 ст., Червоної Зірки (2).

Чехословацька вулиця житломасиву ім. К. Лібкнехта Сакс. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-60-х. Довж. 964 м, ширина 6 м. Має 54 приват. будинки, проживає 132 чол. Вкрита відсівом. Названа на честь Чехословаччини, кол. країни Європи, яка у 90-х розпалася на Чехію і Словаччину. Обслуговує 11 в/з.

Чехословацька епопея криворізьк. гірнич. інженерів, тривала у 1956 в р-ні Шумави і Рудних гір. До скл. входили випускники КГРІ Р. Яковенко, Д. Соловйова, Т. Школа, З. Герасимова, Ю. Нестеров, В. Крижанівський, П. Петров, В. Масленников, А. Манякін, О. Кириленко, В. Лизман, А. і А. Шевченки. Проводилася геологіч. розвідка надр, підготовка спеціалістів для гірнич. промисловості Чехословаччини.

Чехословацький провулок житломасиву ім. К. Лібкнехта Сакс. р-ну. Закладен. у 30-х на кол. землях поміщиці Ю. Шмакової. Довж. 250 м. Має 11 приват. будинків, проживає 31 чол. Обслуговує 11 в/з.

Чечель Павло Порфирович (15.4.1890, Черкас. обл. – 70-ті, Марганець). Уч. рев. подій. Освіта середня. У 1905-1914 кочегар, машиніст підйому Харінськ. рудника. Уч. рев. подій 1905. Виконував завдання бойових дружин. Уч. 1-ї світ. війни. У 1917 у скл. загону Червоної гвардії. Уч. гром. війни. У 1921 нач. міліції Криворізьк. повіту. Організовував боротьбу з бандами. У 1922-1929 народ. суддя Криворізьк. р-ну. У 1930 заст. керуючого Першотравнев. ШУ. У 1931-1934 організатор МТС у Донбасі і Київ. обл. У 1934-1939 механік ш. "Червоний партизан", голова суду Кривбасу, ШУ ім. Леніна. У 1939-1940 суддя Копиченськ. р-ну Тернопільськ. обл. Уч. рад.-фін. війни. Уч. ВВВ. У 1943 відбудовував Сталінград. У 1944-1949 суддя у Тернопільськ. обл. У 1949-1957 працював у м. Марганець.

Чеченська вулиця, розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мав назву провулок 2-й Володимирський. Довж. 339 м, ширина 7 м. Має 26 приват. будинків, проживає 59 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь Чечні, однієї з республік Росії. Обслуговує 23 в/з.

Чеченські напіввійськові загони, діяли на території Криворіжжя у 1905-1907. Перебували на утриманні і прохання землевласників у якості охоронців майна. Брали участь у придушенні виступів селян і робітників під час рев. подій 905-1907.

Чечун Іван Климович (1870, Кіровоград. обл. – 5.2.1965, Криворіжжя). Сільгосп. керівник. Освіта н/середня. З 90-х XIX ст. працював на шахтах Криворіжжя. Брав участь у рев. подіях 1905. У 1918 повернувся у с. Гурівка і у 1921 разом з родиною заснував с. Іванівка сучас. Валівськ. сільради. Працював агротехніком, розводив та оберігав рибні запаси у місцевих ставках.

Чешев В'ячеслав Михайлович (15.1.1947, Воронезька обл.). Держ. керівник. Зак. Волгоград. політех. ін-т (1970). У 1970-1971 працював на з-ді "Автозапчастини" в Ульяновську. У 1971-1990 служба в армії, підполковник. У 1990-1993 заст. директора центру обслуговування пенсіонерів. З 1993 зав. відділом з соц. питань, з 1995 нач. відділу субсидій Криворізьк. міськвиконкому. Автор-упорядник криворізьк. розділу "Книга скорботи України" (2000-2001).

Чибисов Карпо Матвійович (1910 - 80-ті, Кр. Ріг). Засл. металург України (1962). Освіта середня. У 1950-1968 майстер домен. цеху № 1 з-ду "Криворіжсталь". Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Почес. грамоти Мінчормету України (1962). Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Чибісова генерала група військ, діяла на території Криворіжжя у серп. 1941. До скл. входило 8 стрілецьк., 3 кавалерійськ. дивізій, 2 танкові бригади. Займала оборону за рубежем Кременчук-Олександрія-Кр. Ріг-Інгулець. За свідченням генерала армії І.

Тюленєва на Криворізьк. напрямку мала лише винищувальні батальйони, а війська не володіли навіть кулеметами і бронебійними рушницями. Як результат не могли знищити танкові дивізії противника і Кр. Ріг опинився в руках ворога.

Чигиринська вулиця житломасиву Весела Дача Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у кінці 40-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мав назву проїзд Сєрова. Довж. 197 м, ширина 3,9 м. Пл. 762 кв. м . Тверде покриття з 1970. Має 6 приват. будинків. Названа на честь міста у Черкас. обл. – Чигирин, резиденції Б. Хмельницького. Обслуговує 25 в/з.

Чигоріна вулиця житломасиву ім. К. Лібкнехта Сакс. р-ну. Закладена у 40-х. Розвитку набула у 50-х. До 1975 мав назву провулок Трактористів. Довж. 470 м. Має 9 приват. будинків, проживає 21 чол. Названа на честь шахіста Чигоріна Михайла Івановича (12.11.1850, Гатчина – 25.1.1908, Польща). Засновник рос. шахової школи. Обслуговує 49 в/з.

Чигрина Ніна Миколаївна (29.10.1957, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта середня. З 1974 прядильниця Криворізьк. вовнопрядильної фаб-ки. Передовик, наставник, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Чиж (Spinus spinus), птах ряду горобцеподібних. Довж. до 11-13,5 см, вага 12-14 г. Забарвлення біло-жовто-зелене, на голові чорна "шапочка". Крила довгі, дзьоб гострий, прямий. Гніздо на дереві. Кладка у трав. з 5-6 яєць. Співає треллю. Живиться комахами.

Чиж Станіслав Олександрович (23.10.1935, Кр. Ріг). Засл. художник України (1979). Зак. Одес. худ. уч-ще (1955). На творч. роботі у Севастополі. Твори "За владу Рад" (1958), бюст Героя Рад. Союзу М. В. Грешилова, пам'ятники підводникам-чорноморцям (1983), адміралу Ушакову (1983), "Медикам-чорноморцям" (1968), підвод. човну "Щ-211" у Варні (1989), скульптурні композиції "Морський десант" (1981), "Весна 1945 року" (1985), "Думи солдатські" (1987) ін.

Чижевського вулиця, розташована у півд. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мав назву провулок 4-й Мудрьонівський. Довж. 572 м, ширина 7 м. Має 30 приват. будинків, проживає 34 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Названа на честь рос. вченого Чижевського Миколи Прокоповича (8.4.1873, Казань-22.4.1952, Москва). Акад. АН СРСР у галузі металургії і коксохімії. Праці з металургії заліза і сталі. Держ. прем. СРСР (1943). Обслуговує 48 в/з.

Чикалов Валерій Семенович (28.6.1940, Ростов. обл. – 23.5.2002, Кр. Ріг). Засл. працівник промисловості України (1994). Зак. КГРІ (1972). З 1966 електрик, слюсар, майстер, пом. нач. СПЦ № 2, нач. управління автоматизації ком-ту "Криворіжсталь". Умілий організатор виробництва. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Чин, горизонтальний ряд ікон у православних храмах. Розташовані у кілька ярусів, утворювали староруськ. іконостас.

Чина, (Lathyrus), рід трав'янистих рослин родини бобових. 1-, або багаторічники. Корені у деяких видів бульбовиднопотовщені. Листки з одної або кількох пар листочків, загально вісь закінчується простим або розгалуженим вусиком або ж гострячком. Віночок із значно довшим за крила і човник пароцем. На Криворіжжі 4 дикорослих види, з них найпоширеніша **Ч. бульбиста**, багаторічна рослина із слабким гранчастим стеблом 30-70 см завдовжки та пурпурово-рожевими квітками, що мають приємний запах. Цвіте VI-IX. Широко розповсюджена на луках, по чагарниках, забур'янених місцях, на старих відвалах. Рослина кормова. Медонос**. Ч. запашну**, запашний горошок культивують як декоративну рослину завдяки різноманітно забарвленим (від білих до темно-фіолет.) великим запашним квіткам. Батьківщина – півд. частина Апенінськ. півострова.

Чинбар, народ. назва людини, яка вичиняла шкіри у давнину на Криворіжжі.

Чинбарня, майстерня з вичинки шкіри та виготовлення шкіряних виробів у давнину на Криворіжжі.

Чингія сріблясta (Holimodendron halodendron), рослина родини бобових. Єдиний вид роду. Батьківщина Закавказзя, Серед. Азія. Листопадний колючий кущ до 2 м заввишки. Пагони вкриті сріблястими волосками або майже голі. Листки чергові,

парнопірчастоскладні. Квітки світло-фіолетові, блідо-пурпурні або світло-рожеві, зібрані у зонтикоподібні суцвіття. Плід – біб, до 3 см. Цвіте VI-VII. Розмножується насінням, кореневими паростками, в культурі щепленням на карагані дерев'янистій. Декоративні красивою формою крони, сріблясто-сірим забарвленням пагонів під час цвітіння. Пройшла випробування у Криворізьк. ботсаду і рекомендується в озеленення міста для групових посадок у парках, скверах, на узліссях, створення живоплотів, захисного лісорозведення.

Чинш, грошовий податок у давнину на Криворіжжі.

Чирва Василь Якович (19.7.1939, Кіровоград. обл.). Член-кор. НАН України (1994). Д.Х.Н. (1972). Засл. працівник освіти України (1999). Зак. Кишинів. ун-т (1962). Вихованець СШ № 16. Дитинство провів у Кр. Розі. Відом. укр. хімік. У 1962-1965 аспірант Моск. ун-ту. У 1965-1974 ст. наук. співробітник Ін-ту хімії АН Молдови. З 1974 зав. кафедрою оргхімії Сімферопольськ. ун-ту. У 1975-1976 уч. наук. експедиції з дослідження Тихого та Індійськ. океанів. Прем. Сороса (1997). Автор 300 наук. праць з проблем оргхімії. Акад. Нью-Йорк акад. наук (США). Має міжнарод. гранти. Ім'я в енциклопедіях США, Великобританії.

Чирва Геннадій Григорович (20.7.1947, Кр. Ріг). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1970). З 1972 нач. дільниці, заст. голов. інж. шахт № 1 ім. Артема, "Північна". У 1978-1980 нач. ш. ім. Кірова, у 1980-1995 голов. інж. ш. ім. Кірова, нач. ш. "Північна". З 1996 заст. директора РУ ім. Кірова. Умілий керівник виробнич. процесів, представник династії гірників. Почес. гірник. Нагородж. знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Чирва Григорій Сергійович (17.12.1923, Дніпропетров. обл. – 6.2.1996, Кр. Ріг). Засл. гірник України (1965). Зак. КГРІ (1958). З 1929 жив у Кр. Розі. У 1941 зак. СШ № 31. Зак. Тбіліське військ. уч-ще (1942). Уч. ВВВ з червня 1942. Ком-р взводу, роти автоматників 68 окрем. Тбр. Уч. Курськ. битви, визволення Білорусії, Польщі, брав Берлін. З 1948 на РУ ім. Кірова. Гірнич. майстер, нач. дільниці ш. ім. Кірова. У 1953-1964 голов. інж. ш. "Північна", нач. ш. ім. Кірова. У 1964-1976 нач. ш. № 1 ім. Артема. Шахта стала однієї з кращих у басейні. Після виходу на пенсію працював дозиметристом на ш. № 1 ім. Артема. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 1,2 ст., Трудового Червоного Прапора (2), Червоної Зірки, "Знак Пошани". Повний кавалер знака "Шахтарська слава".

Чирва Іван Якович (19.2.1930, Кіровоград. обл. – 17.7.1998, Кр. Ріг). Пром. керівник. Зак. Укр. політех. ін-т (1978). У 1948 – 1990 слюсар-монтажник, виконроб, голов. інж., директор СУ № 1 тр-ту “Укренергочормет”. Керував оснащенням промпідприємств енергетич. системами. Почес. грамоти Мінчормету України. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”.

Чирви отамана збройний загін, діяв на території Криворіжжя у 1919 – 1921. Вів боротьбу з сільськими активістами, чл. ВКП(б), комнезамів. Знищен. регулярними військами Червоної Армії та загонами ЧОН.

Чирков Петро Михайлович (14.9.1902, Пермська обл. – 11.7.1995, Одеса). Ген.-лейтенант. Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1936). В арм. з 1920. Уч. гром. війни на Півд. фр. Уч. ВВВ з червня 1941. У Кр. Розі сформував і повів у бій 147 СД, нач. її штабу. Відзначився у боях за Київ. Обороняв Донбас, Ростов, Туапсе. У червні-груд. 1943 заст. нач. штабу Півд.-Захід./ 3-й Укр. фр. З січ. 1944 ком-р 15 гв. СД. Уміло керував з'єднанням у боях за Водяне, Високе Поле, ст. Довгинцеве, ст. Мудрьона, ст. Карнаватка, ШУ ім. Артема, при форсуванні Інгульця. У 1950 – 1960 ком-р корпусу Туркестанськ. ВО. У 1960 – 1965 пом. командуючого військами Одес. ВО. Підтримував тісні зв'язки з Криворіжжям. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (4), Суворова 2 ст. (2), Кутузова 2 ст., Вітчизняної війни 1 ст., Червоної Зірки, 2 польськ. орд., американськ. орд., чеськ. орд.

Чирок (Anas), птах родини качачих. Довж. 33-40 см, вага 200-500 г. **Ч. свистунок**, має коричневу голову з зеленою смугою по боках, зоб вохристий з чорними плямами, боки сірі. **Ч. тріскунчик**, трохи більший за Ч. свистунка. Населяє водоймища Криворіжжя. Перелітний птах. Гніздиться у густій рослинності, на сухому місці. Кладка у трав. з 7-12

яєць. Тримається зграйками. З води піднімається вертикально, політ тихий, швидкий. Голос – тихе “кер-р-р”. Живиться безхребетними, насінням. Об'єкт промислу.

Численок Катерина Семенівна (1942). Торг. керівник. Освіта вища. У торгівлі з 1958. З 1969 працювала головою правління Криворізьк. райспоживспілки. Відмінник торгівлі. Нагородж. орд. “Знак Пошани”.

Чистець (Stachys), рід рослин родини губоцвітних. Трав'янисті рослини, рідко півкущики, здебільшого з зарубчасто-пильчастими листками. Квітки зібрані кільцями в пазухах верхніх листків. Віночок двогубий, середня лопать нижньої губи виїмчаста. З дикорослих видів на Криворіжжі найпоширеніший **Ч. трансільванський**, багаторічник, 30-70 см заввишки з жовтувато-білими квітками. Цвіте VI-VII. Звичайна рослина на степових схилах балок, сухих луках, іноді на старих відвалах. **Ч. візантійський,** декоративна грунтопокривна рослина, що використовується в озелененні міста. Багаторічна вічнозелена трав'яниста рослина. Стебло пряме, сильно опушене, до 40 см вис. Листки яйцевидно-видовжені, сріблястоповстистоопушені. Квітки пурпурові, зібрані у колосоподібне суцвіття, до 16 см довж. з багаточисельних мутовок. Цвіте V-VII. Плід – горішок. Розмножується вегетативно та насінням. Мало декоративні квітконоси, рекомендується зрізати на початку бутонізації. Рекомендують для оформлення альпінаріїв, скельних садів, групових та бордюрних насаджень. **Ч. Зібольда, стахис,** овочева, лікарська рослина, вирощується на присадибних ділянках та у Криворізьк. ботсаду. Батьківщина – Китай. Кореневі бульбочки стахиса – лікувальний харчовий продукт у раціоні хворих на цукровий діабет.

Чистокол Ганна Григорівна (8.4.1915, Кіровоград. обл.). Почес. гірник. Освіта н/середня. У 1930 працювала на будівництві бараків у Кр. Розі. У 1931 – 1941 буронос, відкатник вагонів, скреперист шахт “Колонка-1”, “Північна” РУ ім. Кірова. У 1944 – 1960 машиніст скрепера ш. “Північна”. Актив. учасниця відбудови рудника. Наставниця. Ініціатор залучення жінок на роботу в шахті. Виробнич. план виконувала на 130-140 %. Нагородж. орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора, знак. “Шахтарська слава” 1 ст.

Чистопільська вулиця житломасиву ім. К. Лібкнехта Сакс. р-ну. Закладена у 30-х на кол. землях поміщиці Ю. Шмакової. Розвитку набула у 50-х. Довж. 246 м. Має 22 приват. будинки, проживає 56 чол. Заасфальтована, багата на зелені насадження. Названа на честь м. Чистополь в Татарстані, порт на р. Кама.

Чистотіл (Chelidonium), рід трав'янистих рослин Криворіжжя родини макових з єдиним видом – **Ч. звичайним.** Рослина з оранжевим соком. Стебло пряме, розгалужене, розсіяно-волосисте. Листки перисторозсічені, з округлояйцеподібними нерівномірно зубчастими сегментами. Квітки жовті, зібрані в 4-5-квіткові зонтикоподібні суцвіття. Багаторічник 25-60 см заввишки. Цвіте IV-IX. Звичайно зустрічається як бур'ян по вологих затінених місцях у лісових насадженнях, по чагарниках, в садах, біля будівель. Рослина лікарська. Препарати Ч. з. мають жовчогінні, болезаспокійливі, протизапальні властивості. Рослина отруйна, користуватися нею треба обережно, не перевищуючи допустимих доз.

Чистяков Євген Петрович (10.11.1934, Полтава). Науковець. Зак. Середньо-Азіат. політех. ін-т (1957). У 1957 – 1961 працював на рудниках Забайкалля і Кривбасу, з 1961 інж., керівник групи, зав. лабораторією НДГРІ. Канд. тех. наук. (1970). Автор 110 наук. праць. Вивчав проблеми досліджень природних і порушених гірнич. роботами полів напруги верхньої частини земної кори, розробки методів, прогнозу механізмів виявлення гірнич. тиску. Чл. бюро міжнарод. семінару з вимірювання напруги в земній корі.

Читачів вулиця мкрн. ім. Чкалова Дзерж. р-ну. Закладена у кінці 40-х. До 1975 мала назву провулок 2-й Радянський. Довж. 677 м. Пл. 2,7 тис. кв. м. Має 42 будинки приват. сектора. Обслуговують 5, 51 в/з.

Читинська вулиця житломасиву ПівдГЗК Інгулецьк. р-ну. Закладена у 1956. Сформувалася до середини 60-х. Довж. до 200 м. Назва від м. Чита (Росія). Обслуговує 26 в/з.

Чичера, в давнину на Криворіжжі холодний вітер з дощем та снігом.

Чорновол Петро Власович (1900 – 80-ті, Кр. Ріг). Пром. керівник. Освіта середня. Ветеран Криворізьк. енергетики. Працював майстром підприємства "Дніпроенерго". Умілий організатор виробництва, активіст тов-ва "Знання". Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Чорнокорінь (Cynoglossum), рід трав'янистих рослин родини шорстколистих. Рослини з прямостоячими стеблами і довгасто-ланцетними, сидячими або короткочерешковими листками. Квітки у верхівкових завійках, скл. негустим волотеподібним суцвіттям. Віночок лійковидно-колесовидний, з короткою трубочкою і 5-лопатевим відгином. Плід з 4 яйцевидних, сплюснутих, гачкувато-шипуватих горішків. На Криворіжжі поширений **Ч. лікарський**, дворічник 30-100 см заввишки з брудно-темно-червоними квітками. Цвіте V-VIII. Широко поширений бур'ян на засмічених місцях, у лісових насадженнях, на відвалах, вздовж доріг. Рослина лікарська. Препарати Ч. л. мають болезаспокійливі, протисудомні і кровоспинні властивості. Сушену траву вживають для боротьби з мишами та пацюками, які не витримують запаху рослини, а свіжий сік або відвар із коренів – для знищення шкідливих комах (блощиць).

Чорноніг Семен Петрович (27.7.1901, Кр. Ріг – 24.11.1992, там же). Новатор виробництва. Освіта н/середня. Уч. гром. війни. З початку 20-х слюсар вагон. депо ст. Довгинцеве. У 1934 – 1968 нач. тех. пункту тех. огляду вагонів. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. Двічі брав участь у відбудові вагон. госп-ва відділка залізниці. Нагородж. орд. Леніна.

Чорнощир (Cyclachaena), рід трав'янистих рослин родини айстрових з єдиним видом – **Ч. звичайним**. Рослина занесена з Півн. Америки. Вис. 50-200 см. Листки супротивні, загострені. Кошики дрібні, півкулясті, численні, 2-4 мм в діам. Зібрані в колосовидне суцвіття. Цвіте VIII-X. Бур'ян, що зростає на полях, городах, на смітниках, порушених грунтах Криворіжжя.

"Чортове коліно", частина балки у с. Братсько-Семенівка Надєждівськ. сільради. Має форму кількох загинів. Довж. балки до 5 км. Тягнеться до с. Новоіванівка. Схили пологі, береги засаджені деревами. Має багату рослинність.

"Чортове ребро", народ. назва козаків, які воювали все своє життя і не мали жодної рани за часів козаччини на Криворіжжі.

Чортомлицька Січ (Стара Січ, Базавлуцька Січ), існувала у 1593 – 1709. Виникла після зруйнування татарами Томаківськ. Січі. Головне укріплення Запорізьк. Січі на о. Чортомлик (Базавлук) на Дніпрі. Козаки піднімали повстання проти феодалів, здійснювали походи на Крим, служили інтересам шведськ. короля Карла XII. Зруйнована рос. військами у трав. 1709. Мала значний вплив на території Криворіжжя.

Чотириста п'ятдесят сьомий Яський Червонопрапорний орденів Суворова, О. Невського мінометний полк (457 мінполк), сформован. у січ. 1943, діяв у скл. 23 ТК. Брав участь у боях за Сталінград, Краснодон, Ізюм, Запоріжжя, Кр. Ріг (бої за рудник МОДР, Змичку), Казанку, Тирасполь, Ясси, Дебрецен, Будапешт, Відень. Під час боїв за Кр. Ріг ком-р полковник І. П. Новоженов. У Кр. Розі проживали ветерани В. А. Новиков, Б. О. Поповцев, В. П. Северенчук, В. Ф. Кравцов.

Чотириста сімдесят п'ятий артилерійський полк (475-й артполк), сформован. у жовт.-груд. 1941 у м. Абдуліне Оренбурзьк. обл. Входив до скл. 195 СД. Бойове хрещення прийняв у лип. 1942 під Воронежем. Вів бої на Дону, Сіверському Донці, Дніпрі, за Новомосковськ, Аульськ. плацдарм, Дніпропетровськ, Софіївку. Відзначився у боях за Кр. Ріг в р-ні ст. Довгинцеве, Мудрьона, цегельного з-ду. Визволяв Вознесенськ, Кишинів, Румунію, Болгарію. Розформован. у верес. 1946.

Чотириста сорок сьома автоматична телефонна станція (АТС-447), введена в дію у 1988. Має 1 тис. номерів. Обладнана системами "ПСК", "Тесла". Обслуговує абонентів Сакс. р-ну.

Чотириста сорок сьомий батальйон аеродромного обслуговування (447 БАО), сформован. у Кр. Розі у трав.-червні 1941. Бойовий шлях проліг по фронтах війни. Займався будівництвом, обладнанням, охороною аеродромів.

Чотириста сорок шоста автоматична телефонна станція (АТС-446), введена в дію у 1972. Має 1 тис. номерів. Обладнана системами "ПСК", "Тесла". Обслуговує абонентів Сакс. р-ну.

Чотириста шістдесят другий армійський мінометний полк (462 АМП), сформован. у груд. 1942 у Вишньому Волочку. Уч. боїв під Дем'янськом, Старою Русою, на Дніпрі. Відзначився на Криворіжжі у жовт. 1943 – лют. 1944. Підтримував дії 82 СК під Мар'янівкою, Недайводою, РУ ім. Леніна, с. Родіонівка. 26.2.1944 удостоєн. почес. найменування Криворізький. Ком-р майор В. Баранов.

Чотирнадцята музична школа, організована внаслідок реорганізації вечірньої муз. школи № 2 у груд. 1991. Загальна пл. 25 тис. кв. м. Працює 34 викладачі. Серед випускників лауреати конкурсів М. Жежель, Є. Іванченко, Л. Бохонько, О. Смакоуз, О. Жадько, С. Потебня, Д. Ромашевський. З 1996 розташована у 2-поверх. будинку кол. дитсадку у мкрн. 4-й Зарічний Жовт. р-ну. В 1998 відкрите ваідділення образотворчого мистецтава. Перший випуск з 17 чол. у 2000. Перша випускниця Галушка О. одержала свідоцтво за №1. Директор Крусь Л. П.

Чотирнадцяте середнє професійно-технічне училище, бере початок від будівельної школи № 13, яка відкрита у лип. 1956 на базі тр-ту "Кривбасрудбуд". У верес. 1962 перейменоване в тех. училище № 14. Підготовлено 9 тис. будівельників.

Чотирнадцятий окремий авіаційний полк Цивільного повітряного флоту (14 ОАП), сформован. на початку ВВВ. У період боїв за Кр. Ріг входив до скл. 17 ПА. За цей період здійснив 1265 б/вильотів, доставив 218 т боєприпасів, 4 т продовольства, вивіз 1168 поранених. Бойовий шлях закінчив у Відні. Ком-р майор О. І. Підсосов.

Чотирнадцятий трамвайний маршрут, відкрит. у 1970. З'єднує ст. Кр. Ріг-вул. Димитрова. Довж. 18,4 км. Проходить вул. Вернадського, Кириленка, Косіора, Димитрова.

Чотирнадцятий тролейбусний маршрут, відкрит. у 1977. З'єднує кінотеатр "Кривбас" з хлібоком-том- №2. Довж. 24 км. Проходить вул. Тухачевського, Коротченка.

"Что новенького?", газета заснована приват. особою С. Г. Якименком у січ. 1996. Має інформаційно-репортерське спрямування. Виходить раз на тиждень тиражем 10-15 тис. екз.

Чуб Федір Юхимович (2.4.1925, Запорізька обл.). Буд. керівник. Зак. Дніпропетров. ін-т залізнич. тран-ту (1951). Уч. ВВВ з червня 1944 у скл. 50 СП. У 1952 – 1959 майстер, нач. БУ, голов. інж. БУ у Пермі і Кунгурі. У 1959 – 1961 голов. інж. БУ "Житлобуд", № 8, у 1961 – 1988 голов. інж. тр-ту "Криворіжжитлобуд". Умілий керівник, один з організаторів житлобудівництва у Кр. Розі у 60-70-х. Нагородж. орд. Вітчизняної війни 1ст., "Знак Пошани".

Чуба бурова голівка з доломітовою заправкою, створена на початку 30-х інж. І. І. Чубом з ШУ ім. Орджонікідзе. Перший зразок випробував прохідник І. П. Романюк. Дістала широке застосування у Кривбасі. Продуктивність праці зросла з 11,5 до 17 т на одного гірника.

Чубаря вулиця житломасиву Рибасове Жовт. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мав назву провулок Жуковського. Довж. 740 м, ширина 7 м. Має 22 приват. будинки. Багата на зелені насадження. Названа на честь держ. діяча Чубаря Власа Яковича (22.2.1891 – 26.2.1939). Голова Орг. бюро по відбудові промисловості України (1919). З 1920 очолив Укр. раду народ. госп-ва, з груд. 1921 – Центр. правління кам'яновугільної промисловості Донбасу. З 1923 – 1934 на партійній керівній роботі. Обслуговує 59 в/з.

Чубаря ім. ШУ, таку назву мав кол. Ушаковськ. рудник у 1926 – 1937. Носив ім'я В. Чубаря. До скл. входили шахти №№ 6, 10, "МЮД", "Центральна". У 1935 працювало 600

стахановців. Серед кращих Єлисєєв, Могілей, Волков, Чередниченко. У 1937 перейменована на ШУ ім. товариша Єжова.

Чубатий жайворонок (Galerida), птах родини жайворонкових. Довж. до 19 см, вага 45 г. Трохи менший за шпака. Верх тіла бурувато-сірий з повздовжніми широкими темними плямами. Низ брудно-білий. На голові гостроверхий чубчик. На Криворіжжі зустрічається часто. Тримається зграями на землі. Гніздо на землі. Кладка у квіт.-червні з 3-5 яєць. Крик мелодійне "фі-фі-трі-трі".

Чубенко Всеволод Андрійович (1913 (?), Кіровоград. обл. – червень 1941). Новатор виробництва. Освіта середня. Вихованець ФЗН з-ду "Криворіжсталь". З 1934 сталевар домен. цеху. Брав участь у запуску фасонно-ливарн. цеху у 1935. Кращий сталевар електропечі КМЗ. Ударник перших п'ятирічок, стахановець. Керував комсомольськ. бригадою. Брав актив. участь у громадській роботі. Депутат Верх. Ради України 1-го скликання (1936). Загинув у прикордонних боях. Нагороджений орд. "Знак Пошани".

Чубинська Катерина Павлівна (1898 – 1986, Київ. обл.). Педагог. Освіта вища. Онука автора слів укр. гімну "Ще не вмерла Україна". Мандрівниця, дослідник народ. творчості. Певного часу жила у Кр. Розі, викладала в одному з вузів. Похована у м. Бориспіль.

Чубук Сергій Євменович (1923). Сільгосп. керівник. Освіта вища. Уч. ВВВ. У 1947 – 1958 голов. інж. МТС Криворізьк. р-ну. У 1958- 1960 ст. наук. співробітник НДГРІ. У 1960 – 1985 голов. інж. відділу механізації об'єднання "Криворіжплодоовоч". Нагороджений орд. Вітчизняної війни 1 ст., Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани" (3), Грамотою Президії Верх. Ради України.

Чубушник, садовий жасмін (Philladelphus), рід листопадних кущів до 2-4 м заввишки родини гротензієвих. Листки супротивні, прості. Квітки 4-пелюсткові 2-5 см у діам., білі, часто дуже запашні, в китицеподібних суцвіттях. Плід – коробочка. Близько 50 видів, в Схід. і Захід. Європі, Схід. Азії і Півн. Америці. Розмножується насінням і зеленими живцями. В озелененні Кр. Рогу зустрічаються **Ч. широколистий, Ч. непахучий.** Пройшли інтродукційне випробування у ботсаду і пропонуються **Ч. звичайний** до 3 м заввишки з дуже запашними квітками і його декоративна форма із золотисто-жовтими листками **Ч. дрібнолистий, Ч. тонколистий, Ч. Делавея, Ч. Гордона,** а також сорти "Снежная буря", "Арктика", "Воздушный десант", "Лунный свет", "Лавина", "Пірамідальний". Ч. дуже декоративний під час рясного цвітіння. Рекомендуються для більш поширеного використання у парках, скверах, садах міста. Медоноси. Квітки використовуються у парфумерній промисловості.

Чувал, мішок, лантух у давні часи на Криворіжжі.

Чуваська вулиця житломасиву ім. Горького Терн. р-ну. Закладена у кінці 40-х. До 1975 мала назву вулиця 1-а Гірська. Довж. 200 м, ширина 7 м. Має 9 приват. будинків, проживає 32 чол. Вкрита відсівом, багата на зелені насадження. Названа на честь Автоном. Республіки Чувашія (Росія). Обслуговує 17 в/з.

Чувирін Михайло Євдокимович (9.1.1883, Нижньогород. обл. – 4.9.1947, Москва). Парт. керівник. Труд. діяльність почав на Сормовськ. з-ді. У 1904 заарештован. і засланий до Уссурійськ. краю. З 1909 уч. рев. руху у Москві. У 1910 висланий до Сормова. Уч. 1-ї світ. війни у скл. авточастини 5 А. У лют. 1917 депутат Псковськ. ради. Уч. II з'їзду рад. Уч. гром. війни на Півн. фр. У 1922 – 1924 секретар Кобеляцьк. і Красноградськ. окружкомів КП(б)У на Полтавщині. У 1924- 1926 секретар Криворізьк. окружкому КП(б)У. Один з керівників відбудови басейну. У 1926 – 1929 секретар Луганськ. окружкому КП(б)У. У 1929 – 1932 голова Всеукраїнськ. ради профспілок, у 1932 – 1936 секретар Донецького обкому КП(б)У. З 1936 працював у ВЦРПС. Нагороджений орд. Леніна, Трудового Червоного Прапора.

Чугай, чугїна, чуганя, вид чоловічої свити у давнину на Криворіжжі.

Чугай Інна Олександрівна (4.2.1942, Барнаул). Д.М.Н. Зак. Дніпропетров. медін-т (1965). У 1965 – 1985 лікар психоневролог 3-ї дитячої міськлікарні. У 1985 – 2001 викладач кафедри Дніпропетров. медін-ту. Спеціалізувалася у дитячій психоневрології.

Уч. з'їздів і конференцій. Лікар вищої категорії, наставник. Відмінник охорони здоров'я. Автор 54 наук. праць.

Чугуєва вулиця житломасиву Осички Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-60-х. До 1975 мав назву провулок 2-й Піхотинський. Довж. 536 м, ширина 7 м. Має 25 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь міста обл. підпорядкування Харків. обл. – м. Чугуїв. Обслуговує 46 в/з.

Чугуй, порода деяких голубів на Криворіжжі.

"Чудовий настрій", вокальна студія створена у кінці 90-х у скл. "Народного дому". До скл. входить гурт з 10 дівчат. Учасники багатьох фестивалів і конкурсів.

Чудотворна ікона Божої Матері Турковицької, зберігається у Спасо-Преображенськ. соборі Кр. Рогу. Знайдена у храмі Вознесіння в Інгульці. У 1998 подорожувала по всіх приходах Криворізько-Нікопольської єпархії. Ця реліквія сягає XIV ст. За переказами князь Владислав Огольський забрав у м. Белз чудотворний образ Божої Матері. Біля с. Турковиці явилася інша ікона. Вона вважається точною копією ікони, яку забрав князь. Ікону супроводять хресні ходи і молитви. Віднині вважається хранителькою Криворіжжя.

Чудська вулиця житломасиву Карнаватка Ц.-Міськ. р-ну. Закладена у 30-х. Розвитку набула у 50-70-х. До 1975 мала назву вулиця Гоголя. Довж. 1,2 тис. м, ширина 6,7 м. Пл. 8,5 тис. кв. м. Тверде покриття з 1970. Має до 60 будинків. Названа на честь озера Чудське (Росія), місця перемоги слов'ян над нім. лицарями (1240). Обслуговує 72 в/з.

Чуєнко Юлій Іванович (21.7.1928, Черкаська обл.). Чл. СХУ. Зак. Київ. худ. ін-т (1955). Працює у галузі станкової та монументальної скульптури. Серед робіт “Портрет дівчини” (1958), “Металург” (1963), пам'ятник В. І. Леніну (1959). Уч. виставок з 1958.

Чуйко Петро Федосійович (8.3.1919, Полтав. обл.). Ген.-майор. Зак. Військ.-інж. акад. В арм. з 1938. Уч. ВВВ з серп. 1941. Під час боїв за Кр. Ріг заст. ком-ра 116 інж.-сап. батальйону. Керував розмінуванням, діями штурмових груп. Уч. боїв за Берлін. В арм. до 1978. Оселився в Одесі. Нагородж. орд. Червоного Прапора, Вітчизняної війни, Червоної Зірки.

Чуйков Василь Іванович (12.2.1900, Моск. обл. – 18.3.1982, Волгоград). Двічі Герой Рад. Союзу (19.3.1944, 6.4.1945). Маршал Рад. Союзу (1955). Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе (1923). Уч. гром. війни. За мужність 2 орд. Червоного Прапора. У 1927 – 1942 радник в Китаї, ком-р корпусу, команд. 9 А у рад.-фін. війні, аташе в Китаї. Зіграв виняткову роль у битві за Сталінград у посаді команд. 62-ї А. Блискуче провів нічний штурм Запоріжжя. За уміле керівництво 8-ю гв. А на Інгулецьк. плацдармі удостоєн. звання Героя. Керівник визволення півд. Криворіжжя. Прийняв капітуляцію Берлінськ. гарнізону. Посідав вищі пости в армії. Бронзовий бюст у Срібних Прудах. Похован. на Мамаєвому кургані. Нагородж. орд. Леніна (9), Жовтневої Революції, Червоного Прапора (4), Суворова 1 ст. (3), Червоної Зірки, почес. зброєю.

Чуковського вулиця, розташована у старій частині Інгульця. Забудова почалася в кінці XIX ст. у зв'язку з розвитком рудників Донецьк. тов-ва. Знаходилася поряд з ш. “Філіція”. Остання споруда виникла у 1929. У 1940 був розташован. табір для поляків, у 1947 – 1954 – нім. військовополонених. У 1945 – 1975 мала назву вулиця Тельмана. Розташовані АТП-2248, 18 будинків ЖКВ ІнГЗК. Довж. 400 м. Названа на честь рос. дитяч. письменника Чуковського Корнія Івановича (31.8.1882, Петербург – 28.10.1969, Москва). Автор відом. творів “Мийдодир”, “Муха-цокотуха”, “Айболить” ін. Обслуговує 503 в/з.

Чукотська вулиця житломасиву ім. Леніна Терн. р-ну. Закладена на початку 50-х. Розвитку набула у 50-60. Довж. 480 м, ширина 8 м. Має 13 держ. будинків, проживає 11 чол., 2 приват. будинки, проживає 7 чол. Вкрита асфальтом. Названа на честь автоном. округу Чукотка (Росія). Обслуговує 47 в/з.

Чулков Віталій Олексійович (14.10.1937). Засл. металург. України (1994). Освіта н/середня. З 1959 агломератник, машиніст, слюсар по ремонту металург. обладнання ком-ту “Криворіжсталь”. Передовик виробництва, ударник п'ятирічок, переможець змагань.

Чумак Володимир Григорович (1950, Кр. Ріг). Почес. гірник. Освіта середня. У 1967 – 1972 слюсар з-ду "Криворіжсталь". У 1972 – 1987 прохідник ВКБ РУ ім. Ілліча. Майстер проходки. Володів всіма гірнич. професіями. Переможець змагань, ініціатор багатьох швидкіс. проходок. Наставник. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора.

Чумак Григорій Маркович (90-ті, Криворіжжя – лип. 1919, там же). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. Уродженець с. Мар'янівка. Малоземельний селянин. У 1918 перебував у скл. Лозуватськ. загону Червоної гвардії. Розстрілян. після жорстоких катувань загоном Клепача.

Чумак Марія Петрівна (18.4.1937, Дніпропетров. обл.). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1954 – 1992 тепличниця кол-пу ім. 1-го Травня / рад-пу ім. Шевченка. Майстер вирощування високих врожаїв ранніх овочів. На кожному кв. метрі збирала до 19,4 кг огірків. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Уч. зльотів передовиків. Нагороджений орд. Трудової Слава 3 ст.

Чумак Олег Васильович (27.8.1948, Нікополь). Відом. футболіст. Зак. Кіровоград. пед. ін-т (1984). У проф. футболі з 1970. Виступав за СК "Кривбас", "Чернігів". Чемпіон України (1971, 1975, 1976), бронз. призер (1974) першості Збройних Сил СРСР (1972, 1973). Провів 350 ігор, забив 85 голів. З 1979 на тренер. роботі у СДЮШОР. Виховав більше 600 футболістів.

Чумак Олександр Іванович (16.11.1935, Донецька обл.). Пром. керівник. Зак. Донецьк. політех. ін-т (1977). З 1975 нач. цеху № 1 з-ду "Ремгірмаш"/ВАТ "РЕГОМ". Умілий організатор виробництва.

Чумак Олександр Федорович (4.4.1924, Дніпропетровськ). Проф. (1974). Д.І.Н. (1972). Зак. Пермськ. пед. ін-т (1952). Уч. ВВВ з верес. 1942 у скл. 372 СП 218 СД. У 1944 – 1945 майстер шахти Пермськ. обл., у 1945 – 1949 голова сільради, перший секретар Щелковськ. райкому ВЛКСМ (Кавказ), у 1950 – 1963 аспірант, ст. викладач філії Моск. інж. ін-ту (Челябінськ), у 1963 – 1974 ст. викладач, доцент, зав. кафедрою філософії КГРІ. Автор наук. праць історич. тематики.

Чумак Роман Мусійович (10.9.1918, Київ. обл.). Поет. Зак. Київ. ун-т (1950). До війни навчався в КГРІ. Уч. ВВВ з лип. 1941. Обороняв Сталінград. Служив у 99 СД. Пом. нач. штабу полку. Двічі поранений. Інвалід. Вірші пише з 1937. Зав. відділом видавництва "Молодь", голов. редактор Держлітвидав (50-ті). Поетич. збірки "Лірика" (1955), "Люблю, як співають" (1958), "Троянди на снігу" (1961), "Закоханими очима" (1964), "Краплина чистої любові" (1965), роман "Бране поле" (1969), "Великий Луг" (1979), "Три дороги" (1984). Перекладає. Нагороджений орд. Вітчизняної війни 1 ст.

Чумаки, особлива категорія населення України XVI-XIX ст., що займалася торгівельно-візницькою діяльністю. Збиралися у ватаги, їздили по сіль у Крим, за товарами в різні частини імперії. Валки йшли по головних шляхах, які з'єднували Україну з Росією. Володіли спеціальним возом з волами. Мали широке поширення на Криворіжжі. Назва походить від звичаїв занурювати свою білизну у дьоготь аби вберегтися від чуми.

Чумарка, суконна чоловіча одежина з фалдами, схожа на жіночу плахту. Назва походить від часів, коли на Криворіжжі проживали чумаки.

Чумацтво, торгівельно-візницький промисел в Україні у XVI-XIX ст. Чумаки возили сіль з Криму, Галичини, а з України – хліб ін. товари. На Криворіжжі влаштовували ярмарки, проводили натуральний обмін. З появою залізниці втратило своє значення.

Чумацький Шлях вулиця у промзоні Інгулецьк. р-ну, на відтинку Балахівськ. міст – мкрн. ПівдГЗК. Розташовані підприємства БУ № 3 ВАТ "Криворіжіндустрбуд", ТОВ "ЄСК", РУ НКГЗК, дільниця № 1 підприємства "Кривбасвибухпром".

Чумаченко Артем Степанович (20.10.1902, Вінницька обл. – 27.6.1979, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Освіта н/середня. З 20-х працював на шахтах Донбасу. У 1931 – 1941 нач. сектора, інспектор, нач. відділу кадрів тр-ту "Криворіжбуд". Брав актив. участь у формуванні колективу з-ду "Криворіжсталь". У 1939 уч. походу у Захід. Україну. У серп. 1941 залишен. у підпіллі. За завданням підпільників каналізатором у шталазі № 338. Вивів

з табору понад 200 в'язнів. Втікачам надавав притулок, забезпечував вихід з Кр. Рогу. У 1944 – 1962 працював у відділі кадрів тр-ту "Криворіжбуд", майстром в кар'єрі КДЗ. Нагородж. медаллю "За відвагу".

Чумаченко Ганна Олексіївна (2.2.1914, Кіровоград. обл.). Уч. підпілля. Освіта н/середня. З 1931 працювала прибиральницею на з-ду "Криворіжсталь", санітаркою в інфекційній лікарні. Під час окупації разом з чоловіком перебувала у підпіллі. Виконувала роль зв'язкової, переховувала полонених. Брала участь у порятунку 200 в'язнів шталагу № 338.

Чуми спалах, зафіксован. у 1921 у 5-ти волостях Криворізьк. повіту. На боротьбу з цією хворобою кинуто кращі сили криворізьк. медиків. На початок 1922 вдалося зупинити і ліквідувати вогнища.

Чумичка, велика дерев'яна ложка, якою помішували страву у казані у давні часи на Криворіжжі.

Чундук, деякі породи вівців у давнину на Криворіжжі.

Чуні, у давні часи на Криворіжжі звали взуття, виготовлене з вовни або міцного сукна. За часів ВВВ взуття, виготовлене з автомобільних скатів.

Чуприна, за часів козаччини на Криворіжжі звали китицю на бунчуку, прапорі або зброї.

Чуприна Жорж Олександрович (24.2.1936, Дніпропетров. обл. – 30.9.1984, Кр. Ріг). Почес. гірник. Освіта середня. У 1953 – 1984 кріпильник, бригадир прохідників шахт "Нова", ім. газ. "Правда", "Батьківщина" РУ ім. К. Лібкнехта. 6 разів перемагав у річних змаганнях. Наставник. Майстер швидкісних проходок. Нагородж. орд. Трудової Слави 3 ст., знак. "Шахтарська слава" 2, 3 ст.

Чупрій Наталя Гаврилівна (10.1.1935, Кр. Ріг – 1990, там же). Засл. працівник промисловості (1984). Освіта середня. З середини 50-х працювала на з-ді "Криворіжсталь". З 1965 працювала у відділі техконтролю. Новатор виробництва, переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Чусовська вулиця житломасиву Бажанове Жовт. р-ну. Закладена у 20-х. До 1975 мав назву провулок 3-й Талаліхіна. Довж. 300 м, ширина 7 м. Має 6 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь р. Чусова на Уралі (Росія). Обслуговує 31 в/з.

Чухан Лариса Максимівна (20.1.1940, Чернігів. обл.). Засл. журналіст України (1994). Зак. Одес. ун-т (1962). У 1962 – 1965 викладач нім. мови в СПТУ № 30. У 1966 – 1970 кор. газ. "Авангард" ЦГЗК. З верес. 1970 кор., зав. відділами у газ. "Червоний гірник". Пише на теми культури. Переможець багатьох оглядів-конкурсів.

Чухаров Олександр Іванович (23.12.1915, Башкирія – Моск. обл.). Герой Рад. Союзу (29.6.1945). Зак. Оренбурзьк. авіа. уч-ще (1937). Працював горновим на Магнітогорськ. металург. з-ді. В арм. з 1935. Уч. ВВВ з січ. 1943 у скл. 995 ШАП 306 ШАД. Уч. визволення Кр. Рогу. Здійснив 99 б/вильотів, збив 2 літаки. З 1961 полковник запасу. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (3), О. Невського, Вітчизняної війни 1 ст. (2), Червоної Зірки.

Чухна П. В. винищувальний батальйон, сформован. з гірників ШУ ім. Орджонікідзе у жовт. 1943. Успішно діяв разом з військ. підрозділами Червоної Армії у півн. частині Кр. Рогу. Згодом бійці увійшли до скл. військ. частин або повернулися на відбудову шахт.

Чухрай Володимир Панонович (18.7.1919, Дніпропетров. обл. – 27.9.1982, Кр. Ріг). Транспорт. керівник. Освіта середня. Уч. ВВВ з трав. 1942. У 1943 – 1963 водій, нач. автоколони РУ "Інгулець". У 1963 – 1978 директор автобази тр-ту "Дзержинськруда". Брав участь у відбудові шахт Кривбасу. Умілий організатор виробництва. Нагородж. орд. Жовтневої Революції, Червоної Зірки, знак. "Шахтарська слава" 3 ст.

Чушка, у давнину на Криворіжжі, 1. Металева заготовка. 2. Свиня. **3**. металевий злиток на Криворіжжі з давніх-давен. Сьогодні на "Криворіжсталь" так звуть невеликі відливки з чавуну.

Чистяков Володимир Іванович (1891, Тверська обл. - серп. 1941, Миколаїв обл.). Ген.-майор (1940). Зак. Військ. акад. ім. Фрунзе. Уч. 1-ї світ. війни з верес. 1914 у скл. Уланськ.

полку. Перебував в австр. полоні. Уч. гром. війни. У січ. 1920 брав участь у формуванні кав. бригади Г. І. Котовського у с. Лозуватка. Служив у кавалерії. Уч. ВВВ з червня 1941 на посаді ком-ра 24 мехкорпусу 12А. Загинув в бою під Первомайськом. Нагородж. орд. Червоного Прапора РРСФР, Вітчизняної війни 1 ст.

Чичеріна вулиця житломасиву Рибасове Жовт. р-ну . Закладена в середині XIX ст. у скл. села поручика Д. Рибуса. З кінця 80-х XIX ст. існувала як гірнич. селище. Як вулиця сформувалася в 20-30-х, розвитку набула в 50-70-х. До 1975 мав назву провулок Сибірський. Довж. до 1,5 тис. м, ширина 9 м. Багата на зелені насадження. Названа на честь держ. діяча Чичеріна Георгія Васильовича (24.11.1872, Тамбов. обл. – 7.7.1936, Москва). Дипломат, нарком закордон. справ СРСР. У берез. 1918 підписав Брестський мир, Рапальський договір (1922) з Німеччиною. Обслуговує 59 в/з.

Чичерова, майора рос. арм. маєток існував з 70-х XVIII ст. в р-ні казенної слободи Лозуватка. Земля передана за заслуги у рос.-турецьк. війні 1768 – 1774. Мала 7 дворів, 25 чоловіків і 16 жінок. Зробив пожертвування на будівництво церкви Покрова Божої Матері.

Чіатурська вулиця житломасиву Бажанове Жовт. р-ну. Закладена в 20-х. До 1975 мав назву провулок 1-й Талаліхіна. Довж. 300 м, ширина 7 м. Має 6 приват. будинків. Багата на зелені насадження. Названа на честь Чіатурської ГРЕС (Росія). Обслуговує 31 в/з.

Чіляк, дерев'яний або керамічний ківш на Криворіжжі.

Чіп, пробка, затичка для діжки, якою возили воду або ін. рідину у давнину на Криворіжжі.

“Чкаловської” дільниці рудовиявлення бідних залізних руд розташоване у Криворізьк. р-ні. Географіч. координати $47^0\ 50^I$ – $48^0\ 10^I$ півн. широти, $33^0\ 15^I$ – $33^0\ 30^I$ схід. довготи. Належить до півд. частини Західно-Інгулецьк. руд. підзони. Виявлене у 60-х XX ст. Геологіч. розвідка проводилася у 1970 – 1974. Приурочене до магніт. аномалії, до одного з останців. Пл. 3 км * 1,5 км. Вік 2600 млн. років. Склад: залізисті роговики, сланці. Типи руд: магнетитові роговики, гнейси, амфіболіти. Утримання заліза 32 %. Вивчали геологи Т. М. Сумцова, Л. Г. Загоруйко, О. С. Кисельов, М. І. Веригін.

Чкалова, вулиця розташована у центр. частині Ц.-Мськ. р-ну. Заснована у 30-х. Розвитку набула в 50-60-х. Довж. 751 м, шир. 5,5 м. Пл. 4,1 тис. кв. м. Тверде покриття з 1965. Має до 100 будинків. Названа на честь Героя Рад. Союзу Чкалова Валерія Павловича (2.2.1904, Н/Нижньогород. обл. – 15.12.1938, Москва). Видатний льотчик. Здійсний безпосадочний переліт з Москви на о. Удд, до США через Півн. полюс. Загинув під час випробування літака. Обслуговує 99 в/з.

Чкалова вулиця, будинок № 37 споруджен. у кінці XIX ст. Відомий, як готель Горохова. Має 1 поверх. Пам'ятка архітектури.

Чкалова ім. житломасив, закладен. у кінці 40-х у скл. Дзерж. р-ну. Сформувався в 50-60-х. Скл. з 26 вулиць приват. сектора, загальної довж. 15,5 км. Має 1256 приват. будинків. Пл. 76,3 тис. кв. м. Багатий на зелені насадження.

Чкалова ім. колгосп, утворен. у 1938 шляхом перейменування кол-пу ім. Хатаєвича. Центр розташовувався у с. Чкаловка Лозуватськ. сільради. У 1939 зібрав до 15,2 ц/га зернових, у 1940 – 18 ц/га. Вважався одним з найкращих у Криворізьк. р-ні. Мав до 1,5 тис. га земельних угідь. Займався вирощуванням зернових і худоби. Під час війни зруйнован. У 1947 увійшов до скл. Чкаловськ. сільради. Відбудован. на початку 50-х. У 1950 ліквідован. шляхом об'єднання з кол-пом “Колективіст” на правах бригади. Носив ім'я відомого льотчика Героя Рад. Союзу В. П. Чкалова.

Чкаловка, село одноймен. сільради розташоване на правому березі р. Інгулець, за 18 км на пів. від центру Кр. Рогу, за 17 км від ст. “Червоний шахтар”. Тягнеться на 3 км вздовж берега. Рельєф хвилястий. Територія заселена з 80-х XVIII ст. Як окреме село утворене у 1936 шляхом відокремлення 7 кварталу с. Лозуватка. Складалося з однієї вулиці, мало до 150 дворів. У 1929 – 1941 діяли кол-пи “Червоний жовтень”/ім. Хатаєвича/ім. Чкалова. 104 жителів брали участь у боях, 64 чол. загинуло. Зруйноване і спалене. У лют.-берез. 1944 опинилося у центрі боїв за Інгулецький плацдарм. Відомі 48 імен загиблих. Відбудова почалася у берез. 1944. Жителі проживали у землянках. У 1947 увійшло до скл.

Чкаловськ. сільради. У 1954 проживало до 200 чол. У 1955 – 1957 проведені світло і радіо. У 1973 проживало 759 чол. Діяло 3-тє відділення рад-пу "Батьківщина". У 1978 існувало 250 дворів, проживало 744 чол. 18 жителів нагородж. орд. і медалями за працю. Серед них доярка Васильченко, механізатори Кандиба, Лимар. Скл. з 6 вулиць, 334 дворів, проживає 670 чол. Володіє 3 джерелами питної води. По селу проходять 4 балки. Розташовані сільрада, НСШ, медпункт, музей Інгулецького плацдарму, історії села, дитсадок, клуб, бібліотека з книжковим фондом до 10 тис., відділення Ощадбанку, Спасо-Преображенська церква, 2 кладовища, 2 магазини. Назване на честь відомого льотчика Героя Рад. Союзу В. П. Чкалова.

Чкаловки, села група курганних могильників розташована, **1.** На узвишші за 1,5 км на захід від села в розгалуженні доріг с. Лозуватка-с. Новолозуватка. Скл. з 5 насипів. Домінуюча вис. 4,5 м, діам. 55 м. Має вигляд зрізаного конуса. Інші розорані до 0,6-0,9 м. **2.** На першому вододілі правого берега р. Інгулець за 0,3 км на захід від села і за 0,25 км на півд. від шосе. Вис. 0,8 м. **3.** На першому вододілі правого берега Інгулець за 1,2 км на захід від центру села і за 50 м на півн. від дороги с. Лозуватка-с. Чкаловка. Вис. 0,5 м. Оглянуті археологом О. О. Мельником у 1983.

Чкаловки, села меморіал на братській могилі визволителів, відкрит. у лют. 1949 поблизу школи. Поховано 186 бійців 1 гв. ПДД, 29 ТК, 228 СД, 10 гв. ПДД, які загинули у боях жовт. 1943 – берез. 1944. Відомі 42 імені. У 1949 прах перенесен. з місця боїв. Скульптура воїна з шоломом виготовлена в Харків. худ. майстерні. Реконструкція відбулася у 1983.

Чкаловки, села пам'ятник воїнам односільчанам, встановлен. в с. Чкаловка у лист. 1983 на обеліску із залізобетону вис. 5 м. Вибито 64 імені.

Чкаловська неповна середня школа, у 1936 – 1967 діяла як початкова. У 1967 побудоване приміщення, отриман. статус НСШ. Пл. 807 кв. м. Розрахована на 150 учнів. Має 8 класних кімнат, 2 майстерні, спортзал, їдальню, присадиб. ділянку. Працює 15 учителів, навчається 80 учнів. Діють секції з футболу, баскетболу, легкої атлетики, гурток вишиванки, ансамбль народ. інструментів. Працював відом. краєзнавець П. С. Соколовський. Директори О. С. Голуб, В. П. Чуєнко, В. Д. Коновалов, П. П. Сафроненко, В. М. Бондаренко.

Чкаловська сільрада, створена у 1947 з центром у с. Чкаловка. Розташована за 18 км від Кр. Рогу на півн., по правому березі р. Інгулець. Підпорядковані села Чкаловка, Грузька-Григорівка, Інгулець, Родіонівка, сел. Дружба. Пл. 10,2 тис. га, населення 2,1 тис. чол.Угіддя рад-пу "Батьківщина".

Чкаловський музей Інгулецького плацдарму, створен. у 1974 – 1976 за ініціативою учителя історії П. С. Соколовського. Спочатку експозиція демонструвалася у клубі, згодом побудоване окреме приміщення. Зібрані документи, матеріали, речі з історії с. Чкаловка, відомості про учасників боїв на Інгулецьк. плацдармі.

Чкаловський сільський клуб, відкрит. у верес. 1971. Пл. 300 кв. м. Має зал на 120 місць, 3 приміщення для занять худ. самодіяльністю і спортом. Діють 4 творч. колективи, які відвідують 50 чол. Середньо річне відвідування до 2 тис. чол. Обслуговує населення у 790 чол. Центр культури жителів с. Чкаловка. Місце проведення урочистостей, фестивалів, оглядів, конкурсів. Працює 1 чол. Оточен. сквером з місцями для відпочинку.

Чкаловські кладовища розташовані, **1.** У центрі с. Чкаловка на пл. 2 га. Засноване із часів виникнення села. Кількість поховань невідома. **2.** У півн. частині с. Чкаловка на пл. 1,5 га. Засноване з часів виникнення села. Кількість поховань невідома.

Членистоногі (Arthopoda), тип безхребетних тварин. Тіло більш-менш поділене на членики (у деяких паразитич. кліщів – нечленисте). Кінцівки членисті (звідки й назва). Тип включає такі класи: ракоподібні, багатоніжки, комахи, трилобіти (вимерлі), павукоподібні, а також морські павуки, тихоходи, п'ятиустки. Понад 1,5 млн. видів, в Україні – понад 39 тис. Серед Ч. багато корисних видів (річкові раки, омари, бджола медоносна, кошеніль, шовковичний шовкопряд ін.), є паразити людини, свійських та

диких тварин, переносники хвороб рослин, тварин і людини. Велика кількість Ч. – шкідники с/госп. культур та харч. продуктів.

Чмиленко Віталій Антонович (24.12.1947, Кіровоград. обл.). Почес. металург (1986). Освіта середня. У 1969 – 1970 слюсар тр-ту "Дніпродомнаремонт". З 1970 машиніст коксових машин, слюсар Криворізьк. коксохім. з-ду. Ударник п'ятирічок, переможець змагань, передовик виробництва. Засл. працівник ком-ту "Криворіжсталь" (1999). Нагородж. орд. Дружби народів.

Чміль, джміль у давнину на Криворіжжі.

Чобітки, вид жіночого взуття з доброї шкіри, як правило легкі та м'які, були обов'язково підбиті підковками, мали різні кольори. Були незмінним атрибутом жіночого національного костюма у дореволюційні роки на Криворіжжі.

Чоботько Григорій Петрович (15.1.1937, Кр. Ріг). Транспорт. керівник. Освіта вища. З 1966 майстер, нач. зміни, голов. енергетик КТТУ/швидкіс. трамваю. Зробив вагомий внесок у розвиток електрич. мереж Кр. Рогу. Виховав кілька поколінь транспорт. енергетиків. Має значні заслуги у розвитку транс-ту. Один з керівників будівництва трас швидкіс. трамваю. Нагородж. знак "За заслуги перед містом".

Човник, 1. Робочий орган ткацьких верстатів, що прокладає нитку піткання між нитками основи при виробленні тканини. **2.** Робочий орган швейних машин, переплітаючий верхню і нижню нитки у човниковому стібку. На Криворіжжі використовується у швейній промисловості та побуті

Чоломбітько Віктор Іванович (30.3.1949, Дніпропетров. обл.). Засл. металург України (1988). Зак. Криворізьк. гірничо-збагач. тех-м (1969). У 1971 – 1999 ст. агломератник, ст. майстер ПівнГЗК. Новатор виробництва. Успішно виконував виробничі плани. Раціоналізатор і наставник.

Чопей Юрій Юрійович (12.6.1956, Вінницька обл. – 23.9.1994). Майстер спорту (1976). Зак. Криворізьк. тех-м гірнич. транс-ту (1976). Перший тренер з боротьби самбо А. Ф. Ярошенка. Переможець змагань. У 1978 – 1982 тренер з самбо ПС "Молодість". У 1983 – 1993 ходив на кораблях Одес. пароплавства. Трагічно загинув. У Кр. Розі проводився турнір пам'яті.

Чопенко Марія Іванівна (2.10.1940, Ростов. обл.). Почес. радист СРСР (1979). Освіта н/середня. З груд. 1968 електромонтер лінійних споруд радіофікації Центру зв'язку № 1 Дніпропетров. дирекції Укртелекому.

Чопея Ю. Ю. пам'яті міжнародний турнір з боротьби самбо серед юнаків, щорічно проводився з 1998 на базі СК "Самбо", ПС "Молодість" ЦГЗК за ініціативою А. Г. Кантура за підтримкою ветеранів самбо. Серед організаторів В. Баландін, В. Демченко, А. Головань, О. Макаров, В. Онищенко, А. Соловей. У змаганнях беруть участь до 200 чол., збірні з укр. міст, Білорусії, Росії. Переможці нагороджуються дипломами, призами.

Чорби І. М. (засл. меліоратор України (1970) трудова діяльність пов'язана з Криворіжжям. Уміло керував Криворізьк. управлінням експлуатації зрошувальних систем. Має значні заслуги у збільшенні площ зрошувальних земель, що суттєво підвищувало врожай овочів. Вичерпаних біографіч. даних не виявлено.

Чорна Алла Андріївна (1928, Дніпропетров. обл.). Мед. керівник. Зак. Дніпропетров. медін-т (1953). З 1953 лікар, з 1956 зав. диспансерного відділення, з 1983 дільничний фтизіатр міськ. протитуберкульоз. диспансеру № 2. 50 років віддала боротьбі з туберкульозом. Визнаний фахівець. Лікар вищої категорії. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

Чорна Валентина Леонтіївна (10.11.1924, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1944 – 1979 свинарка кол-пу ім. Сталіна, рад-пу "Гвардієць". Відгодовувала по 300 свиней. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. Трудового Червоного Прапора.

Чорна Віра Петрівна (10.1.1927, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1944 – 1982 свинарка кол-пу ім. Сталіна, рад-пу "Гвардієць". Уч. ВДНГ СРСР (1966). Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагородж. орд. "Знак Пошани".

“Чорна дошка”, історичний документ, який свідчить про злочини проти народу періоду 1932 – 1933. Згідно цього до неблагодійних потрапляли цілі колективні господарства, які зривали план хлібоздачі влітку-восени 1932. До цього списку потрапили кол-пи Криворіжжя ім. Ворошилова і “Червона Україна”. Криворізьк. р-н в цілому потрапив у число відстаючих у хлібоздачі. З цього починалася трагедія голоду 1932 – 1933.

Чорна Євгенія Данилівна (11.1.1926, Вінницька обл.). Передовик сільгосп. виробництва. Освіта середня. У 1953 – 1957 працювала у рад-пі Апостолівськ. р-ну. У 1957 – 1985 доярка рад-пу “Красный забойщик”. Майстер високих надоїв молока. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагороджений орд. “Знак Пошани”.

Чорна-Єгорова Надія Семенівна (18.4.1924, Кр. Ріг). Почес. громадянин Кр. Рогу (1975). Зак. курси при КГРІ (1947). З 1944 на відбудові ш. ім. Кірова ШУ ім. Кірова. У 1945 очолила фронтову комсомольсько-молодіжну бригаду. Брала актив. участь у відбудові. Стахановка. Слава про бригаду лунала по країні. За її закликом на відбудову рудника прибула молодь. Герой документ. кінострічки лауреата Держ. прем. СРСР О. Ковальчука “Відродження гіганта” (1945). Почес. грамоти ЦК ВЛКСМ. Делегат XIII з'їзду ЦК ЛКСМУ. Член ЦК ЛКСМУ. Ініціатор введення комплекс. методу ведення гірнич. робіт. Виробнич. плани перевиконувала на 160-200 %. Повість І. Ірошникової “Надежда Егорова” (1948). У 1947 – 1959 працювала у відділі кадрів Першотравнев. РУ. У 1959 – 1963 інспектор кадрів, відповід. секретар газ. “Голос гірника” РУ “Більшовик”. У 1963 – 1979 нач. сектора кадрів ПівнГЗК.

“Чорна смерть”, народ. назва хвороби, завезеної до Криворіжжя з середньовікової Європи, як назва масових захворювань (чуми та чорної віспи) з високою смертністю (ін. назва – “мор”, “морова язва”). Назва пов'язана з тим, що на тілі хворого з'являлися темно-бурі або чорні плями. Найспустошливіша епідемія чуми 1348 – 1350, яка тілки у Європі знищила понад 25 млн. чол. та супроводжувалася “здичавінням” населення, поширенням містицизму, паломництва. Детально описали французьк. лікарь Гі де Шоліак, італійськ. письменник. Дж. Боккаччо ін.

Чорний Григорій Іванович (1.11.1916, Кіровоград. обл. – трав. 2000, Кр. Ріг). Проф. керівник. Зак. КГРІ. Уч. ВВВ. У 1960 – 1963 секретар Криворізьк. міськкому профспілки працівників металург. промисловості. Згодом заст. директора ПівнГЗК.

Чорний Іван Дмитрович (1906 – січ. 1942, Кр. Ріг). Уч. підпілля. Освіта середня. З 20-х служив в органах НКВС. Під час окупації Кр. Рогу перебував у підпіллі, у скл. партизан. загону № 1080. Розстрілян. гестапо після жорстоких тортур.

Чорний Іван Касьянович (1900, Криворіжжя – 1941, Одеса). Уч. рев. подій. Освіта н/середня. Уродженець с. Лозуватка. В юності наймитував. У 1917 перебував у скл. загону Червоної гвардії. У 1918 – 1919 воював у скл. Лозуватськ. партизан. загону. У 1920 у скл. кав. бригади Г. І. Котовського. Один з організаторів кол-пів у с. Лозуватка. У лип. 1941 на заклик С. В. Будьонного у скл. кавполку ветеранів гром. війни воював під Одесою. Загинув у бою.

Чорний Іван Кирилович (22.6.1941, Дніпропетров. обл.). Транспорт. керівник. Зак. Донецьк. торг. ін-т (1974). У 1959 – 1960 бульдозерист управління “Дніпроспецбуд”. У 1964 – 1966 водій, механік автопарку № 2. У 1966 – 1976 нач. гаража, у 1976 – 1977 механік дистанції шляхів, у 1977 – 2001 нач. дистанції вантажно-розвантажувальних робіт відділка Придніпровськ. залізниці. З червні 2001 заст. нач. відділу дистанції залізнич. перевезень. Почес. залізничник (1990). Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора, “Знак Пошани”, знак. “За заслуги перед містом”.

Чорний Леонід Філаретович (1914, Кр. Ріг – 13.8.1942, там же). Уч. підпілля. Освіта н/середня. Працював у міліції. Під час окупації Кр. Рогу перебував у підпіллі. Героїчно загинув у сутичці з карателями.

Чорний Олексій Якович (25.3.1929). Буд. керівник. Зак. КГРІ (1965). На будовах Кривбасу з початку 50-х. У 1966 – 1972 перший керуючий тр-том “Криворіжсільбуд”. Працював начальником управління “Головсхідсільбуд”, наук. співробітником проект. ін-

ту у Києві. Канд. тех. наук. Автор наук. праць. Нагороджений орд. Трудового Червоного Прапора.

Чорний лелека, чорногус (Ciconia nigra), птах ряду лелекоподібних. Довж. до 110 см, вага 4,5 кг. Забарвлення чорне, низ білий. Ноги, шия, дзьоб довгі. Приліт у берез.-квіт., відліт у серп.-верес. Тримається парами. Населяє береги водоймищ, околиці сіл Криворіжжя. Кладка у квіт. з 2-6 яєць. Політ повільний, з широким розмахом крил. Живиться мишами, жабами, комахами. Занесен. до Червоної книги.

Чорнило, рідина для писання на папері. У давнину на Криворіжжі Ч. робили з соку бузини.

Чорнильниця, ємність для наливання чорнила для письма.

“Чорні списки”, агітаційні листки агіткультбригад на підприємствах Кривбасу у кінці 20-30-х. З допомогою рейдів, перевірок встановлювалися бракороби, ледарі і шляхом сатири піддавалися суворій критиці.

Чорнобог, язичницький слов'янський бог злих сил, ворог Вірея (Раю), людей і світла. Захисник всіх злих сил, владика підзем. царства. Спеціальними молитвами – закляттями жителі прадавнього Криворіжжя відганяли його силу.

Чорнобривець Олександра Олексіївна (1929, Криворіжжя). Новатор сільгосп. виробництва. Освіта н/середня. У 1947 – 1962 працювала на Христофорівськ. ШУ тр-ту “Укрбурвугілля”. З 1962 працювала пташницею на держптахоз-ді “Христофорівський”. Ударник п'ятирічок, переможець змагань. Нагороджений орд. “Знак Пошани”

Чорного А. Т. геологіч. дослідження, проводилися на Криворіжжі у 1934 – 1935 за дорученням Геологіч. ком-ту. Дана хім. характеристика кварцитів Кривбасу.

Чорногорка, житломасив Ц.-Міськ. р-ну, виник у 50-х XIX ст. Займає узвишшя на правому березі р. Інгулець. Існували печери, де переховувалися злодії. Можливо звідси й пішла назва. Забудова тривала до 60-х. Пл. 2 тис. га. Має 35 вулиць, проживає 4,1 тис. чол.

Чорногорська вулиця, розташована у півн. частині Довг. р-ну. Закладена в 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. До 1975 мав назву провулок 3-й Мудрьонівський. Довж. 498 м, ширина 9 м. Має 24 приват. будинки, проживає 44 чол. Вкрита асфальтом, багата на зелені насадження. Обслуговує 39 в/з.

“Чорногорська трагедія”, сумні події в р-ні житломасивів Чорногорка, ім. Шевченка на території шахт № 5 і “Південна” пов'язані з окупацією Кр. Рогу 1941 – 1944. Місце розстрілу рад. людей фашистами та поліцаями. За довідкою Криворізьк. міськ. музею 13.10.1941 розстріляно 700, з жовт. 1941 по квіт. 1942 – 6293, у серп. 1943 – 13 чол. Невдовзі після визволення на цьому місці встановили пам'ятник 1,5 м заввишки із шматків рейок по периметру та колюч. дротом. Згодом місце потрапило під відвали.

Чорногорська хата-читальня відкрита у трав. 1925 у сел. Чорногорка (сучас. вул. Нагорна) сучас. Ц.-Міськ. р-ну. Розташовувався будинок Проходи, який одержано в оренду. Був єдиним цегляним будинком в окрузі, вимагав ремонту. У день відкриття один з організаторів С. Фіж люто побитий. Проводилися колективні читання, лекції, вечори запитань і відповідей. Діяли вокальний, драм. гуртки, які виступали в СШ № 2. Серед активних відвідувачів В. Фомін, став полковником.

Чорнодубов Петро Іванович (29.7.1913, Сумська обл. – 1998, Кр. Ріг). Новатор виробництва. Освіта н/середня. З 1931 працював у кол-пі. Уч. ВВВ з червня 1941. У 1956 – 1986 бригадир слюсарів СУ “Укренергочормет”. Переможець змагань, ударник п'ятирічок. Нагороджений орд. Жовтневої Революції, Вітчизняної війни 2 ст., Червоної Зірки.

Чорнокур Володимир Романович (24.6.1943, Дніпропетров. обл.). Гірнич. керівник. Зак. КГРІ (1972). У 1962 – 1979 гірнич. майстер, бурильник, нач. дільниці, голов. інж., нач. ш. ім. Фрунзе. У 1979 – 1986 голов. інж., з 1986 директор РУ ім. XX партз'їзду/”Суха Балка”. З 1995 голова правління ВАТ “Суха Балка”. Канд. тех. наук (1988), чл.-кор. АГНУ (1989). Народ. депутат України (1990). Брав участь у проголошенні Акта про незалежність України. Успішно керує впровадженням передової технології видобутку заліз. руди. Брав участь у розробці економіч. законів України. Вивів підприємство у число передовиків.

Автор винаходів, підручника. Медаль Міжнарод. кадрової акад. “За ефективне управління”. Нагородж. орд. “За заслуги” 2, 3 ст., “Знак Пошани”, “За трудові досягнення” 4 ст.

Чорнокур Петро Іванович (4.7.1930, Дніпропетров. обл.). Відом. проектувальник. Зак. Київ. гідромеліоратив. ін-т (1956). У 1956 – 1957 брав участь у створенні зрошувальних каналів в Узбекистані. Проектував систему перекачування води з р. Аму-Дар'я на бавовняні поля. У 1959 – 1991 інж., зав. відділом, голов. інж. ін-ту “Кривбаспроект” з проектування гідротехнічних споруд, систем водопостачання і каналізації Кривбасу. Один з активістів екоруху. Самодіяльний поет. Член. редколегії літ. студії “Рудана”. Вірші мають екоспрямування, сприяють захисту навколишнього середовища. Друкується в колектив. збірках, періодич. пресі.

Чорноморська вулиця, розташована у захід. частині Довг. р-ну. Закладена у 20-х. Розвитку набула у 30, 50-60-х. Довж. 445 м, ширина 7 м. Має 81 приват. будинок, проживає 162 чол. Вкрита щебенем, багата на зелені насадження. Обслуговує Залізничний в/з.

Чорноморських матросів зведений загін, успішно діяв у Кр. Розі 1-3 квіт. 1918. Він увійшов у межі міста після його захоплення австро-нім. окупантами, що стало несподіванкою для ворогів. Кулемети і гармати з території. Ямщицької школи стримали атаки противника і моряки 2 доби стояли в обороні. Після підходу підкріплення німці примусили чорноморців відійти до Олександрівська (Запоріжжя). Мужніми, несподіваними діями чорноморці дали змогу Криворізьк. червоногвардійським загонам відійти, перегрупуватися та організувати оборону.

Чорноморського флоту і Криворіжжя шефські зв'язки, започатковані із закладенням флоту. Активізувалися на початку XX ст. Криворіжці служили на флоті, головній його базі – Севастополі, брали участь у повстанні на броненосці “Князь Потьомкін Таврическький”, у скл. флоту воювали під час 1-ї світ. і гром. війн. 27.7.1940 бурильник О. І. Семиволос свій рекорд присвятив Дню ВМФ. Шефські зв'язки відновилися після ВВВ, набули нового значення у роки незалежності України. Кр. Ріг шефствує над військ. кораблем “Гетьман Сагайдачний” та зв'язківцями флоту.

Чорнотілки, жуки великих і малих розмірів з чорним забарвленням. Деякі, у разі небезпеки, виділяють відлякуючий запах. Живуть у грунті, грибах, деревині. ш Шкодять насінню, сходам.

Чорнотілкові, **чорниші** (Tenebrionidae), родина жуків. Довж. 2-50 мм. Бл. 17 тис. видів, в Україні бл. 100. Личинки окремих видів пошкоджують корені рослин. Деякі Ч. шкодять на складах, млинах, хлібозаводах (напр., хрущаки борошняні).

Чорнушка (Nigella), рід трав'янистих рослин родини жовтецевих. У дикому стані на Криворіжжі зростає Ч. польова, яка зустрічається на степових схилах, у посівах с/госп. культур. У квітникарстві вирощують Ч. дамаську, батьківщина – Середземномор'я. 1-річна трав'яниста рослина з розлогим прямостоячим стеблом, вис. 40-50 см. Листки двічі або тричі пірчасто-розсічені, з лінійно-шилоподібними частками. Квітки і плід оточені покривалом із верхівкових пірчасто-розсічених листків з лінійними частками. Пелюсткоподібні чашечки синього, голубого або білого кольору. Пелюсток 5-10, здебільшого дрібненькі, з нігтиком і 2-губою пластинкою, при основі пластинки міститься медова ямочка, прикрита лусочкою. Цвіте V-VI. Розмножують насінням. Крім Ч. дамаської на Криворіжжі культивуються: **Ч. посівна, Ч. іспанська, Ч. східна**. Всі види використовуються при створенні рабаток та міксбордерів, а декоративні плоди-коробочки – в сухих зимових букетах. Насіння Ч. дамаської і Ч. посівної використовують як прянність.

Чотириста п'ятдесят шостий артилерійський винищувально-протитанковий полк (456 артполк), сформован. у лист. 1942 на Уралі у скл. 9 артдивізії. Бойове хрещення прийняв у груд.1942 в р-ні ст. Міллерове. Визволяв Черткове, Донбас, Запоріжжя. Під час боїв за Кр. Ріг підтримував дії військ 46А в р-ні Соцміста, ст. Мудрьона, Змички, форсуванні Інгульця. Бойовий шлях проліг через Миколаїв. обл.,

Одесу, Молдавію, Румунію, Угорщину. Війну закінчив в м. Амштеттен (Австрія). Під час боїв за Кр. Ріг ком-р полковник І.Є.Мильковський.

Чотириста сорок другий окремий радіорозвідувальний дивізіон особливого призначення (442-5), сформован. навесні 1941. Займався відслідкуванням радіоефіру, перехопленням передач, розшифровкою текстів та встановленням місця знаходження радіопередавача. Під час завершального етапу Сталінград. битви виявив місцерозташування штабу 6 нім. армії, зміст переговорів з Берліном. Брав участь у Курськ. битві, форсуванні Дніпра. Під час визволення Кр. Рогу діяв в р-ні Магдалинівки і Петриківки, прослуховував радіоефір в р-ні Кр. Рогу. Виявляв джерела зв'язку, розшифровував зміст розмов. Бойовий шлях проліг через Кіровоград, Ясько-Кишинівськ. битву, Румунію, Угорщину, Австрію, Чехословаччину.

Чотириста сьомий артилерійський полк (407 артполк), сформован. у лист. 1942 на Уралі у скл. 9 атрдивізії. Бойове хрещення прийняв у груд.1942 в р-ні ст. Міллерове. Визволяв Черткове, Донбас, Запоріжжя. Під час боїв за Кр. Ріг підтримував дії військ 46А. Прикрив форсування Інгульця. Бойовий шлях проліг через Миколаїв. обл., Одесу, Молдавію, Румунію, Угорщину. Війну закінчив в м. Амштеттен (Австрія).

Чотириста шістдесят дев'ятий окремий радіорозвідувальний батальйон особливого призначення (469-5), брав актив. участь у визволенні Кр. Рогу. Займався відслідкуванням радіоефіру, перехопленням передач, розшифровкою текстів та встановленням місце знаходження радіопередавача. Бойовий шлях проліг через Півд. Україну, Молдавію, Румунію, Угорщину, Австрію. Під час визволення Кр. Рогу ком-р майор С.Г.Растатурін.

Чурмаєв Георгій Іванович (початок ХХ ст. – 31.1.1968, Краснодар). Ген.-майор (1943). Зак. Вищі військ. курси "Постріл". В арм. з початку 30-х. Уч. ВВВ з лип. 1941. Під час визволення Кр. Рогу ком-р 28 гв. СД. Уміло керував з'єднанням у боях за ст. Довгинцеве, Змичку. Займав керівні посади у Збройних силах. Нагородж. орд. Леніна, Червоного Прапора (2), Кутузова 2 ст., Б. Хмельницького 2 ст., Червоної Зірки.